

**SERAMİK SANATI'NDA BİR TASARIM
İLKESİ OLAN KORAM'IN İNCELENMESİ
VE KİŞİSEL YORUMLAR**

Kadir ERTÜRK

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. İsmail YARDIMCI

Eylül, 2011

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SERAMİK ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SERAMİK SANATI'NDA BİR TASARIM İLKESİ OLAN
KORAM'IN İNCELENMESİ VE KİŞİSEL YORUMLAR**

Hazırlayan
Kadir ERTÜRK

Danışman
Doç. Dr. İsmail YARDIMCI

AFYONKARAHİSAR 2011

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi Olarak “Seramik Sanatı’nda Bir Tasarım İlkesi Olan Koram’ın İncelenmesi ve Kişisel Yorumlar” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğumu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

14.09.2011

Kadir ERTÜRK

TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı: Doç. Dr. İsmail YARDIMCI

.....

Jüri Üyeleri: Doç. Dr. Pınar GENÇ

.....

Yrd. Doç. Dr. F. Nuri KARA

.....

Seramik Anasanat dalı yüksek lisans öğrencisi Kadir ERTÜRK' ün “Seramik Sanatı’nda Bir Tasarım İlkesi Olan Koram’ın İncelenmesi ve Kişisel Yorumlar” başlıklı tezi 14.09.2011 tarihinde, saat 11.00’da Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mehmet KARAKAŞ

MÜDÜR

ÖZET

SERAMİK SANATI'NDA BİR TASARIM İLKESİ OLAN KORAM'IN İNCELENMESİ VE KİŞİSEL YORUMLAR

Kadir ERTÜRK

**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SERAMİK ANASANAT DALI**

Eylül 2011

TEZ DANIŞMANI: Doç. İsmail YARDIMCI

“Seramik Sanatı’nda Bir Tasarım İlkesi Olan Koram’ın İncelenmesi ve Kişisel Yorumlar” konulu bu çalışmada, kademelenme, derecelenme sisteminde Görsel Hiyerarşi’ye karşılık gelen Koram’ın duyuşsal ve görsel etkileri genel anlamda değerdendirilmiştir.

Koramın uygulanış biçimleri farklı sanat disiplinlerinden örneklerle incelenmiş ve bu incelemede seramik sanatında koram çeşitlerinin uygulanışıyla ilgili bilgiler sunulmuştur.

Koram tanımı çerçevesinde modern seramik sanatı anlayışında, estetik ve görsel anlamda tasarıma yönelik endüstriyel ve sanatsal seramik örneklerin uygulanmasına çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tasarım, Koram, Seramik, Sanat, Kademelenme, Derecelenme, Görsel Hiyerarşi.

ABSTRACT

THE DISCUSSION OF KORAM BEING A DESIGN PRINCIPLE AND PERSONAL INTERPRETATIONS IN THE CERAMIC ART

Kadir ERTÜRK

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
CERAMIC DEPARTMENT**

September 2011

THESIS ADVISOR: Associate Professor İsmail YARDIMCI

It is generally evaluated the visual and sensual effects of Koram related to Visual Hierarchy in the system of staging, grading in the study of “The Discussion of Koram Being a Design Principle and Personal Interpretations in the Ceramic Art”.

The application styles of Koram are analyzed with the examples of different art disciplines and some information about the application of Koram varieties in the ceramic art is presented in this analysis.

The application of industrial and artistic ceramic samples which is intended to the meaning of the visual and aesthetic within the frame of the Koram definition in the aspect of modern ceramic art.

Key Words: Design, Koram, Ceramic, Art, Staging, Grading, Visual Hierarchy

ÖNSÖZ

Tasarım ilkesi olan koramın seramik sanatında incelenmesi ve özgün formlara aktarılması amacı ile yapılan bu çalışmanın ortaya çıkarılmasında ve geliştirilmesinde yapıcı ve yönlendirici eleştirileriyle her zaman destek olan değerli tez danışmanım Sayın Doç. Dr. İsmail YARDIMCI' ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarımın devamı sırasında desteklerini esirgemeyip huzurlu bir çalışma ortamında yapmama olanak veren, öğrencisi olduğum Afyonkocatepe Üniversitesi'ndeki hocalarıma, Uşak Üniversitesi'ndeki hocalarıma ve idari personele, değerli hocam Sayın Faruk ATALAYER'e ve Adem YALÇIN' a teşekkürlerimi borç bilirim.

Maddi ve manevi desteği ile her zaman yanımda olan aileme teşekkürlerimi sunarım.

Kadir ERTÜRK

Afyonkarahisar-2011

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
RESİMLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR DİZİNİ	xx
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TASAR, TASARIM NEDİR? TANIMI VE TARİHÇESİ

1. TASARIM'IN TANIMI	2
2. TASARIM'IN TARİHÇESİ	3
2.1. TASARIM ÖĞELERİ VE İLKELERİ	5
2.1.1. Tasarım Öğeleri	6
2.1.1.1. Nokta	6
2.1.1.2. Çizgi	8
2.1.1.3. Işık	10
2.1.1.4. Leke	11
2.1.1.5. Doku (Tekstür)	12
2.1.1.6. Değer (Ton Değeri)	14
2.1.1.7. Renk	15
2.1.1.8. Yüzey	16
2.1.1.9. Mekân	18
2.1.1.10. Biçim	19
2.1.1.11. Form (Şekil)	20
2.1.1.12. Strüktür (içyapı)	21

2.1.2. Tasarım İlkeleri	23
2.1.2.1. Tekrar (Yineleme)	24
2.1.2.2. Uygunluk (Armoni)	25
2.1.2.3. Zıtlık (Kontrast)	26
2.1.2.4. Koram (Hiyerarşi)	27
2.1.2.5. Egemenlik	29
2.1.2.6. Denge	31
2.1.2.7. Birlik	32
2.1.2.8. Yön	32

İKİNCİ BÖLÜM

KORAM ve SANATTAKİ YERİ

1. KORAM (HİYERARŞİ) 'IN TANIMI VE ÇEŞİTLERİ	34
1.1. KORAM'IN TANIMI	34
1.2. KORAM'IN ÇEŞİTLERİ	36
1.2.1. Merkezsel Koram	36
1.2.2. Eksensel (Çizgisel) Koram	39
1.2.3. Çevresel Koram	40
2. SANATTA KORAM	42
2.1. SANATIN TANIMI	42
2.2. SANATIN SINIFLANDIRILMASI ve KORAM	44
2.2.1. Dramatik Sanatlar ve koram	44
2.2.1.1. Tiyatro	45
2.2.1.2. Sinema	46
2.2.2. Fonetik Sanatlar ve koram	47
2.2.2.1. Edebiyat – Şiir	47
2.2.2.2. Müzik	48
2.2.3. Plastik (Görsel) Sanatlar ve koram	49
2.2.3.1. Resim-Grafik	49
2.2.3.2. Heykel	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SERAMİK SANATINDA KORAM

1. SERAMİĞİN TANIMI, TARİHÇESİ VE SINIFLANDIRILMASI	58
1.1. SERAMİĞİN TANIMI	58
1.2. SERAMİĞİN TARİHÇESİ	59
1.3. SERAMİK SANATININ SINIFLANDIRILMASI	60
1.3.1. Endüstriyel Seramik	61
1.3.2. Sanat Seramiği	62
2. ENDÜSTRİYEL SANAT VE SANAT SERAMİĞİNE GÖRE KORAM VE TURLERİ	62
2.1. ENDÜSTRİYEL SERAMİK ve EKSENSEL (ÇİZGİSEL) KORAM	62
2.1.1. Formda Eksensel Koram	63
2.1.2. Yüzeyde Eksensel Koram	64
2.1.3. Yüzeyde ve Formda Eksensel Koram	65
2.2. ENDÜSTRİYEL SERAMİK ve ÇEVRESEL KORAM	65
2.2.1. Formda Çevresel Koram	66
2.2.2. Yüzeyde Çevresel Koram	67
2.2.3. Yüzeyde ve Formda Çevresel Koram	68
2.3. ENDÜSTRİYEL SERAMİK ve MERKEZSEL KORAM	68
2.3.1. Formda Merkezsel Koram	69
2.3.2. Yüzeyde Merkezsel Koram.	70
2.3.3. Yüzeyde ve Formda Merkezsel Koram	71
2.4. SANAT SERAMİĞİ ve EKSENSEL (ÇİZGİSEL) KORAM	71
2.4.1. Formda Eksensel Koram	72
2.4.2. Yüzeyde Eksensel Koram	74
2.4.3. Yüzeyde ve Formda Eksensel Koram	75
2.5. SANAT SERAMİĞİ ve ÇEVRESEL KORAM	77
2.5.1. Formda Çevresel Koram	78
2.5.2. Yüzeyde Çevresel Koram	79
2.5.3. Yüzeyde ve Formda Çevresel Koram	80
2.6. SANAT SERAMİĞİ ve MERKEZSEL KORAM	81
2.6.1. Formda Merkezsel Koram	81
2.6.2. Yüzeyde Merkezsel Koram	84

2.6.3. Yüzeyde ve Formda Merkezsel Koram	86
--	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SERAMİK SANATINDA KORAM ÖRNEKLERİ

1. ENDÜSTRİYEL SERAMİK SANATINDA GÖRÜLEN KORAM	
ÖRNEKLERİ	87
1.1. YAGI AKIRA	87
1.2. PIET STOCKMANS	89
1.3. KAREN SWYLER	91
1.4. FOU DE FEU	94
2. SANAT SERAMİĞİNDE GÖRÜLEN KORAM ÖRNEKLERİ	96
2.1. MATTHEW CHAMBERS	96
2.2. ANN VAN HOEY	99
2.3. MICHAEL WISNER	100
2.4. PETRA WOLF	103
2.5. DOROTHY TORÍVÍO	106

BEŞİNCİ BÖLÜM

1. KİŞİSEL UYGULAMALAR	109
SONUÇ	122
KAYNAKÇA	123
EKLER	131

RESİMLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Resim 1. Farklı büyüklüklerdeki serbest nokta çalışması	6
Resim 2. Nokta ile serbest çalışma	7
Resim 3. Nokta ile serbest yüzey düzenlemeleri	7
Resim 4. Düz ve eğri çizgiler	8
Resim 5. Değişik kalınlıkta paralel çizgilerle soyut kompozisyon çalışması	9
Resim 6. Çizgi çalışması	9
Resim 7. AKU. GSF., Temel sanat dersi kapsamında yapılan öğrenci çalışması, Işığa ve karanlığa göre değer çeşitlemeleri, ışığa ve karanlığa göre değer çeşitlemeleri	10
Resim 8. Merkezsel ışığa örnek	11
Resim 9. “Kadın, çocuk ve mor kelebekler”, Ömer Uluç, tuval üzerine yağlıboya, 65 x 74cm, 1972	11
Resim 10. Doğal dokuya örnek	13
Resim 11. Yapay dokuya örnek, bez dokusu	13
Resim 12. Güncel (aktüel) dokuya örnek	14
Resim 13. A value of gray, the centre gray circles are identical in value	15
Resim 14. 12’li renk çemberi	16
Resim 15. Öğrenci çalışması, proje türü; renk, bir rengin ton değerleri, varyasyonları, guaj	16
Resim 16. Duvar yüzeyine örnek, “Gözler”, Jale Yılmabaşer, duvar panosu, gözenekli bünyeden elle şekillendirme, İstanbul	17
Resim 17. Yüzeye örnek, cam yüzeyi	18
Resim 18. Mekâna örnek, karakalem öğrenci çalışması	19

Resim 19. Geometrik biçimlerle renkli kompozisyon	20
Resim 20. MÜ. GSF. öğrenci çalışması	20
Resim 21. Escher' e ait bir çalışma	21
Resim 22. Doğal strüktüre örnek, arı peteğinde strüktürel yapı	22
Resim 23. Yapay strüktüre örnek, çizgisel strüktür düzenlemeler	22
Resim 24. Yapay strüktüre örnek, iç mimaride strüktürün kullanımı	23
Resim 25. Tam tekrara örnek, Hava Harp Okulu Şapeli (Colorado / Amerika Birleşik Devletleri)	24
Resim 26. Tam tekrara örnek, Marilyn Diptikonu, Andy Warhol, 1962	25
Resim 27. Uygunluğa örnekler	26
Resim 28. Zıtlığa örnekler	27
Resim 29. Merkezsel korama doğadan bir örnek	28
Resim 30. Eksensel korama mimariden bir örnek, Slovak Radyosu Binası (Bratislava, Slovakya), 1963-83	29
Resim 31. Üçgenlerin daireye egemenliği, biçimde egemenliği vurgulanması	30
Resim 32. Egemenliğin ölçü ile vurgulanması	30
Resim 33. Egemenliğe mimariden bir örnek, Anıtkabir	30
Resim 34. Asimetrik ve simetrik denge ile kompozisyonlar	31
Resim 35. Birliğe bir örnek, seramik düzenleme, Hayashi Shigeki	32
Resim 36. Çizgi ve şekillerle yön örnekleri	33
Resim 37. Yöne doğadan bir örnek	33
Resim 38. Koram	35
Resim 39. Merkezsel korama doğadan bir örnek	36
Resim 40. Merkezsel korama doğadan bir örnek	37
Resim 41. Merkezsel korama doğadan bir örnek	37

Resim 42. Merkezsel korama mimariden bir örnek, Montreal Dünya Fuarında (Toplum içinde insan) Pavyon'u, 1967	38
Resim 43. Merkezsel korama örnek, paper Art, David Report	38
Resim 44. Eksensel korama doğadan bir örnek	39
Resim 45. Eksensel korama mimariden bir örnek, Waterside Apartment Split Level Concept, A.B.D	40
Resim 46. Çevresel koram	41
Resim 47. Çevresel korama doğadan bir örnek	41
Resim 48. Çevresel korama mimariden bir örnek, Sydney Opera House, 1959-73	42
Resim 49. Korama tiyatro sanatından örnek, Zoraki Tabip, Necip Fazıl Sahnesi, Ankara, 2011	45
Resim 50. Korama sinema sanatından örnek, Law Abiding Citizen, A.B.D., 2009	46
Resim 51. Korama grafik sanatından karikatür örneği, Daltonlar	50
Resim 52. Korama grafik sanatından karikatür örneği, Gary Larson	50
Resim 53. Korama grafik sanatından örnek, öğrenci çalışması, elle kesim Kolaj	51
Resim 54. Korama grafik sanatından örnek, Mutant Chronicles, film afişi, 2008 ...	51
Resim 55. Korama resim sanatından örnek, "Arithmetic composition", Theo Van Doesburg, 1930	52
Resim 56. Merkezsel korama örnek, "Planeliner", Simon THOMAS	53
Resim 57. Eksensel korama örnek, Large contemporary sculpture, Romado Dona Murano, 2007	53
Resim 58. Çevresel korama örnek, bıçaklık tasarımı	54
Resim 59. Eksensel korama örnek, güç sandalyesi	54

Resim 60. Eksensel korama örnek, matruşkalar	55
Resim 61. Eksensel korama bir örnek, 7’li uğur filleri, polyester, 3-8cm	56
Resim 62. Merkezsel korama örnek, kilim motifi	56
Resim 63. Eksensel korama örnek, cezve takımı	57
Resim 64. Eksensel korama örnek, bilezikler	57
Resim 65. “Nesting covered boxes”(Ireko futamono), Yagi Akira, porselen, 1994	63
Resim 66. African sunset necklace, Made in Kenya	63
Resim 67. “Vase”, Michael Anderson	64
Resim 68. “Covered jars”, Nicholas Bivins, slip-cast porcelian, largest 23cm, Montana, 2010	65
Resim 69. “Iriko nesting bowls”, Yagi Akira, porselen	66
Resim 70. “Nesting covered boxes”, Yagi Akira, porselen	66
Resim 71. “Suacier in the form of a debra”, Thalia Reventlow, France, 1989	67
Resim 72. “Triangle pyramid vases”, Studio Chambon, 13, 16, 19cm (tall)	68
Resim 73. “Iriko nesting bowls”, Yagi Akira	69
Resim 75. “Reach” (from Keep series), Karen Swyler, porcelian, 28 cm, 2009	70
Resim 76. “Yantra Vases”, Ettore Sottsass	70
Resim 77. “İsimsiz”, Döküm tekniği ile şekillendirme, 1200 °C, Kadir Ertürk, 2011	71
Resim 78. “Moments of growth”, Ann Van Hoey	72
Resim 79. “Cage”, Patrick Colhoun	72
Resim 80. “Vases”, Jeroen Bechtold, thrown stoneware, h. 17, 25, 34cm, Holland, 1979-85	73
Resim 81. Dameon Lynn	73

Resim 82. “Winds of change”, Mark Hilde	74
Resim 83. “Pottery”, Dorothy Torivio	74
Resim 84. “Pottery”, Michael Wisner, 2009	75
Resim 85. “Tri-sequence”, Rafael Navarro	75
Resim 86. Terracota with terra sigillata, Milan Gail Busch, h. 22.5cm, USA, 1993	76
Resim 87. Gabrielle Baecile	76
Resim 88. “Struggling form”, (From the Ecstatic Series), Harumi Nakashima, 1997	77
Resim 89. Sırlı Sagar, İsmail Yardımcı, 2011	78
Resim 90. “Kerakoram”, Andrea Cepissakova, 2006	78
Resim 91. “Family”, Debra Boyd-Goggin, stoneware, Wheel-thrown and handbuilt, 2006	79
Resim 92. Minkyu Lee	79
Resim 93. “Kepler Vase Series”, Katherine Dube	80
Resim 94. “Three vessels”, Bodil Manz, 9-14cm, porcelian pigments, Denmark ..	80
Resim 95. Nagae Shigekazu	81
Resim 96. “Nest” (from keep series), Karen Swyler, porcelian, 23 cm, 2009	82
Resim 97. “Fade trio”, Matthew Chambers, 2011	82
Resim 98. “Spiral coral bowl”, Mandana Oskoui	83
Resim 99. “Helica carnea”, Anouk Omlo	83
Resim 100. “Spiral Wheel”, Barbro Aberg, 60 x 60 x 11 cm, 2005	84
Resim 101. “A large globular Pot.”, Tim Andrews (British), 2001	84
Resim 102. “Tiered casket”, Jim Lawton, 18 x 12 in (46 x 30cm), earthenware, USA	85
Resim 103. “Tall and elegant”, David Roberts	85

Resim 104. “İsimsiz”, 25.5x24x24 cm, serbest şekillendirme, 1200 °C, Kadir Ertürk, 2011	86
Resim 105. Eksensel korama örnek, “Nesting bowls”, Yagi Akira	88
Resim 106. Eksensel korama örnek, “Nesting bowls”, Yagi Akira	88
Resim 107. Merkezsel korama örnek, “7 in 1”, Piet Stockmans	89
Resim 108. Merkezsel korama örnek, “Modus vivendi”, Piet Stockmans	90
Resim 109. Merkezsel korama örnek, “7 in 1”, Piet Stockmans	90
Resim 110. Eksensel korama örnek, Karen Swyler, porcelian, 2009	91
Resim 111. Eksensel korama örnek, “Three” (enlarge), Karen Swyler, porcelian, 2009	92
Resim 112. Eksensel korama örnek, “Two to one” (enlarge), Karen Swyler, porcelian, 2007	92
Resim 113. Merkezsel korama örnek, “Reach” (from keep series), Karen Swyler, porcelian, 2009	93
Resim 114. Çevresel korama örnek, “Quintet” (enlarge), Karen Swyler, porcelian, 2005	93
Resim 115. Çevresel korama örnek, “Together”, Karen Swyler, porcelian, 2007 ..	94
Resim 116. Merkezsel korama örnek, “The canvas collection”, Fou de Feu	95
Resim 117. Merkezsel korama örnek, “The canvas collection”, Fou de Feu	96
Resim 118. Merkezsel korama örnek, “Increase II”, Slant series, 2011	97
Resim 119. Merkezsel korama örnek, “Twist II”, Face series, 2010	97
Resim 120. Merkezsel korama örnek, “Succession”, 2010	98
Resim 121. Merkezsel korama örnek, “Bud III”, Fragmentation series, 2009	98
Resim 122. Merkezsel korama örnek, “Fade - Wall piece”, Mattew Chambers, 2009	98

Resim 123. Eksensel korama örnek, “Moments of growth”, Ann Van Hoey	99
Resim 124. Eksensel korama örnek, “Moments of growth”, Ann Van Hoey	100
Resim 125. Eksensel korama örnek, “Black metallic eye weave”, Michael Wisner, 17.5 x 20, 2004	101
Resim 126. Eksensel korama örnek, “Metallic donut eye weave”, Michael Wisner, 17,5 x 22.5cm, 2004	101
Resim 127. Eksensel korama örnek, “Red sun flower”, Michael Wisner, 2010 ...	102
Resim 128. Merkezsel korama örnek, “Blackspoke”, Michael Wisner, 2010	102
Resim 129. Merkezsel korama örnek, “3D-Lines”, Petra Wolf, 2011	103
Resim 130. Çevresel korama örnek, Petra Wolf	104
Resim 131. Çevresel korama örnek, Petra Wolf	104
Resim 132. Eksensel korama örnek, Petra Wolf	105
Resim 133. Eksensel korama örnek, Petra Wolf	105
Resim 134. Merkezsel korama örnek, “Black-on-white eyedazzler seed jar”, DorothyTorivio	107
Resim 135. Eksensel korama örnek, “Vase”, Dorothy Torivio, 1995	107
Resim 136. Eksensel korama örnek, “Black on white”, Dorothy Torivio	108
Resim 137. Eksensel korama örnek, “Acoma vase”, Dorothy Torivio, 2009	108
Resim 138. Formda eksensel korama örnek, “Boxes”, 11x45x11cm, döküm tekniği ile şekillendirme, 1200 °C, Kadir Ertürk, 2011	109
Resim 139. Formda eksensel korama örnek, 10.5x17.5x45cm, 8x14x38cm, 7x12x34.5cm, çamur tornasında şekillendirme, 1000 °C, Kadir Ertürk, 2011	110
Resim 140. Formda eksensel korama örnek, “İsimsiz”, 30x120x16cm, döküm tekniği ile şekillendirme, 1200 °C, Kadir Ertürk, 2011	110

- Resim 141.** Yüzeyde merkezsiz korama örnek, “İsimsiz”, 22x25.5x8 cm, serbest şekillendirme, 1200 °C, Kadir Ertürk, 2011 111
- Resim 142.** Formda eksensel korama örnek, “Vazolar”, 6x20x20.5cm, 6x20x22.5cm, 6x20x24.5cm, döküm tekniği ile şekillendirme, 1200 °C, Kadir Ertürk, 2011 112
- Resim 143.** Formda eksensel korama örnek, “Kaşıklar”, 1.5x9x1cm, 2x10x1.5cm, 2.5x12x2cm, döküm tekniği ile şekillendirme, 1200°C, Kadir Ertürk, 2011 112
- Resim 144.** Formda eksensel korama örnek, “İsimsiz”, 5.5x10.5x5.5cm, 7x14x7cm, 9x17.5x9cm, döküm tekniği ile şekillendirme, 1200°C, Kadir Ertürk, 2011 113
- Resim 145.** Formda çevresel korama örnek, “İsimsiz”, 7x9x18, 10.5x12.5x22, 14.5x16.5x26 cm, döküm tekniği ile şekillendirme, 1200°C, Kadir Ertürk, 2011 113
- Resim 146.** Formda çevresel korama örnek, “İsimsiz”, 10.5x10.5x11cm, 14.5x14.5x13cm, 18x18x15cm, döküm tekniği ile şekillendirme, 1200°C, Kadir Ertürk, 2011 114
- Resim 147.** Formda eksensel korama örnek, “İsimsiz”, 13.5x13.5x16cm, 16.5x16.5x20cm, 19.5x19.5x23cm, çamur tornasında şekillendirme, 1000°C, Kadir Ertürk, 2011 115
- Resim 148.** Yüzeyde ve formda merkezsiz korama örnek, “İsimsiz”, 59x59x11 cm döküm tekniği ile şekillendirme, 1200 °C, Kadir Ertürk, 2011 115
- Resim 149.** Formda çevresel korama örnek, “İsimsiz”, 10x10x23cm, 14x14x33cm, 18x18x43cm, çamur tornasında şekillendirme, 1000°C, Kadir Ertürk, 2011 116

- Resim 150.** Formda eksensel korama örnek, “Tabaklar”, 22x3 cm, 25x3.5cm, 30x4cm, sır altı dekor, 930°C, Kadir Ertürk, 2011 **116**
- Resim 151.** Yüzeyde eksensel korama örnek, “Çanak”, 27x58x32 cm, çamur tornasında şekillendirme, 1000 °C, Kadir Ertürk, 2009 **117**
- Resim 152.** Yüzeyde eksensel korama örnek, “Lale”, 5.5x23x47 cm, çamur tornasında şekillendirme, 1000 °C, Kadir Ertürk, 2010 **117**
- Resim 153.** Yüzeyde eksensel korama örnek, Riton, 3.5x15x9 cm, çamur tornasında şekillendirme, 1000 °C, Kadir Ertürk, 2010 **118**
- Resim 154.** Yüzeyde eksensel korama örnek, ‘ritim’, 11x120x41 cm, çamur tornasında şekillendirme, 1000 °C, Kadir Ertürk, 2008 **118**
- Resim 155.** Yüzeyde eksensel korama örnek, “İsimsiz”, 12x27x12 cm, çamur tornasında şekillendirme, 1000 °C, Kadir Ertürk, 2007 **119**
- Resim 156.** Yüzeyde eksensel korama örnek, “İsimsiz”, 13x22x57 cm, çamur tornasında şekillendirme, 1000 °C, Kadir Ertürk, 2007 **119**
- Resim 157.** Yüzeyde merkezsiz korama örnek, “İsimsiz”, 27x58x32 cm, çamur tornasında şekillendirme, 1000 °C, Kadir Ertürk, 2010 **120**
- Resim 158.** Yüzeyde eksensel korama örnek, “Burgulu Şah”, 12x32x60 cm, sır altı dekor, 930 °C, Kadir Ertürk, 2010 **120**

KISALTMALAR DİZİNİ

- A.B.D. : Amerika Birleşik Devletleri
A.K.Ü. : Afyon Kocatepe Üniversitesi
bt. : bilinmeyen tarih
G.S.F. : Güzel Sanatlar Fakültesi
M.Ö. : Milattan Önce
M.S. : Milattan Sonra
M.Ü. : Mimarşinan Üniversitesi
NL. : Hollanda
R.C.A. : Royal College of Art
UK. : United Kingdom
U.S.A. : United States of America
vb. : ve benzeri
vs. : vesaire
yy. : yüz yıl

GİRİŞ

Koram; tasarımlı biçim, yön, ölçü, aralık gibi öğelerin, yapısını etkilediği iki karşıt ucun birinden diğerine doğru kademeli olarak geçişini sağlayan düzenlemelerdir. Yapısında derece farkını barındırır. Gelişen tasarım süreci ve yaşam şartları, farklı koram çeşitlerinin ilave edilmesine sebep olmuştur. Koram, uygulandığı seramik biçimlere estetik bir değer ve teknik özellikler katmak amacı ile kullanılmakta olup çeşitleri mevcuttur. Artistik ve endüstriyel amaçla kullanılan çok sayıda koram türü bulunmakla birlikte, bu örnekler diziliş farklarına ve yönlerine göre birbirlerinden ayrılırlar.

Hiyerarşik sistem yaşanan çağ ile paralel olarak gelişim gösterirken fonetik, dramatik ve plastik sanatlarda da aynı doğrultuda büyük gelişme göstermiştir. Hiyerarşi içinde kademelenme olgusu, olmazsa olmaz bir koşul olarak karşımıza çıkmaktadır. Koram, kademelenme sisteminin düzenleme ile yapılan biçimidir. Bu sistem, gözle görülen bir süreçtir ve gelişimin ya da tam tersi gerilemenin bir göstergesidir.

Koram, keşfine dair kesin bir bilgi olmamakla beraber en güzel örnekleri doğada görülmektedir. Bu tez çalışmasında, koramın uygulamalı olarak araştırılması yapılacak, hiyerarşik sistemin olduğu farklı disiplinler incelenecek ve görsel hiyerarşinin seramik sanatında uygulanış biçimleri ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TASAR, TASARIM NEDİR? TANIMI, YAPISI ve TARİHÇESİ

1. TASARIM'NIN TANIMI

Tasar: Tasarımın tam olarak ve en son yetkin durumunun anlatımı. Bir çalışmanın Tasar olabilmesi için: bir amaca hizmet etmesi, düşünce ürünü olması, yaratıcılık değeri bulunması gerekir. Fransızca'da kelime karşılığı "proje" olan Tasar; düzenleme, kompozisyon anlamlarını da içermektedir. Görsel sanatlarda yer alan elemanların (biçim, renk, doku vb.) estetik uyumlu ve etkili nitelikte düzenlemesidir.

Tasarı: Kaleme alınan ilk şekil anlamına gelmektedir. Bir şeyin zihinde tasarılan şekli demek olan Tasarım'ın kaleme ifade edilirken aldığı ilk şekle "Tasarı" denir (Güngör, 1972: 3).

Tasarım: Tasarım, bir şeyi zihinde biçimlendirme, kurma; tasarılan biçim; tasavvur, olarak tanımlanır.

Tasarımın Batı dillerinde kullanılan karşılığı "dizayn" sözcüğüdür. Dizayn (design) sözcüğü, Latince biçim vermek, temsil etmek olan "designare" sözcüğünden gelir. Ancak bugün, bu anlamlara tasarlama, planlama, eskizler yapma, biçimlendirme ve kurgulama gibi değişik anlamların katılımıyla, dizayn (tasarım) sözcüğü, içerikçe güç bir kavram niteliği kazanır. Tüm bu karmaşık yapısına karşın, dizayn (tasarım) sözcüğü, pratik yaşamdan teorik yaşamın en üst basamaklarına değin uzanan bir kullanım alanına sahiptir.

Tasarım, bir ürün ortaya koymaya yönelik düşünsel ya da maddi çalışmalar sürecidir. Bunu ürünün gerçekleştirilmesi süreci izler. Tasarım sözcüğü güzel sanatlarda daha dar anlamda da kullanılır ve asıl yapının gerçekleştirilmesi sırasında yönlendirici olan proje, çizim, maket vb.'nin tümüne "tasarım" denir. Bu iki anlamda da mimarlık sanayi (endüstri) sanatları, sahne sanatları, el sanatları gibi sanat alanlarının timinde tasarımdan söz edilir. Her gün yemek yediğimiz çatal, yazı yazdığımız masa, kullandığımız çamaşır makinesi, duvarda asılı olan tablo ve

bilimsel araştırmanın düzeni tasarımlanarak ortaya konmuştur. Bütün bu karmaşık ve yaygın yapısıyla tasarım, bir sorunun çözümü için bir plandır, bir fikirdir, bir yaratmadır (Alpaslan,2003, 20).

Tasarım kavramı, “bir yapı ya da aygıtın kısımlarının kâğıt üzerine çizilmiş biçimi” anlamında kullanılan ve “tasar” kökünden türemiş olan “tasarı”ya dayanmaktadır. Tasarım kavramı Arapça “suret” kökünden gelen “tasavvur” sözcüğüyle eşanlamlı olup, “göz önünde canlandırmak, zihinde canlandırmak (tasavvur etmek), düşünmek” karşılığıdır. Günümüzde tasarım, “zihinde canlandırılan biçim, duyuların ya da belleğin anlığı sunduğu görüntü” olarak tanımlanmaktadır. Tasarım sözcüğünün İngilizce karşılığı olan “design” Latince “designare, dissignare” kökünden gelmekte olup “göstermek, işaret etmek, tanımlamak, tayin etmek” anlamlarını taşır (Bayazıt, Eczacıbaşı S.A., 1997: 1746).

2. TASARIM'IN TARİHÇESİ

Tasarım insanoğlunun var olduğundan beri vardır. İlk dönemi el sanatları ya da deneme yanılma yoluyla yöresel olarak geliştirilmiş, tasarımcısı belli olmayan birçok kullanıma yönelik ürünler yapılmıştır. Bu anlamda tasarım, kendisinin oluşmasına yön veren zamanı ve koşulları yansıtır, insanların içinde buldukları sosyoekonomik düzene uyar.

“Tasarım” sözcüğü bir ürünü ortaya koymaya yönelik düşünsel ya da maddi çalışmalar süreci olarak da tanımlanmakta, bunu ürünün gerçekleştirilmesi aşaması izlemektedir. Bir ürünün tasarımında genel olarak bazı temel öğeler göz önünde bulundurulur. Bunlar kullanılan malzeme ya da malzemelerin olanakları, bu malzemelerin amaçlanan işleve uyarlanmasında kullanılan teknikler, parçaların bütün içinde yan yana geliş biçimi, bir başka deyişle yapısı ve ürünün onu izleyecek ya da kullanacak olanlar üzerindeki olası etkisi, yani tasarımın amaçları ve ürün işlevidir (Bayazıt, Eczacıbaşı S.A., 1746).

Çeşitli yazarlar tarafından tasarım, farklı kavramlarla, farklı biçimlerde açıklanmaktadır. Tasarım üzerine yazılanları, daha öncekiler günümüze ulaşmadığı için, Romalı mimar ve yazar Vitruvius'tan başlatmak gerekmektedir. Vitruvius'ta mimarlık, düzen, uyum, simetri, uygunluk ve ekonomiye dayanır. Burada mimarlık kavramı, yapı sanatı, zaman ölçerlerin

yapımı ve makine üretimi olmak üzere üç bölüme ayrılıp, bugünkü tasarım kavramı yerine kullanılmaktadır. Tasarımın işaret etme, plan, proje, amaç anlamlarında kullanılışı 16.yy'da; resim, heykel, mimarlık, oyma sanatı olarak ele alınışı 17.yy'da görülmektedir. Tasarımın bugünkü anlamda, yaratıcı bir insan eylemi olarak ele alınışı 19.yy ortalarına rastlamaktadır. Özellikle ikinci yarısında bilgisayar teknolojisinin ve yüksek teknolojinin gelişmesi, tasarım ve tasarlama kavramlarının da anlamını değiştirmiştir. Bu nedenle tasarım kavramı her çeşit nesnenin ve düşüncenin insan tarafından oluşturulması anlamında kullanılmaktadır. Mimarlar ve tasarımcılar, 18. ve 19. yy'larda hızla gelişen orta sınıfın elinde bir üslup taklitçisi durumuna düşmüşler ve makinenin üstünlüğünden kurtulamamışlardır. 1919'da Batı Almanya'da Weimar'da kurulan Bauhaus'la toplumun gereksinmelerine ve yeniden el sanatlarına yönelmek istenmiştir (Eczacıbaşı, 1997: 1747-48).

Bauhaus kelime olarak ele alındığında Almanca'daki Bau ve Hous, yani "yapı evi" anlamına gelen birleşik bir kelimedir. Bauhaus kavram olarak düşünüldüğünde, kelime karşılığının ötesinde daha geniş bir anlam içerdiği söylenebilir. Bu anlamda Bauhaus, mimariyi merkeze alarak sanatı bir bütünlük içinde yeniden örgütlemeyi ve bu örgütlenme doğrultusunda yeni bir sanatçı tipi yetiştirmeyi amaçlamıştır ki bu durum Bauhaus Manifestosu'nda ifadesini bulur (Eroğlu, 2002: 9).

Bauhaus Alman mimar Gropius tarafından kurulan bir mimarlık, tasarım ve uygulamalı sanatlar okuludur. (Eczacıbaşı, 1997: 203) Weimar Cumhuriyeti Kurucu Meclisi'nin onayıyla Hanry Van de Velde'nin Uygulamalı Sanatlar Okulu ile eski Weimar Dükalığı Güzel Sanatlar Akademisi'nin birleştirilmesiyle "Staadliches Bauhaus" adıyla 12 Nisan 1919'da açılmıştır. Aynı ay içinde kuruluş bildirisi ve ayrıntılı bir program dört sayfalık bir broşür halinde Gropius tarafından yayınlanarak yürürlüğe konmuştur (Eroğlu, 2002: 7).

Bauhaus anlayışı, gerek sanata gerek eğitimbilime yönelik olarak, iletişim sağlamaya verdiği önem dolayısıyla, toplum için giderek sanatın daha anlaşılabilir olmasını ya da toplumun giderek sanat için daha duyarlı olmasını sağlamayı da amaçlıyordu (San, 2003: 102).

Bauhaus Felsefesi'nin temel kavramlarından birisi olan Temel Tasarım, üretilmesi düşünülen ürünlerin işlevine göre hangi teknik ve malzemeye, nasıl bir form ve renkte üretilmesi gerektiğinin ilkelerini kavratmaya yöneliktir. Ürünler, estetik değerlerinden kaybetmeden kaliteli, ucuz, kullanışlı, kolay ve seri üretilebilir olmalıdır (Eroğlu, 2002: 10).

Klasik felsefe kuramına göre tasarım, ya duyuşsal bir elemanı ya da bir edimiyle ortaya konan bir bilgi ögesini kapsar. Modern felsefede Gestaltçılık, tasarımın birdenbire ortaya konan niteliksel bir bütün olduğunu ileri sürer (Bayazıt, Eczacıbaşı S.A., 1746).

Almanca Gestalt sözcüğü, “koymak”, “yerleştirmek”, “düzenlemek”, “görev vermek” anlamına gelen “stellen” fiilinin edilgen ortaç halidir. “Biçim”, “boy”, “endam”, “hal”, “vaziyet”, “koşullar”, roman ve tiyatrodaki “şahıs”, müzikte “ritmik ve/veya melodik yapı” özel anlamlarını yüklenmiştir. Bu sözcük Fransızca “forme”, “figure”, “configuration”, “taille”, “aspect”, “nature”, “vision”, “escape”; İngilizce “form”, “figure”, “shape”, “pattern”, “character” kelimeleriyle karşılanmaktadır. Gestalt gövdesinden türeyen “gestalten” fiili de, günlük dilde “biçim vermek”, “teşkil etmek” anlamlarına gelmekte, plastik sanatlarda ve bazı teknik dallarında, bir dereceye kadar “tasarlamak” anlamını da yüklenerek kullanılmaktadır.

Gestalt sözcüğü, psikolojide 1900’lerden başlayarak özel bir anlam kazanmış ve bu, bütün plastik sanatlarla mimarlığı etkilemiştir. İnsan algılarının, maddedeki atomlar gibi, duyum parçacıklarının birikmesi ve birleşmesi sonucunda oluştuğunu kabul eden ve Wilhelm Wundt’la (1823-1920) doruğuna ulaşan Yapısalcı akıma (Strüktüralizm) karşı bir grubun ortaya koyduğu kurallar, “Gestalt Psikolojisi” adıyla tanımlanmıştır. Bu yaklaşımda Gestalt, parçaları ne kadar kusursuz incelenirse incelenir, tam anlaşılması ve açıklaması olanaksız bir bütünü anlatır. Wertheimer’in 1912’de yayımladığı, gerçek hareketin ve sinemadaki gibi hareket görüntülerinin algılanmasıyla ilgili bildiri, bu akımın kuruluş belgesi sayılmaktadır. Gestalt kuramına göre, hareket algısı için bütün ara durumların görülmesine gerek yoktur; bu nedenle, gerçek hareket olmadan, bazı bileşenlerin etkisiyle “zahiri” (görünen) bir hareket algısı olanaklıdır. Aynı durum bütün Gestaltlar için geçerlidir. Adı yeni konmakla birlikte, çok eskiden beri deneysel olarak bilinip uygulanan bu ilkeler, Gestalt kuramının gelişmesinden çok bilinçli ve sistemli biçimde birçok sanat ve teknik dalında gittikçe yaygınlaşarak kullanılmıştır. Gestalt kuramına göre, problemin bir bütün olarak derinliğine kavranıp buna bütün halinde çözüm aranması, kişiyi hızlı ve özgün buluşlara götürür (Eczacıbaşı, 1997: 673).

2.1. TASARIM ÖĞELERİ VE İLKELERİ

Görsel tasarım öğeleri, görsel ilkeler yardımıyla yüzeysel ya da hacimsel olarak düzenlenerek zemin ya da şekil anlatımları oluştururlar. Tasarım da birçok öge ve ilkenin bir arada kullanılması ile meydana gelir. Bu öğeler, tasarım

ilkelerinden yararlanılarak belli bir düzende gerçekleştirilirler. Bu öge ve ilkeler aşağıda belirtildiği gibidir.

2.1.1. Tasarım Öğeleri

Tasarımı oluşturan temel öğeler nokta, çizgi, ışık, leke, doku, ton değeri, renk, yüzey, mekân, biçim, form, strüktürdür. Tasarım öğeleri güzel sanat kollarının özelliğine göre artıp eksilse, ya da bazı sanatların cinsine göre daha fazla önem kazanabilse de bu tez çalışmasında 12 esas öge olarak ele alınmıştır.

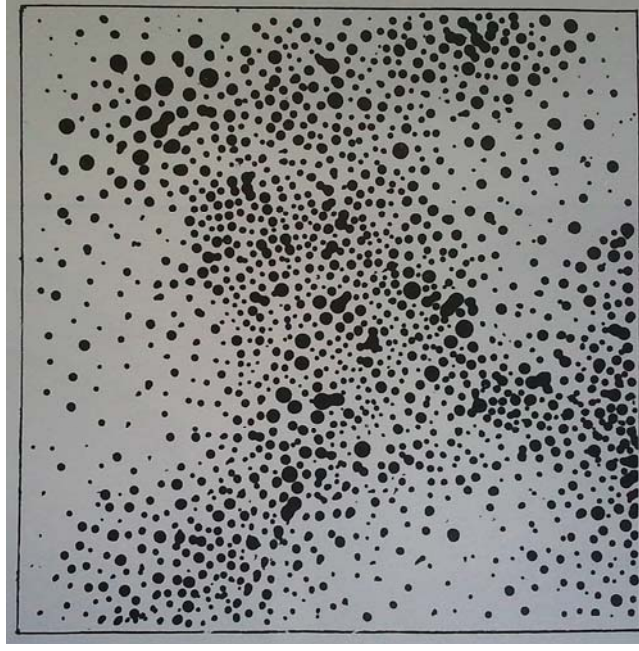
2.1.1.1. Nokta: Nokta görsel anlatımın temel öğelerinden biridir. Paul Klee'ye göre düz kâğıt üzerinde kalemin dokunmasıyla beliren nokta çıkış noktası oluyor, bu nokta kalemi tutan elin enerjisiyle yüklüdür. Noktanın hareketinden çizgiden düzlem, düzlemden hacim ve diğer öğeler oluşur. Faruk Atalayer'in Temel Sanat Öğeleri adlı kitabına göre; bulunduğu yüzeyde sürekli titreşip, mesaj yayan, plastik değerli, anlatım tekniği ögesidir. Bana göre; nokta iki çizginin kesiştiği, birleştiği yeri gösteren merkezsiz bir leke veya benektir.

“Noktaların, büyüklük-küçüklük farkları, ışık ve renk değişiklikleri, yan yana gelişlerinde aralık ve sıralanış farklılıkları zengin görsel etkiler elde edilmesine olanak sağlar. Nokta tek başına hareket göstermez, durgundur, her tarafa aynı anda ve aynı güçte harekete hazırdır” (Ching, 1996: 2).

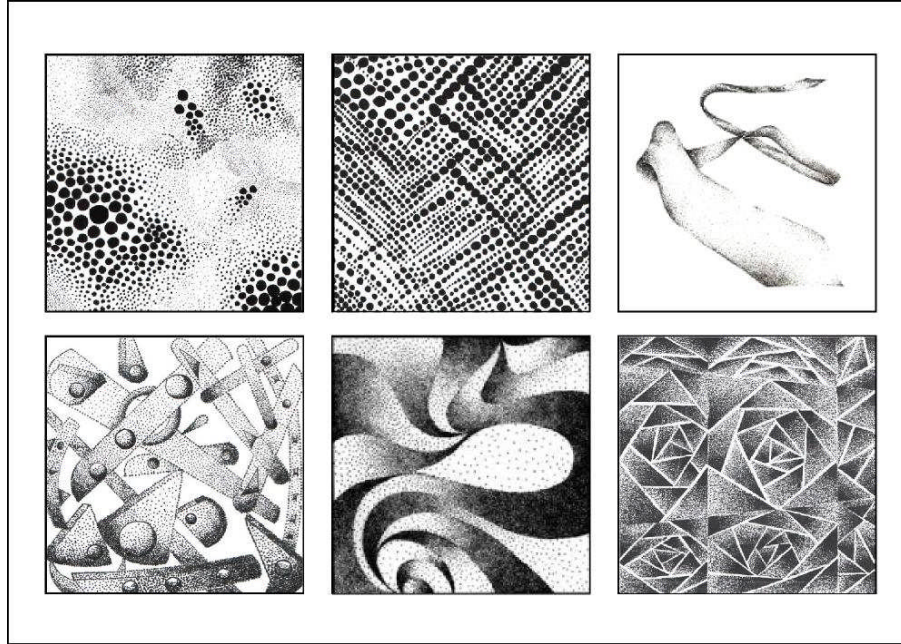
Resim 1. Farklı büyüklüklerdeki serbest nokta çalışması

Kaynak: Temel sanat ders notları

Resim 2. *Nokta ile serbest çalışma*

Kaynak: Odabaşı, H. (2002), *Grafikte Temek Tasarım*, (2), Yorum Sanat Yayınları, İstanbul

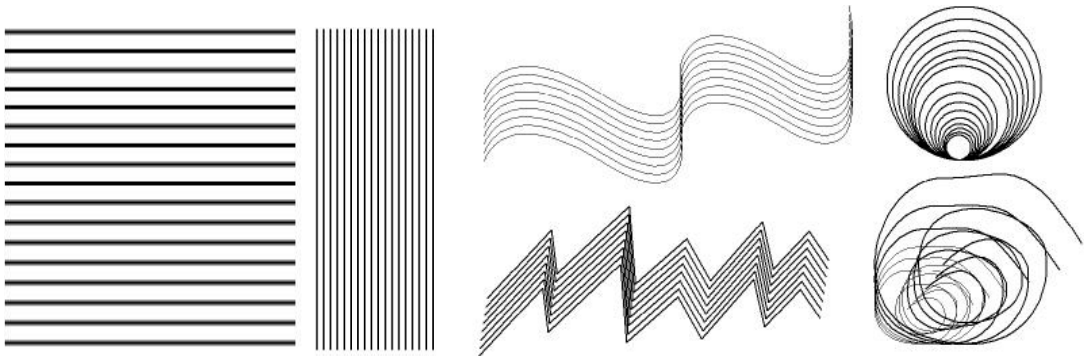
Resim 3. *Nokta ile serbest yüzey düzenlemeleri*

Kaynak: Megep, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, (2007), *Fotoğraf ve Grafik. Nokta-Çizgi*, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara

2.1.1.2. Çizgi: Çizgi, birbirine yakın olan iki ya da daha fazla noktanın birleşimidir; aynı zamanda uzunluğu ve genişliği olan bir formdur. Geometride çizgi, sonsuz noktalar serisi olarak tanımlanır. Sanatsal tanımı ise, hareket eden nokta, hareketin sürekli izidir. Çizgi, nesnenin görüntüsüyle sanatçının onu anlatmasındaki davranışın bir bileşimi, aynı zamanda hareketin ve statik olanın bütünleşmesidir. Çizgide gerek uygulama, gerek algılamada yer alan hareket, resim sanatına zaman kavramını sokan başlıca olgudur. Görsel alanda insanın en temel ve ilkel anlatım aracıdır (Öztuna, 2008: 62).

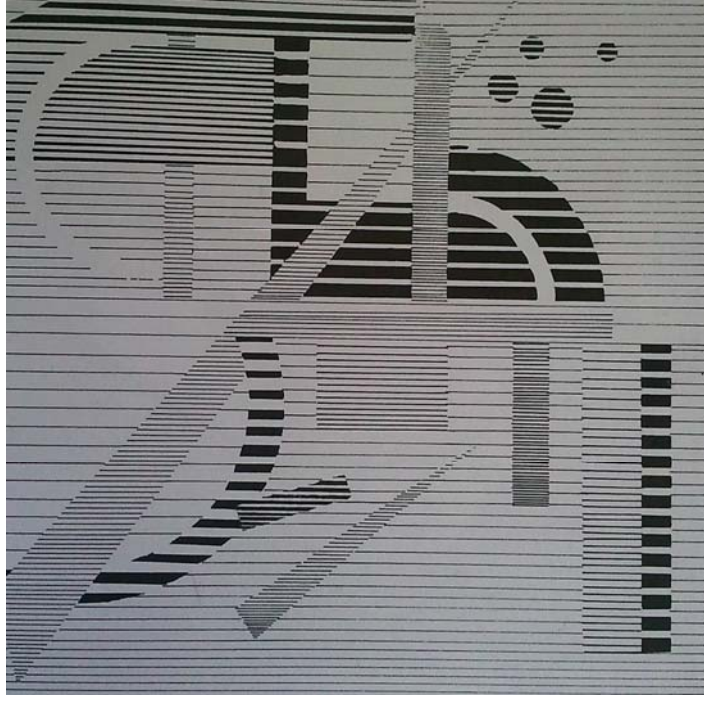
Atalayer'e göre çizgi; en-boy zıtlığı çok fazla olan yüzeysel yapıların simgesel şeklidir. Bana göre; genişlik ve uzunluğu ne olursa olsun, eğer biçimi bir çizgi etkisi yaratıyorsa, ona çizgi diyebiliriz. Çizgi, noktanın aralıksız hareketinden doğan kavramdır. Bir sınır belirleyici olarak da değerlendirilebilir.

Konuşarak ifadede zorlandığımız zaman düşündüklerimizi bazen çizerek anlatma yoluna gideriz. Çizgi sanatçının duygusunun karmaşık bir anlatım aracıdır ya da bir sadeleştirme duygusudur. Sanatçı çoğunlukla belli amaçlar için onu kullanır. Objelerin etrafı çizgi ile çizilmemiş olmasına karşın, biz objeyi kâğıt üzerinde ifade ederken ilk olarak yaptığımız objenin dış hattını çizgi ile çizmektir. Tasarımlarımızda kullandığımız çizgi niteliği; çizginin farklı kalınlıklarda ve ton değerleriyle kullanılması çalışmaya hareket ve dinamizm katar (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2007: 18).

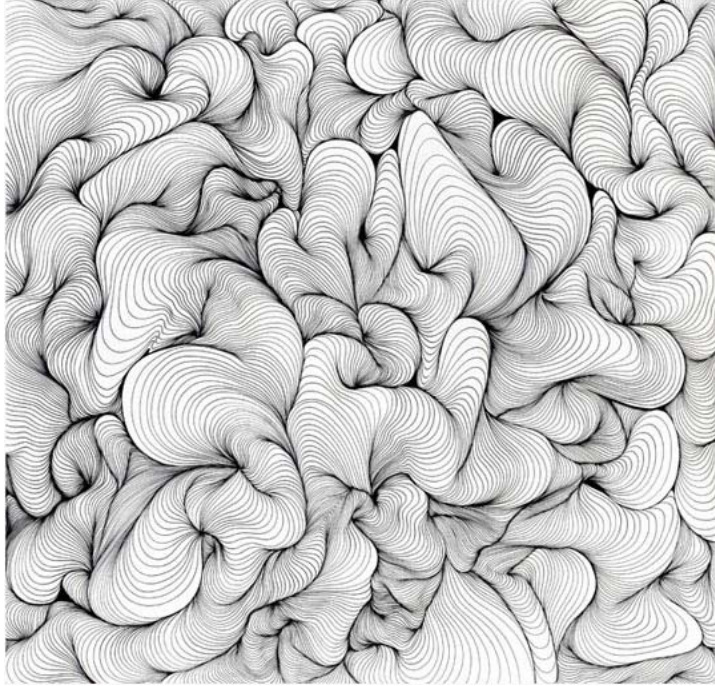
Resim 4. Düz ve eğri çizgiler

Kaynak: Megep, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, (2007), *Fotoğraf ve Grafik. Nokta-Çizgi*, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara

Resim 5. *Değişik kalınlıkta paralel çizgilerle soyut kompozisyon çalışması*

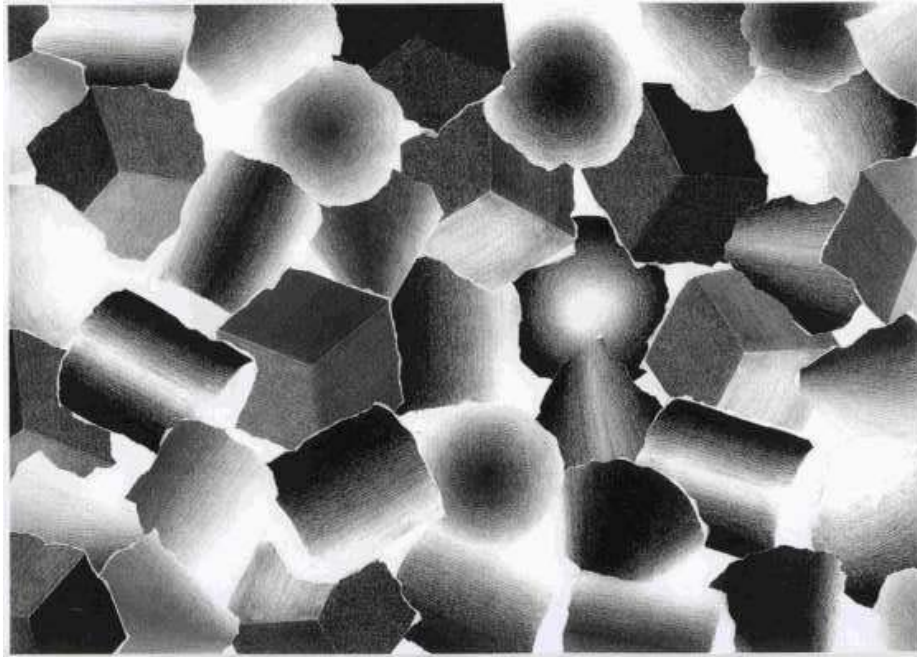
Kaynak: Odabaşı, H. (2002), *Grafikte Temek Tasarım*, (2), Yorum Sanat Yayınları, İstanbul

Resim 6. *Çizgi çalışması*

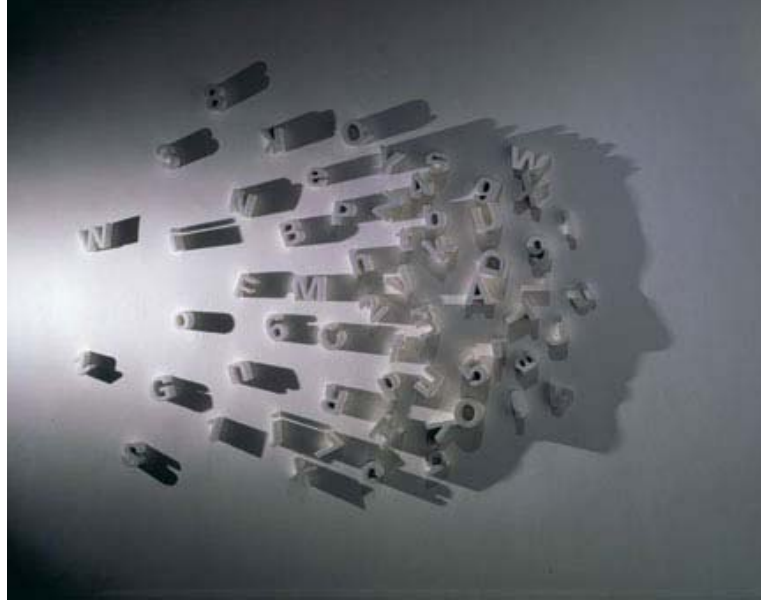
Kaynak: <http://www.resimkalemi.com/karma-teknikler/1199-cizgili-dunya-cizgiler.html>

2.1.1.3. Işık: Işık, serbest kalmış ve foton tanecikleri olarak, saniyede 300.000 km hızla yayılan enerjidir. Pek çok farklı dalga boyu ve frekans içeren bileşimdir. Beyaz diye algılayıp, kavramlaştırdığımız ışık enerjisi, renk dediğimiz birçok frekansın girişimidir. Gözün algılaması, tamamen ışık enerjisine bağlıdır. Işık yoksa algıda yoktur. Her algı, ışığın varlığına karşılık düşer. Tek frekanslı ışıklara yalın ışık denir. Tüm frekansların girişim olarak bir aradalığı, gün ışığı veya beyaz ışıktır. Işığın şiddeti, görsel algıda aydınlık - karanlık diye ton değeri olarak kavramlaştırılır. Beyazdan (şiddetli aydınlık), siyaha (ölü aydınlık %92'lik ışıksızlık), didaktik olarak, 10 ton değeri ile tasniflenmiştir. Beyaz (boya renk olarak %98'lik ışıklılık)' dan siyaha (karanlığa, ışıksızlığa) ara tonlar gri olarak kavramlaştırılmıştır. Görsel algı için, ışık koşuldur. Işık, insan bilinci dışında var olan bir gerçektir. O, algıyı yaratan temel faktördür. Bilgilerimizden %80'den fazlası, ışık yoluyla (algısal olarak) elde edilir. Algının derinliği, şiddeti, kalıcılığıyla, ışığın yoğun ilgisi vardır (Atalayer, 1994: 165-66).

Resim 7. AKU. GSF., Temel sanat dersi kapsamında yapılan öğrenci çalışması, ışığa ve karanlığa göre değer çeşitlemeleri

Kaynak: Temel sanat ders notları

Resim 8. *Merkezsel ışığa örnek*

Kaynak: <http://corin.wegotways.com/tag/paper/>

2.1.1.4. Leke: L.F. Hodgden'e göre leke; tamamen algısal bir görüntü anlatım ögesidir. Görsel sanatlarda leke, biçimlendirmenin, hacimlendirmenin, derinliğin anlatım ögesidir. Yüzeyleri, herhangi bir malzeme ile örterek; renk doku, ışık-gölge, ölçü, geometri, derinlik olarak ifadelendirmenin tekniğidir. Pürüzsüz lekeler, dokusal lekeler, çizgisel lekeler ve noktasal lekeler olarak ayrılırlar.

Resim 9. *'Kadın, çocuk ve mor kelebekler'*, Ömer Uluç, tuval üzerine yağlıboya, 65 x 74cm, 1972

Kaynak: Uluç, Ö. (1989), Sergi Katoloğu, İstanbul

2.1.1.5. Doku (Tekstür): Her cisim bir maddeye sahip olduğuna ve her maddeye dokunulduğunda elde bir duygu hissedildiğine göre; her cismin bir dokusu var demektir. Ancak, elimizde hissettiğimiz bu duygular değişik cisimler üzerinde başka başkadır. Bazı cisimlerin yüzü çok düzgün ve kaygandır. Buna karşılık bazılarının yüzü pürüzlüdür. Pürüzlülüğü bir kutup, yumuşaklığı başka bir kutup olarak kabul ettiğimiz takdirde, arada pek çok doku kademesi olduğunu farz edebiliriz (Güngör, 1983: 26).

“Nesne ve varlıkların dış yapı özellikleri ve bunların objektif tesirleri Doku’yu (tekstürü) oluşturur, başka bir deyişle, yüzeylerin “dokunsal değerleri” ne Doku adı verilir” (Atalayer, 1994: 194).

Doku hem dokunma hem de görme duyusuna hitap eden bir elemandır. Objenin dış yapısı hakkında olduğu kadar içyapısı hakkında da bir bilgi verebilir. Doğada dokusuz yüzey yoktur. Dokuları doğal dokular ve yapay (insan eli ile yapılmış) dokular olmak üzere sınıflandırabiliriz.

“Doğrudan doğruya, deri-sinir fizyolojisine etki eden dokunsal değerler, yüzeylerin kalitesidir. Doğrudan dokunma duyumuza etki eden, insana bağlı olmaksızın kendi iç ve dış yasalarıyla var olan dokulara doğal dokular denir. Doğal dokular organik ve inorganik olarak ikiye ayrılır. Tüm canlıların, içyapılarına bağlı dokuları organik dokuları oluşturur. İnorganik dokular ise, cansız dediğimiz fiziksel-kimyasal yapılaşmalar oluşturur.

İnsanın doğal olan malzemeyi, bilgi, emek, teknikle işleyerek, yeniden örgütleyerek oluşturduğu dokular yapay dokulardır” (Atalayer, 1994: 195).

Resim 10. Doğal dokuya örnek

Kaynak: Megep, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, (2007),
Fotoğraf ve Grafik. Doku, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara

Resim 11. Yapay dokuya örnek, bez dokusu

Kaynak: Lauer, A. L. (1985), *Design Basic*, CBS Collage Publishing, U.S.A.

Doğal dokular, genellikle zamana ve doğa koşullarına, dış etkenlere bağlı olarak, yüzeysel görünüşlerinde değişime uğrar. Objenin esas yapısı bozulmadan dış yapısındaki görüntü başkalaşmasına güncel (aktüel) doku denir. Deri dokusunun zamanla değişmesi, bitkilerin yaşı ve doğa koşullarına göre değişimi, genel orman dokusunun mevsimine göre değişimi, hava koşullarına göre deniz yüzeyinde oluşan (dalgalanmalar), suyun rüzgârla titreşimi gibi değişimler güncel dokulardır (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2007: 8-9).

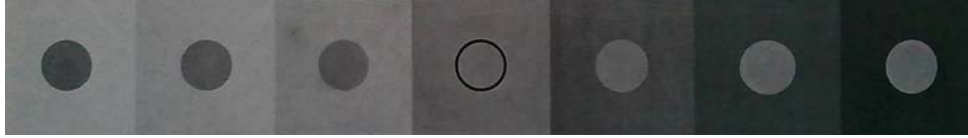
Resim 12. Güncel (aktüel) dokuya örnek

Kaynak: Megep, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, (2007), *Fotoğraf ve Grafik. Doku*, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara

2.1.1.6. Değer (Ton Değeri): İngilizcedeki “value” kelimesinin karşılığıdır. Günlük dilde Ton olarak da kullanılmaktadır. Sanat / tasarım terminolojisinde ton değeri sözcüğü, yüzeylerin göreceli açıklık ve koyuluğuyla ilgilidir. Ton değeri, objeleri, şekilleri ve mekânı tanımlar.

Tasarımcı ya da sanatçıların; sanat ve tasarım tarihi süresince, çalışmalarında vurguyu artırmak, ilgi merkezini, görsel hiyerarşiyi ve derinlik yansımalarını yaratmak ve objelere üç boyutlu izlenim kazandırmak amacıyla ton değerini kullandıkları görülmüştür. Ton değeri, genel anlamıyla zıtlıkların çalışmasıdır. Bir yüzeyden yansıyan ışık miktarı, onun ton değerini belirler. Ton değeri, genellikle açıktan koyuya doğru sıralanan dizinle düşünülür ve renk özelliği ya da renkten bağımsız olarak görünür. Aynı ton değeri dizini, renklerle de uygulanabilir. Ton değeri aynı zamanda ton, parlaklık hatta renk olarak adlandırılmaktadır. Ancak bu

terimler, sadece sanat bağlamında sınırlı doğruluğa sahiptir. Ayrıca tonun diğer tasarım öğeleriyle (çizgi, şekil, doku, mekân ve renk) olan ilişkisi unutulmamalıdır (Öztuna, 2008: 103).

Resim 13. *A value of gray, the centre gray circles are identical in value*

Kaynak: Lauer, A. L. (1985), *Design Basic*, CBS Collage Publishing, U.S.A.

2.1.1.7. Renk: Renk, bilimsel olarak şöyle tarif edilebilir: Işığın dalga uzunluğuna göre gözümüz yoluyla bizde uyandırdığı histir (Gürer, 1990: 38).

Renkler, herhangi bir şeyi betimlemek ya da tanımlamak için kullanılabilirler. Renk, soyut ve sembolik düşüncelerin ve anlamların ifadesi olabilir.

Tasarımın en önemli yapı taşlarından biri olan renk, ışığın olduğu her yerdedir. Ancak ışığın kendisi, insan gözüne renksiz görünür. Renge sahip olan bütün objeler, sadece rengin yansıtıcıları ya da ileticileridir. Işık dalgaları, gökkuşağındaki renk düzeni farklı renklerden meydana gelir. İster doğal ya da yapay olsun, renk, ışığın bir sonucu ve eseridir. Işık olmadan rengi görmek mümkün değildir. Çünkü objelerin kendi başlarına renkleri yoktur. Objeler, ışığı soğurarak ya da yansıtarak; gözümüz için görünür hale getirir. Bir biçimin rengini anlamamız, çeşitli etkenlerle sağlanır. Gerçekte, tüm renkler ışığa bağımlıdır hiçbir obje gerçek olarak renge sahip değildir. Renk olarak algıladığımız ışık ışınlarının yansımasıdır (Öztuna, 2008: 120-21).

Temel renkleri, sarı, kırmızı, turuncu sıcak, mavi, mor ve yeşil soğuk renkler olarak iki ayrı grupta toplamak mümkündür. Kırmızı-turuncu en sıcak, mavi-yeşil en soğuk renk olarak anılıyorsa da renkler birbirlerine göre soğuktur veya sıcaktır.

Resim 14. 12'li renk çemberi

Kaynak: Öztuna, H. Y. (2008), *Görsel İletişimde Temel Tasarım*, (2), Tibyan Yayıncılık, İstanbul

Resim 15. Öğrenci çalışması, proje türü; renk, bir rengin ton değerleri, varyasyonları, guaj

Kaynak: Öztuna, H. Y. (2008), *Görsel İletişimde Temel Tasarım*, (2), Tibyan Yayıncılık, İstanbul

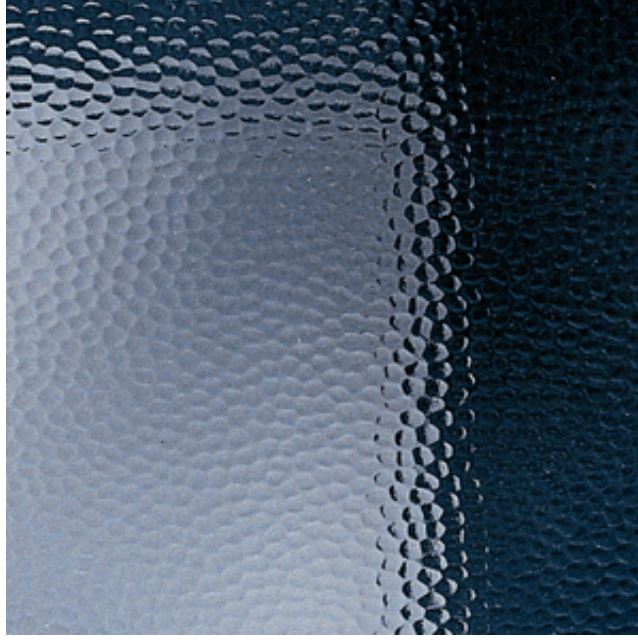
2.1.1.8. Yüzey: Herhangi bir nesnenin belirli yöndeki düzlemsel ve iki boyutlu uzantısı. Yüz kavramından gelişen bu tanım iç, dış, alt, üst, yan gibi eklemlerle yön belirtir. Resim'de yüzeylerin yön farları, ışığı farklı ölçüde

yansıtmaları ve perspektif ile belli edilir. Betimlenen nesnelerin yüzeylerinin yönlendirilişi Kompozisyon’ da yansanan Mekân içinde belirli bir hareketlilik sağlar. Mimarlık, heykel ya da resimde yüzeylerin renk ve dokusu, malzemenin ışık emiciliği ya da katılığı ya da yumuşaklığıyla ilgili nitelikleri vardır. Bunlar bir yüzeyin biçiminin algılanmasında etkili olurlar. Mimarlıkta kullanılan yüzeyler insanın hareket ve psikolojisi üzerinde etkili olurken, heykelde yüzeydeki doku zenginliği, resimdeki renk kadar önemlidir. Modern resim sanatında boya kalınlığı ile yüzeylere kazandırılan dokusal nitelik giderek önem kazanmış ve Dışavurumculukta yaygın olarak kullanılmıştır. Seramik ürünleri arasında, örneğin duvar panoları ve kabartmalarında yüzey dokusu üslubun önemli öğesidir (Erzen, Eczacıbaşı S. Ans. 3. Cilt, 1997: 1958).

Resim 16. Duvar yüzeyine örnek, “Gözler”, Jale Yılmazbaşer, duvar panosu, gözenekli bünyeden elle şekillendirme, İstanbul

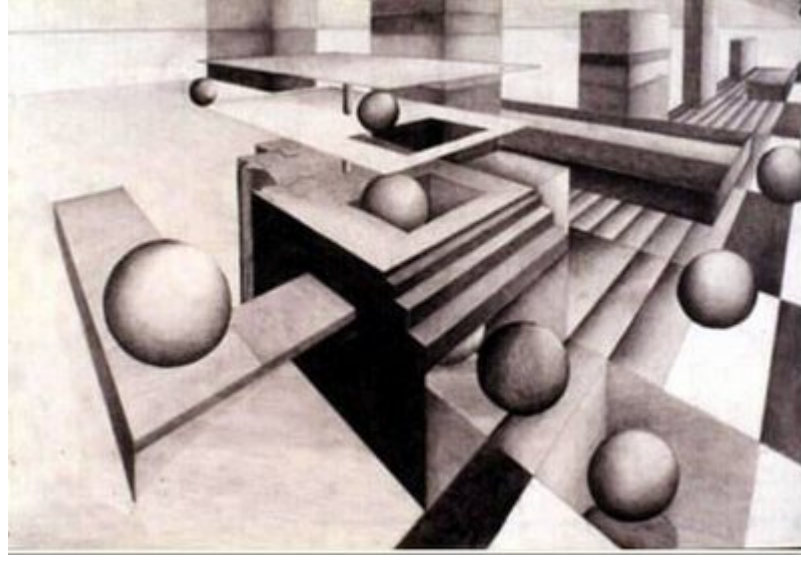
Kaynak: Peterson, S. & Peterson J. (2009), “Seramik Yapıyoruz”, (3), (S. Çizer, Çev.), Karakalem Kitabevi Yayınları, İzmir.

Resim 17. *Yüzeye örnek, cam yüzeyi*

Kaynak: <http://www.architectureweek.com/2004/1027/contents.html>

2.1.1.9. Mekân: Mekân, her şeyi içine alan tanımlanamaz bir boşluk olarak tanımlanabilir. İki boyutlu çizimde, resimde, tasarımda, resim düzlemindeki görsellerin düzenlenişiyle ilgilidir. Süreklidir ve sonsuzdur; her zaman vardır. Görsel sanatlar, bazen mekânsal sanatlar olarak adlandırılır. Bu sanatların çoğunda biçimler, mekân içinde organize edilir. Bir sanat eserinde mekân bir boşluk olmayıp; büyük ölçüde bir varlıktır. Mimaride mekânı, yapıların arasından geçerek, heykelde ise, genelde çalışmanın çevresinde dönerek algılarız. Grafik sanatlarda ise mekân, bir yanılsama yaratmak amacıyla kullanılır. Mekân, bir araçtan çok, bir ürün olarak düşünülür (Öztuna, 2008: 144-45).

Resim 18. *Mekâna örnek, karakalem öğrenci çalışması*

Kaynak: http://gorseldil.blogspot.com/2009_01_26_archive.html

2.1.1.10. Biçim: Ünlü matematikçi Monge'ye göre “biçim bir nesnenin dış sınırlarıdır”. Paul Klee'ye göre; Biçim, formun karşısında daha canlıdır. Biçim, canlı varlığa, formda Nature-Morte (cansız varlığa) eşittir. Bir Bauhaus izleyicisi olan Amerikalı Lee F. Hodgden'e göre Biçim; yaratıcı eylemin zihinde canlandırdığı şey, form da; kuvvetli konturları olan şekildir.

Bir alan, değer, renk ve dokusal farklılıklar nedeniyle sınırları belirlenmiş olarak algılanır ki buna “biçim” denir. O halde form ile biçim arasında bir ilgi vardır. Her varoluş, kendi iç ve dış şartlarına göre sınırları olan bir bütündür. Bu yüzden her varoluşu-sentezin dış görünüşü, onun şeklini oluşturur. Yani, bir bütünün karakteristik tüm özelliklerini taşıyan genel görünüş formdur. Fakat zaman gibi, dış ve iç koşullardaki değişiklikler ve hareket gibi faktörler, her bütünün genel görünüşünü daha değişik bir hale, görünüşe, pozisyona getirebilir. İşte herhangi bir cismin, varlığın bir anlık “pozisyonu”, o formun o anlık “biçimi” olur. (Atalayer, 1994: 162)

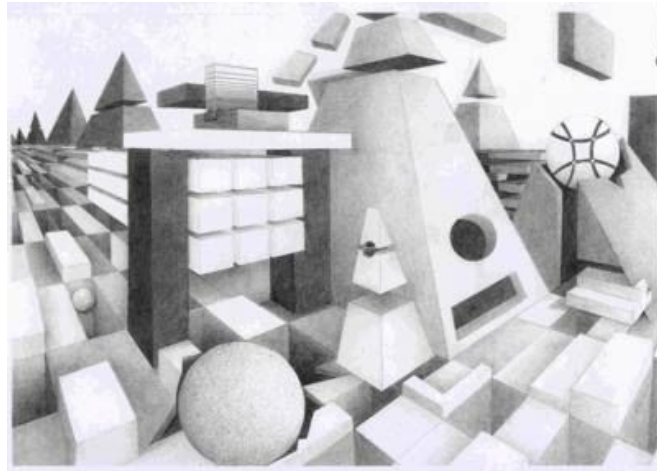

Resim 19. Geometrik biçimlerle renkli kompozisyon

Kaynak: Odabaşı, H. (2002), *Grafikte Temek Tasarım*, (2), Yorum Sanat Yayınları, İstanbul

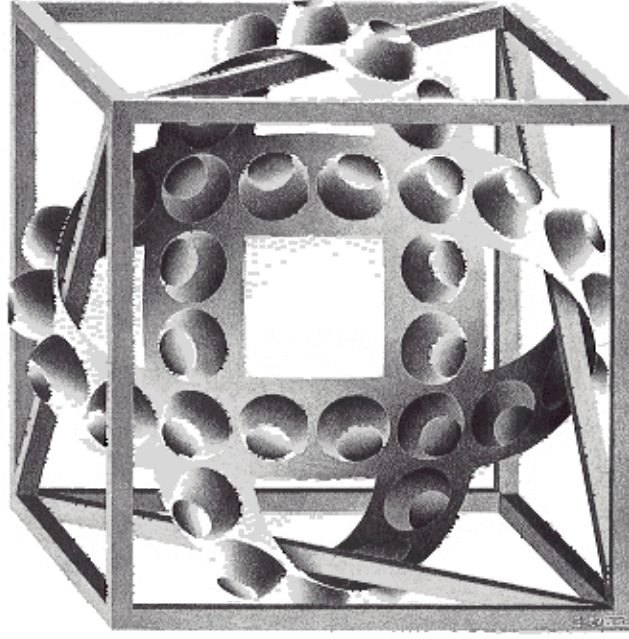
2.1.1.11. Form (Şekil): Ne olursa olsun, dar anlamı ile form, bir yüzeyin sınırlanarak, ötekisinden ayrılmasından başka bir şey değildir. Dışsal olarak, form böyle tanımlanır. (Y. Kandisky) (Atalayer, 1994: 157)

Şekil, bir çizgi ya da kenarla tanımlanan kapalı, iki boyutlu bir figür olarak tanımlanabilir. Şekil, iki boyutlu bir alan veya boşluktur. Sanatta şekli, bir alanı çevreleyen çizgi olarak tanımlayabiliriz. Şekiller, çizgi, renk, doku ve ton alanlarıyla yaratılır. Şekiller, satın aldığımız ürünlerde, doğada, evimizin içinde ve yapısında, gittiğimiz her yerde, baktığımız her şeydedir. Şekiller, diğer tasarım öğeleri gibi bir sanat eserinin ve tasarımın önemli yapı taşlarıdır.

Resim 20. MÜ., GSF. öğrenci çalışması

Kaynak: <http://www.resimkalemi.com/sanat-egitimi/7796-perspektif-tulay-cellek.html>

Resim 21. *Escher' e ait bir çalışma*

Kaynak: Escher, M. C. (2005), *M.C. Escher*, (1), Remzi Kitabevi, İstanbul

2.1.1.12. Strüktür (içyapı): Eş formların ya da birbirleriyle sık bağlantılı, benzer formların iki ya da üç boyut üzerinde tekrarlanmasından “strüktür” doğar. Başka bir deyişle strüktür, birimlerin bir araya gelmesiyle oluşan sistemler bütünüdür. Herhangi bir objenin içyapısal dokusu anlamındadır.

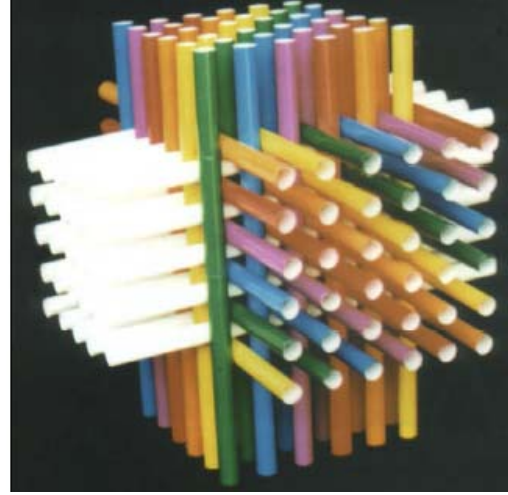
Doğaya bakıldığında da görüleceği gibi strüktürü meydana getiren birimlerin biçimleri ve bir araya geliş sistemleri işlevsel bir zorunluluktan kaynaklanmaktadır. Buna örnek olarak insan iskelet yapısı ve arı peteğini verebiliriz (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2007: 3).

Strüktür, nesne ya da varlığı ayakta (yerçekimine karşı) dengede tutan, içyapının ölçüsel sistemi ve düzenidir. Farklı kuvvet, ağırlık ve gerilimlere direnç ve denge kazandıran ölçü tekrarlarına sahip içyapı düzenidir.

Resim 22. Doğal yapıya örnek, arı peteğinde yapısal yapı

Kaynak: Megep, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, (2008), *Fotoğraf ve Grafik. Yapısal Yapı*, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara

Resim 23. Yapay yapıya örnekler, çizgisel yapısal düzenlemeler

Kaynak: Megep, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, (2008), *Fotoğraf ve Grafik. Yapısal Yapı*, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara

Resim 24. *Yapay strüktüre örnek, iç mimaride strüktürün kullanımı*

Kaynak: Megep, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, (2008), *Fotoğraf ve Grafik. Strüktür*, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara

Tasarımda strüktür konusunun yeri ve önemi büyüktür. Tasarımcılar bu sayede yeni yaratma olanakları bulurlar. Strüktür çalışmalarından yola çıkılarak yapılan tasarımlar, günümüzde fonksiyonel olarak da birçok alanda yer almaktadır. Aydınlatmalarda, ısıtmada, ambalajda, oyuncaklarda, yapı ve mobilyada, mimaride, takı vb. birçok alanda strüktürel prensipler kullanılarak özgün tasarımlar yapılmaktadır (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2008: 26).

2.1.2. Tasarım İlkeleri

Tasarım ilkeleri düzenleme yapmakta kolaylaştırıcı ve yok gösterici rol oynarlar. Bu ilkeler iki boyutlu veya üç boyutlu çalışmalar için geçerlidir. Sanat eserini oluşturdukları kadar onun eleştirilmesinde de kıyaslama konusu olurlar. Bunlar; Tekrar (Yineleme), Uygunluk (Armoni), Zıtlık (Kontrast), Koram (Hiyerarşi), Egemenlik, Denge, Birlik ve Yön'dür.

2.1.2.1. Tekrar (Yineleme): Bütün içinde belirli bir tutarlılık ve algı sürekliliği sağlamak, ritim yaratmak için başvurulan öncelikli düzen türlerinden biridir.

Bir ögenin aynen ya da yakın kıymette olarak birden fazla sayıda kullanılması tekrar'ı meydana getirir. Birbirinin çok yakını olan öğeler, cisimler, biçimler yan yana görüldüklerinde yadırganmadıklarından dolayı aralarındaki benzerlik birleştirici bir bağ görevi görür. Bu bakımdan tasar meydana getirmede Tekrar çabuklaştırıcı bir rol oynamakla beraber çabuk algılanır ve bütünlük etkisi verir. Tekrar, yalnız tek tek biçimler kullanarak değil, bir araya gelen biçim kümeleriyle de meydana gelebilir. Böylece daha girift motifler, süslemeler ile de tekrar meydana gelir (Güngör, 1972: 69). Tam tekrar, Alternatif tekrar ve Değişken tekrar olmak üzere üç türü vardır.

Resim 25. Tam tekrara örnek, Hava Harp Okulu Şapeli (Colorado / Amerika Birleşik Devletleri)

Kaynak: <http://www.travelpod.com>

Resim 26. Tam tekrara örnek, Marilyn Diptikonu, Andy Warhol, 1962

Kaynak: Little, S. (bt), *İzmler*, (2), Yem Yayın

2.1.2.2. Uygunluk (Armoni): Bir tümün parçaları arasında bulunan uyum, ahenk, armoni.

İki ya da üç boyutlu cisimler arasında ortak veya yaklaşık tarafların bulunmasına Uygunluk denir. Cisimlerin ortak ya da yakın tarafları olması bunların bağdaşma olanağını artırır. Cisimlerin arasında kolayca bağıntı kurulabilmesine zemin hazırlandığından; uygunluk, tasarım oluşumunu kolaylaştırır.

Cisimler arasındaki uygunluk onların biçimleri, ölçüleri, renkleri, değerleri ve dokularının herhangi biri ya da bunlardan birçoğu bakımından olabilir. Ayrıca cisimlerin yönleri ve bunların aralıklarıyla da Uygunluk meydana getirme olanağı vardır (Güngör, 1972: 80).

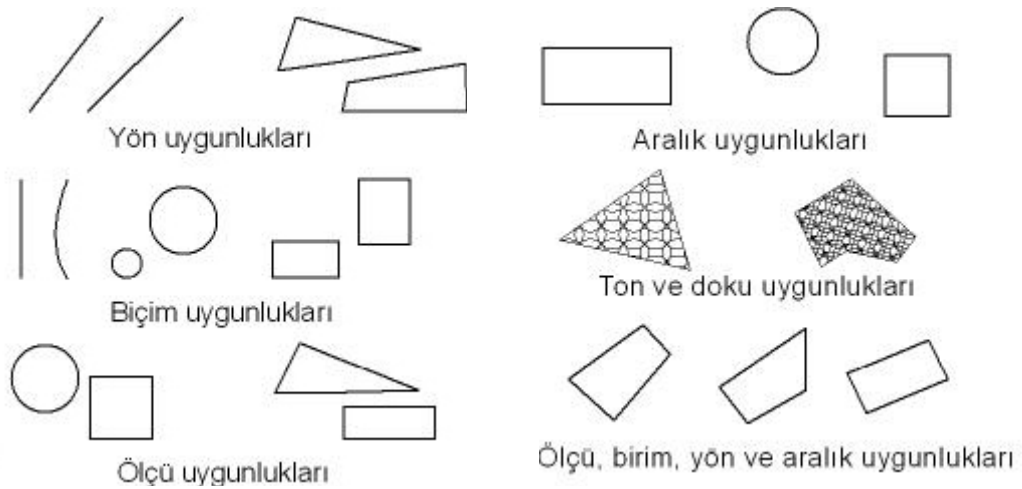
Güngör'e göre (1972: 80) bir düzenleme içerisinde uygunluk dört şekilde sağlanabilir. Bunlar; Fiziksel Uygunluk, Hizmet Uygunluğu, Biçim uygunluğu ve Üslup Uygunluğu'dur.

Fiziksel uygunluk; görünüşteki, dış yapıdaki uygunluktur. Tasarımı oluşturan öğelerin ölçü, biçim, değer, doku, yön ve aralıkları bakımından birbirlerine benzemesi fiziksel uygunluğu oluşturur.

Hizmet uygunluğu; verdiği hizmete göre uygunluktur. Tasarımda aynı amaç için kullanılan formlar kendi içlerinde bağlantılıdır. Biçim yönünden farklı olsalar da aynı hizmet için birleştiklerinde uygundur. Örneğin; sabunluk, diş fırçası, kabı gibi.

Biçim uygunluğu; sahip olduğu biçime göre uygunluktur. Bazı formlar birbirleri ile ilgileri olmadıkları halde, biçim yönünden benzerlik gösterebilirler.

Üslup uygunluğu; sahip olduklara üsluplara göre uygunluktur. Tasarımda öğeler arasındaki yakınlık ve birlik, parça bütün arasındaki uygunluk üslup uygunluğu ile sağlanır. Örneğin; tasarımda geometrik formların hakimiyeti sağlanmışsa bu forma uymayan formun kullanılması düzenlemeyi bozar (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2007: 15).

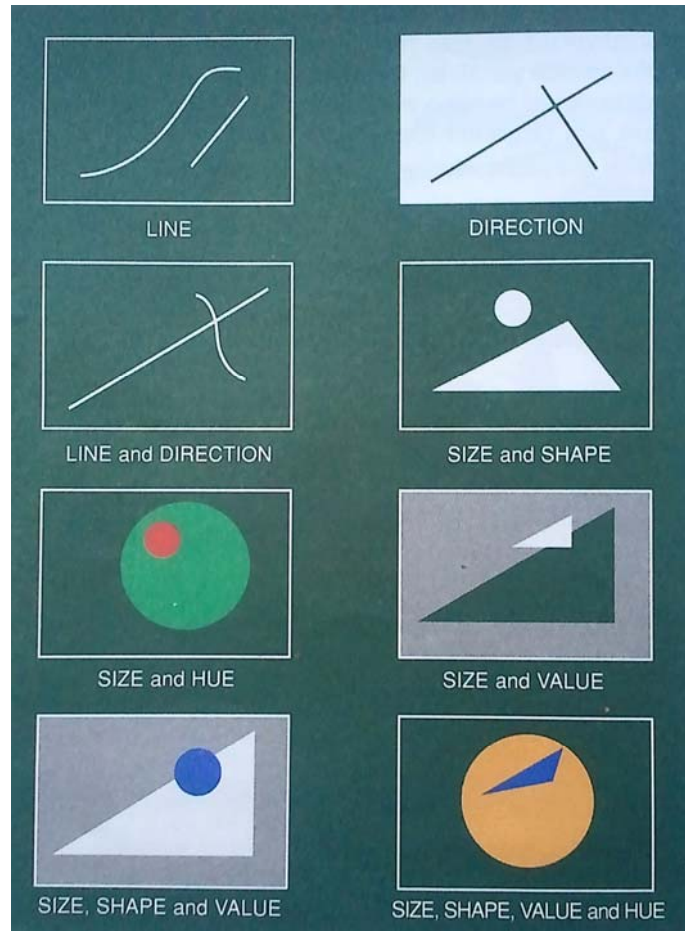

Resim 27. Uygunluğa örnekler

Kaynak: Megep, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, (2007), *Fotoğraf ve Grafik. Tasarım İlkeleri*, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara

2.1.2.3. Zıtlık (Kontrast): Nitelik ve durumları birbirine tümüyle aykırı olma durumudur. Kompozisyonda biçim ve renk gibi görsel öğelerin, tümüyle birbirine yabancı niteliklerle karşı karşıya gelmesidir. Zıtlık bir taraftan dağınıklık ve

uyuşmazlık meydana getirirken, diğey yandan da neden bu uyuşmaz cisimlerin bir arada buldukları hususu insanı düşündürmeye başlar. Biçim, renk, doku, değey, ölçü, yön, aralık ve benzeri bakımlardan birinin ya da birkaçının söz konusu olabileceğı bu zıtlıklar insanı aynı zamanda beklemediğı etkilerle karşılaştırdığı için ürpertir ya da uyarır. Böylece canlılık başlar, ilgi toplanır. O halde tasarda bir taraftan uyuşmazlık doğururken; diğey taraftan tasara canlılık verici bir görev alır. (Güngör, 2005: 136)

Resim 28. Zıtlığa örnekler

Kaynak: Gökakın, N. (1990), *Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı*, (1), Sedir Yayınevi, Ankara

2.1.2.4. Koram (Hiyerarşi): Koram, tasarımda biçim, yön, ölçü, aralık gibi öğelerin, iki karşıt ucun birbirinden diğeyine kademeli olarak geçişini sağlayan düzenlemelerdir. Koram, düzenli ölçü derecelenmesi, görsel hiyerarşi olarak da

tanımlanmaktadır. İki uç arasında bir düzen içinde geçiş sağlamak, kolay beğenilen bir dizi ortaya koyar. Örneğin, biçimlerin büyükten küçüğe veya küçüktten büyüğe sıralanması, aralıklarda genişten dar, dardan geniş doğru geçişler düzenli bir uyum oluşturur. Bu geçiş renklerle açıktan koyuya doğru geçişlerle sağlanabilir (Alpaslan, 2003: 75). Merkezsel, Eksensel ve Çevresel Koram olmak üzere üç tür koram vardır.

Birçok biçim bir ya da birkaç koram meydana getirecek şekilde birleştirildiklerinde eğer bir merkez noktası belirtilebiliyorsa; bu biçimler kendi aralarında bir Merkezsel Koram meydana getirmiş olurlar. Bu esnada biçimler merkezden çevreye doğru ya da çevreden merkeze doğru büyüyebilirler.

Resim 29. *Merkezsel korama doğadan bir örnek*

Kaynak: <http://www.didimweb.com/blog/dogada-desen-fotografciligi-50-guzel-ornek.html>

Eğer koram meydana gelirken biçimler bir eksen üzerinde dizilirlerse ya da bu sırada aralarında eksen meydana getirirlerse, bu tür korama Eksensel Koram denir. Meydana gelen eksenin düzgün olması zorunluluğu yoktur. Eksen eğri ya da zigzaglı olabilir.

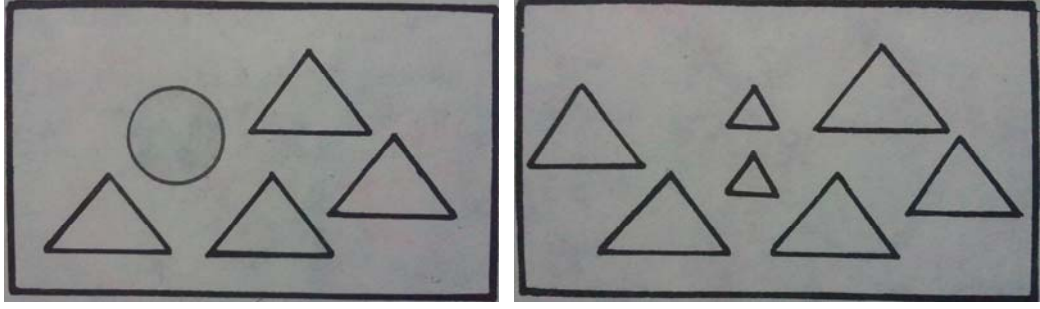
Resim 30. Eksensel korama mimariden bir örnek, Slovak Radyosu Binası
(Bratislava, Slovakya), 1963-83

Kaynak: <http://www.arkitera.com/h61213-modern-piramitler.html>

Eğer biçimler çevre üzerinde kademelenirlerse bu türlü korama Çevresel Koram denir. Bu sırada koramın ya da koramların bağımlı buldukları merkez, alan içinde ya da alan dışında kalabilir. Yeter ki bunların belirli bir merkeze bağlı oldukları ve bu merkez etrafında bir yörünge çizdikleri anlaşılmalı olsun. Formlar dağınık olsalar bile Çevresel Koram'a örnek teşkil ederler.

2.1.2.5. Egemenlik: Bir tasarda kararlı bir dengenin bulunması için, bir tasarin değişik kısımlarının görsel algılamada oluşturduğu kuvvetli ve zayıf enerji bölgeleri arasında geçen mücadelenin bu bölgelerden birinin üstünlüğü ile sonuçlanması gerekir. Bu sırada diğer bölgelere, diğer biçimlere yahut diğer guruplara karşı üstünlük kurabilen biçim ya da küme egemen sayılır. Bu egemenlik tasarin ir bölgesi tarafından da ortaya konabilir (Güngör, 2005: 142).

Egemenlik, ölçü, değer, doku, biçim renk vb. bakımlarından olabilir. Egemen olan öge görsel alanda daha çok yer kaplar. Egemenliğin genel olarak zıtlıkla sağlandığı görülmektedir. İster ölçü, ister doku, isterse değer ya da renk bakımından olsun, her türlü egemenlikte bir zıtlık bulunur. Böylece bir biçim ya da biçimler grubu diğerine hâkim olabilir ve onu baskı altında tutabilir.

Resim 31. Üçgenlerin daireye egemenliği, biçimde egemenliği vurgulanması

Resim 32. Egemenliğin ölçü ile vurgulanması

Kaynak: Seçkinöz M., Alpaslan S. ve Komşuoğlu Ş. (1986), *Resim II, Süsleme Resmi ve Süsleme Sanatları Tarihi*, (2), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara

Egemen olan öğenin alan içerisinde daha fazla yer kapladığı durumundan yola çıkarak, Anıtkabir'in etrafında bulunan yapılardan daha yüksekte ve ölçü olarak daha büyük olduğu görülmektedir. Bulduğu alan içerisinde egemen bir yapıdır.

Resim 33. Egemenliğe mimariden bir örnek, Anıtkabir

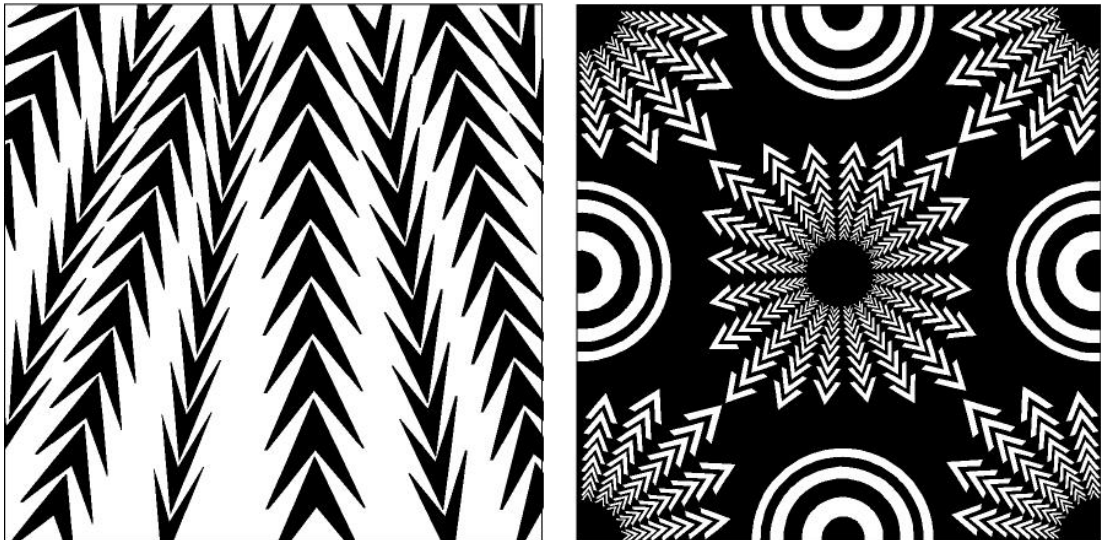
Kaynak: <http://www.anitkabir.org/>

2.1.2.6. Denge: “Bir sanat yapıtını oluşturan öğelerin, bütün içinde kompozisyon düzenini bozmayacak şekilde dağılışı” (Sezen, Tanyeli, 1992: 89).

Bir düzenlemedeki öğelerin biçim, renk, değer, doku, yön, aralık ve ölçüleri kendi aralarında bir karşılaştırma gerekliliği yaratırlar. Bu öğeler ortaya çıkan değerleri açısından tartıldıklarında genel bir denge duygusu vermeli, herhangi bir grup ağır basarak düzenlemenin ağırlık merkezini kendine çekmemelidir. Ağırlık merkezleri birden fazla olduğunda, her merkez güçlü olmalı ancak bu mücadelenin sonunda yine ağırlık merkezi düzenlemenin ortasında yakın bir yerinde kalabilmelidir. Eğer bir dengesizlik göze batıyorsa denge sağlanmamış demektir. Dengenin bozulduğu durumlarda dengeyi sağlayacak öğeler düzenlemeye eklenir ya da çıkartılır. Simetrik denge ve asimetrik denge olmak üzere iki türlü denge vardır (Güngör, 2005: 145).

Simetrik denge; düşey veya eğik bir eksen üzerinde öğelerin aynen tekrar etmesinden oluşur. Tasarımda fazla ilgi uyandırmaz.

Asimetrik denge; tasarımda farklı görsel ağırlıktaki öğelerin serbest tarzda yerleştirilmesiyle oluşturulur. Tasarımda ilgi çekiciliği, hareketliliği ve dinamizmi artırır (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2007: 15).

Resim 34. *Asimetrik ve simetrik denge ile kompozisyonlar*

Kayna: Megep, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, (2007),
Fotoğraf ve Grafik, Tasarım İlkeleri, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara

2.1.2.7. Birlik: Değişik cisimlerin, mekânların ya da yapıların bir araya gelerek dengeli bir bütün meydana getirmeleriyle “Birlik” doğar. Bir düzenlemede çeşitli öğelerin bir araya gelerek dengeli bir bütün oluşturmalarıdır. Birbirine zıt olan öğeler bile birlik oluştururken bir uyum ve düzen içinde olmalıdır (insan vücudu örneği, organların uyum içinde çalışması gibi). Birliğin oluşması için önce denge gerekir. Dengesiz birlik olmaz. “Birliğe genel olarak Uygunluk, Egemenlik, Değişkenlik ve Zıtlık yollarından ulaşılabilir” (Deliduman, Orhon, 2003: 37).

Birliğe uygunluk yolundan gidilirse ek olarak zıtlık kullanılmalı, zıtlık yolundan gidilirse ek olarak uygunluk kullanılmalıdır ki denge ve birlik sağlanabilsin. Konunun özelliğine ve yaratılmak istenen etkiye göre gereken yol seçilir.

Resim 35. Birliğe bir örnek, seramik düzenleme, Hayashi Shigeki

Kaynak: <http://www.flickr.com/photos/moth/167101867/in/photostream/>

2.1.2.8. Yön: Yön, insanın kendi varlığına (ölçüsüne, gözün baştaki yerine ve yerçekiminin etkisine) göre, uzaysal ve mekânsal yerini “belirleyen”, hem kavramsal hem de “somut” (uygulama gerçekliği olan) bir öğedir.

Cisimler ve şeyler (çizgi, nokta, yüzey ve üç boyutlu hacimler), doğada karmaşık veya düzgün olmak üzere, göze çeşitli doğrultularda görünürler. Durağan

veya hareketli hacimli şeyler bir takım doğrultulara bakarlar veya bir takım doğrultular belirlerler. Bu işaretlemeye, dizilime “yön” diyoruz. Kısaca cisimlerin, çizgi ve yüzeylerin uzayda baktığı yana “Yön” denir. Tasar içinde yön çok etken bir öğedir. Çünkü her elemanın taşıdığı fiziki ve görsel kuvvetlerle ilgilidir. Yüzeysel veya hacimsel bir şekillendirmede yön daima kullanılacaktır. Yön, kendi iç şartları (kuvvetler) ve dış şartları (insanın yön bilinci) ile kavramazsa, soyut bir kavram olmaktan öte bir şey ifade etmez. Yine yön, yerleşim düzenini belirler ve hareketi oluşturan zıt güçlerin, kuvvetlerin çatışmasıyla elde edilen ritim anlatımlarını (monoton, durgun, kımıltılı, dinamik v.s. gibi) belirleyen temel bir öğedir. Aynı zamanda hem derinlik duygusunu, hem de algısını etkiler ve belirler. Derinlik yön öğesiyle hem anlam hem işlem kazanır. (Atalayer, 1994: 199-201)

Resim 36. Çizgi ve şekillerle yön örnekleri

Kaynak: Megep, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, (2007), *Fotoğraf ve Grafik. Tasarım İlkeleri*, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara

Resim 37. Yöne doğadan bir örnek

Kaynak: <http://www.didimweb.com/blog/dogada-desen-fotografciligi-50-guzel-ornek.html>

İKİNCİ BÖLÜM

KORAM VE SANATTAKİ YERİ

1. KORAM (HİYERARŞİ) 'IN TANIMI VE ÇEŞİTLERİ

1.1. KORAM'IN TANIMI

Koram'ın kelime anlamı sıradüzen, hiyerarşidir. Öz Türkçe bir kelime olup İngilizce karşılığı hierarchy, Fransızca karşılığı hierarchie, Almanca karşılığı hierarchie' dir. İki zıt ucu uygun kademelerle birbirine bağlayan köprüye "Koram" denir (Güngör, 1983: 90). Görsel Hiyerarşi ya da Düzenli Ölçü Derecelenmesi olarak da tanımlanmaktadır.

Parçaların bütün içinde belirli bir öncelik dizisine göre algılanmaları. Hiyerarşik düzende parçadan bütüne bir gelişme, büyüme, zenginleşme söz konusudur. Hiyerarşik bir yapıda tekil öğeler alt gruplar, alt gruplar ana gruplar, ana gruplar da aynı birleşme şemasıyla bütünü oluşturur (Eczacıbaşı, 1997: 795).

İki zıt uç arasında bir düzen içerisinde anlamlı ve estetik bir diziliş vardır. Zıtlık sadece ölçü bakımından olursa küçükten büyüğe bir sıralanış olur ve bu koram "düzenli ölçü derecelendirilmesi" halini alır. İki uç arasında doku farkı varsa, aradaki her kademenin dokusu sırayı bozmayacak şekilde düzenli kademeler teşkil edecek tarzda olmalıdır. Eğer uçlar arasında değer farkı varsa, her bir kademedeki değerler azar azar açılarak ya da koyulaşarak geçiş sağlanmalıdır. İki uç arasındaki diziliş renk farkı ya da biçim farkı olsa, yine aynı şekilde hareket edilir. O halde koramda hiç değişmeyen koşullar; iki uç arasındaki zıtlık ve uçlar arasında muntazam bir kademelenmedir.

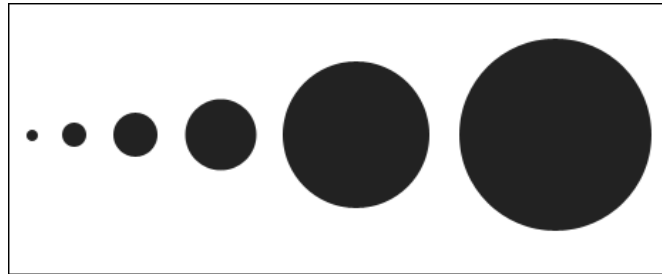
Ayrıca bana göre, hiç değişmeyen koşullardan birisi de koramdaki parçaların sayısının en az üç tane olmasıdır. Tek bir skaladaki ton farkının olduğu durum istisnai bir durumdur. Sadece zıt uçların olması koramı meydana getirmez.

İki uç arasındaki zıtlık yalnız bir bakımdan değil, birçok bakımdan olabilir. Örneğin, iki ucun hem biçimi, hem ölçüsü farklı olabilir, ya da iki uç arasında hem değer, hem doku bakımından, hatta hem değer hem renk, hem de ölçü bakımından fark bulunabilir. Keza daha sonra buna benzer başka olasılıklar söz konusu olabilir.

İki uç arasındaki farklılık hangi bakımdan olursa olsun, daima iki uç arasında yer alan biçimler, bu farklılığı azaltacak tarzda ve diziyi bozmayacak şekilde muntazam kademeler halinde geçiş sağlanmalıdır.

Burada genellikle zihinleri kurcalayan bir hususu açıklamak lazımdır. Çoğunlukla “düzenli ölçü derecelenmesi bir koram mıdır?” sorusu akla gelir. Gerçi düzenli ölçü derecelendirmesinde büyükten küçüğe ya da büyükten küçüğe doğru cisimler boy sırasında dizilir. Fakat bu diziliş esnasında sadece ölçü bakımından muntazam dizilme koşulu bulunduğundan; aynı zamanda biçim, renk, doku, değer ve benzeri bakımlarda muntazam bir dizilme zorunluluğu yoktur. Bu nedenle, biçimleri, renkleri, dokuları, değerleri farklı olan cisimler renk, değer, doku, v.s. hususlar bakımından geliş güzel sırada olsalar, fakat ölçülerine göre muntazam dizilmiş bulunsalar, bunlar “Düzenli ölçü derecelenmesi” meydana getirirler. Fakat bu esnada kademeler arasında renk, doku, değer ve biçim bakımından muntazam farklar bulunmadığından koram meydana gelmez. Bu yüzden her düzenli ölçü derecelenmesi koram meydana getiremez. Örneğin, düzenli ölçü derecelenmesi esnasında biçimler değişmeden kalır ya da biçim ile birlikte renkler, dokular, değerler de değişmezse, bu esnada iki ucu arasında ölçü farkı olan bir koram meydana gelmiş olur.

Koram meydana getirirken genel olarak biçimler birbirlerini örtmezler. Fakat bu şart değildir. Gerekli yerlerde örtme kullanılabilir. Tabiatıta pek çok koram örnekleri vardır. Ayın hilalden dolunaya ve dolunaydan hilale gidişi sırasında biçim koramı meydana gelir. İnsan, hayvan ve bitkilerin muhtelif yaşlardaki durumları bir ölçü koramı meydana getirirler. Tasarda üç türlü koram vardır. Bir düzenlemede bunlar aynı ayrı ya da bir arada kullanılabilirler (Güngör, 1972: 90).

Resim 38. *Koram*

Kaynak: <http://www.vanseodesign.com/web-design/size-scale-proportion/>

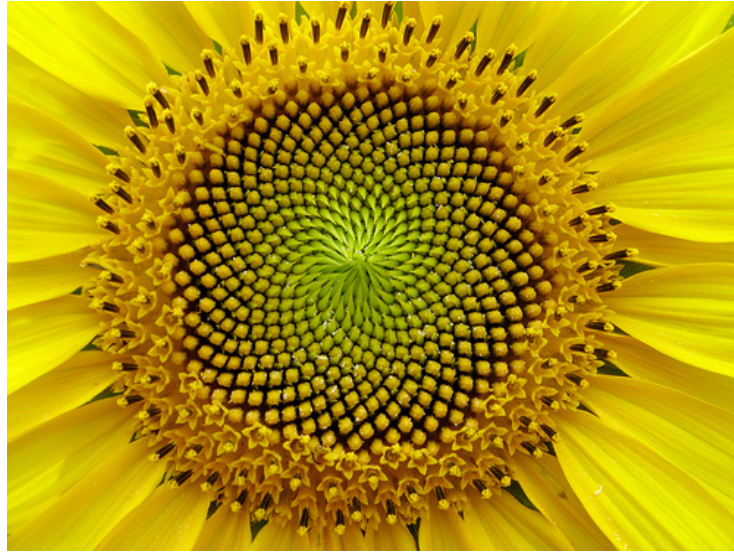
1.2. KORAM'IN ÇEŞİTLERİ

Koram, merkezselsel, eksenselsel ve çevreselsel olmak üzere üç çeşittir. Aşağıda koramın çeşitleri görsel örnekleriyle birlikte geniş bir şekilde incelenecektir.

1.2.1. Merkezi Korum

“Düzenlemede biçimler merkezden kenara doğru büyüyor ya da birkaç koram oluşturacak şekilde birleştiklerinde bir merkez noktası beliriyor ise ‘merkezselsel koram’ olarak adlandırılmaktadır” (Deliduman, Orhon, 2006: 32).

Biçimlerin tek merkezden dışa doğru belirli yönlerde, büyükten küçüğe, küçükten büyüğe doğru sıralandığı düzenlemelere “Odaksal Korum” denir. Yeryüzünde Korum ilkesinin çok güzel örnekleri vardır. Bir çiçeğin ortadan dışa doğru açılan ve küçükten büyüğe doğru sıralanan yaprakları vb. (Alpaslan, 2003: 75).

Resim 39. Merkezi korama doğadan bir örnek

Kaynak: <http://pascapetit.blogspot.com/2011/02/ai-weiwis-sunflower-seeds-at-tate.html>

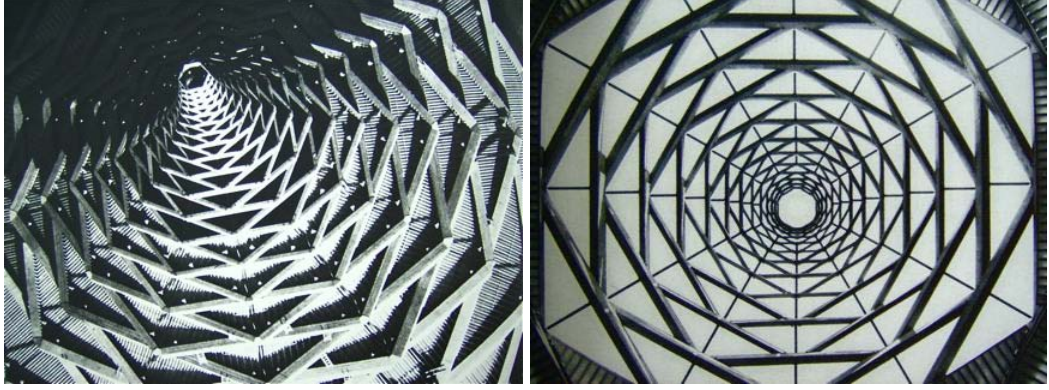
Resim 40. *Merkezsiz korama doğadan bir örnek*

Kaynak: <http://www.didimweb.com/blog/dogada-desen-fotografcilig-50-guzel-ornek.html>

Resim 41. *Merkezsiz korama doğadan bir örnek*

Kaynak: <http://www.didimweb.com/blog/dogada-desen-fotografcilig-50-guzel-ornek.html>

Resim 42. *Merkezsiz korama mimariden bir örnek, Montreal Dünya Fuarında (Toplum içinde insan) Pavyon'u, 1967*

Kaynak: Güngör, H. (2005), *Temel Tasar*, Bilgisayar Destekli Baskı ve Reklam Hizmetleri Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., İstanbul.

Yukarıda solda, bu yapının dıştan görünüşü, sağda ise içten görünüşü yer almıştır. Her katta, kirişler birbirinin ortasına binerek açıklık gittikçe daralmıştır. Bu düzen ile yükseklik doğrultusunda eksensel, düşey izdüşüm bakımından merkezsiz bir korama meydana getirilmiştir. Kirişlerin bu tarzda düzenlenerek açıklığın küçültülmesi, Hacıbektaş kazasında, Hacıbektaş Külliyesi'ne ait bir odada altı asır önce uygulanmıştır.

Resim 43. *Merkezsiz korama örnek, paper Art, David Report*

Kaynak: <http://davidreport.com/200703/more-paper-art-from-jen-stark/>

1.2.2. Eksensel (Çizgisel) Koram

Biçimler bir eksen üzerinde büyükten küçüğe doğru dizilmesi yoluyla yapılan korama “Eksensel Koram” denir. Bu sıralama düzgün bir çizgi üzerinde yapılabileceği gibi eğri, kırık çizgiler üzerinde de yapılabilir (Alpaslan, 2003: 75).

Eksensel koram bazı kaynaklarda çizgisel koram olarak da kullanılabilir.

Resim 44. *Eksensel korama doğadan bir örnek*

Kaynak: <http://altinorann.blogspot.com/2011/05/12-egreli-otu.html>

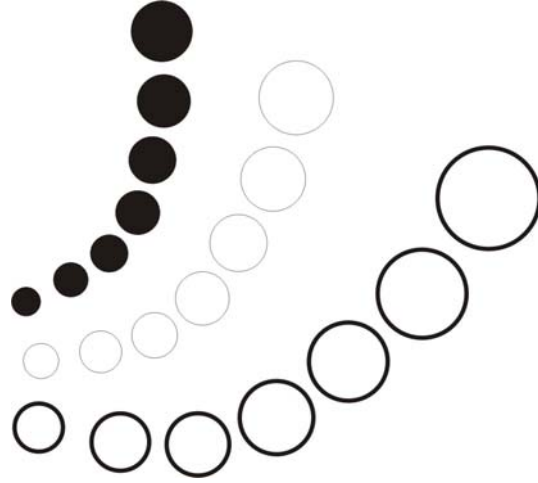

Resim 45. Eksensel korama mimariden bir örnek, *Waterside Apartment Split Level Concept*, A.B.D.
Kaynak: <http://www.nhit-shis.org/wp-content/uploads/homedesign/waterside-canal-apartment-split-level-concept1.jpg>

1.2.3. Çevresel Koram

Eğer biçimler çevre üzerinde kademelenirlerse bu türlü korama “Çevresel Koram” denir. Bu sırada koramın ya da koramların bağımlı buldukları merkez, alan içinde ya da alan dışında kalabilir. Yeter ki bunların herhangi bir merkeze bağımlı oldukları ve bu merkez etrafında bir yörünge çizdikleri anlaşılmalı olsun (Güngör, 1972: 93).

Bunun yanı sıra bir merkez etrafında dağınık bir yörünge çizseler bile Çevresel korama örnek oluştururlar.

Resim 46. *Çevresel koram*

Kaynak: GÜNGÖR, H. (2005), *Temel Tasar*, Bilgisayar Destekli Baskı ve Reklam Hizmetleri Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., İstanbul.

Resim 47. *Çevresel korama doğadan bir örnek*

Kaynak: <http://www.sifalibitkiler.us/archives/549>

Resim 48. Çevresel korama mimariden bir örnek, Sydney Opera House, 1959-73

Kaynak: <http://www.dailypictures.info/free-pictures/4860/Sydney-opera-house-2560x1600-jpg>

“Tasarımda bu üç koram ayrı ayrı ya da bir arada kullanılabilir. İki uç arasında bir düzen dahilinde geçiş sağlayan bu düzenlemeden mimarlar, heykeltıraşlar, tavan süslemecileri yararlanarak eserlerine en kolay şekilde estetiği vermişlerdir” (Deliduman, Orhon, 2006: 32).

2. SANATTA KORAM

Koram ilkesinin yeryüzünde çok sayıda doğal örnekleri vardır. Bunun yanı sıra koramı sanat alanındaki farklı disiplinlerde de görmek mümkündür. İşitsel ve görsel olarak algılanabilen iki zıt uç arasındaki kademeli sistemin oluşturduğu yapı, Dramatik, Fonetik ve Plastik sanatlarda incelenmiştir.

2.1. SANATIN TANIMI

Sözlük anlamı olarak sanat; “İnsanoğlunun yarattığı yapılarda güzellik ülküsünün ifadesi” biçiminde tanımlanır (Tanyeli, Sözen, 1992: 208).

Tolstoy, “İnsanın bir zamanlar yaşamış olduğu duyguyu, kendinde canlandırdıktan sonra, aynı duyguyu başkalarının da hissedebilmesi için hareket, ses,

çizgi, renk veya kelimelerle belirlenen biçimlerle ifade etme ihtiyacından sanat ortaya çıkmıştır” der. İnsanoğlu ile var olan sanat üzerine, değişen zaman ve mekâna göre çok farklı tanımlamalar yapılmış ve bu tanımlamalar farklı anlayışların farklı sanat kuramlarının kaynağı olmuştur. Sanat üzerine düşünmek, tanımlamalar yapmak Antik Çağ’dan günümüze değişimler ve gelişmeler göstererek devam etmektedir. Sanat olgusu ile ilgili sorulara her dönem kendi koşullarında, bir önceki dönemin kendine bıraktıklarına eklemeler yaparak yanıt aramış ve sanat her dönemde toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Bu anlamda sanatı iki anlamda düşünmemiz ve bir ayrımı ortaya koymamız gerekmektedir. Bunlar; genel anlamda ve özel anlamda sanattır.

Genel anlamda sanat, son derece geniş bir kapsamı ifade ettiği gibi günlük konuşmalarda kullandığımız genel geçer bir kavramı da ifade eder. Bu bağlamda düşündüğümüzde genel anlamıyla sanatı; bir işi “ehli” gibi yapma çabası ve bu çaba sonunda da beğeni ile karşılaşılabilecek ürün vermek olarak tanımlayabiliriz. Bu anlamdaki sanat insan ürünü olan her nesne için kullanılabilir. Buradaki ölçüt ise şudur; yeter ki bu nesneyi üreten kişi usta olsun, o işin ehli olsun, ortaya çıkan ürün de usta işi olsun.

“Özel anlamıyla sanat, genel anlamı kadar yalın değildir. 1945 sonrası büyük bir hızla çoğalan farklı estetik-sanat görüşünü ifade eden sanat akımları, hızla artan farklı estetik görüşler ve diller, bu özel anlamı karmaşık bir biçime sokmaktadır” (Akalm, 2008: 7).

Sanat; Nesnel gerçekliğin duyusal yolla algılanıp, insan bilincinden estetik imgeler halinde yansımalarıdır. Sanat çağın, toplumun ve bireyin seçimlerinin bir ürünüdür.

Sanat; dünyayı yaratıcı yönden kavrama biçimidir. Sanat doğayı, insanı, toplumsal yaşamı konu alan, bilim ve felsefenin de sorun alanlarından birisi olan dünyayı, varlığı anlamaya ve açıklamaya çalışır.

2.2. SANATIN SINIFLANDIRMASI ve KORAM

Sanat disiplinleri kullandıkları malzeme, teknik ve yapılarından kaynaklı olarak birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Günümüzde sanat alanlarının sınıflandırılmasını şu şekilde görmekteyiz: Dramatik Sanatlar: göze ve kulağa hitap eden, zaman ve mekân boyutu ile ortaya çıkan sanatlardır (tiyatro, opera, bale, dans). Fonetik (Kinetik) Sanatlar: sese ve söze biçim veren sanatlardır (edebiyat, müzik). Plastik (Görsel) Sanatlar: Maddeye biçim veren sanatlardır heykel, resim, seramik, grafik, çizgi film vb. (Atalayer, AÜ Yay. 770: 25).

Bu sınıflandırma altındaki farklı sanat disiplinleri içinde koramı görmek mümkündür. Aşağıda koram, bu sanat disiplinlerinde ele alınarak, görsel örneklerle incelenmiştir.

2.2.1. Dramatik Sanatlar ve Koram

Drama, oyuncularını için yazılan bölümleri duygusal kurgu ile canlandırma sanatıdır. En kabul gören bir tanıma göre drama; bir sözcüğü, bir kavramı, bir davranışı, bir cümleyi, bir fikri ya da yaşantıyı veya bir olayı, tiyatro tekniklerinden yararlanarak oyun ya da oyunlar geliştirerek canlandırmaktır. Yunancada anlamı hareket anlamına gelen “*dran*” eyleminden çekimlenmiştir. Drama, yaşamı, hayatı tanıtmak anlamına gelir (<http://www.msxllabs.org/forum/x-sozluk/89337-drama-drama-nedir-drama-hakkında.html>).

Dramatik Sanatlar, göze ve kulağa hitap eden, zaman ve mekân boyutu ile ortaya çıkan sanatlardır. İnsanın, eyleme dönüşmüş ifadelerle kendini veya bir olayı, bir olguyu anlattığı sanatlardır: Tiyatro, opera, müzikal oyun, kukla gibi sahne sanatları, sinema, gölge oyunu gibi türleri buna örnek olarak gösterilebilir.

Dramatik sanatlarda koram, sahnelenen oyunun veya sinemanın konusundadır. Örneğin; askeri hiyerarşik yapıyı işleyen bir konu ele alındığında albay, yarbay, binbaşı, yüzbaşı, çavuş, onbaşı.. gibi bir sıralama tiyatro veya sinema dilinde korama örnek gösterilebilir. Ya da işlenen konudaki süreç (doğum-ölüm vb..) korama örnektir.

2.2.1.1. Tiyatro: Sözlük anlamıyla tiyatro; “İçinde oyunlar sahnelenmesi amacıyla yapılmış özel yapı” dır (Tanyeli, Sözen, 1992: 237).

Tiyatro sözcüğü Yunancada “seyirlik yeri” anlamına gelen theatron'dan türetilmiş, dilimize İtalyancadaki “teatro” sözcüğünden geçmiştir (<http://www.tiyatrotarihi.com>, 08.05.2010). Bir öyküyü, sahne olarak ayrılmış bir yerde, oyuncuların söz ve hareketleriyle canlandırma sanatı olarak bilinir.

Tiyatroda koram, sahnelenen oyunun ele aldığı idari sistemi anlatan bir konuda veya bu konuyu anlatan süreçte olabilir. Cumhurbaşkanı, başbakan, bakanlar.. gibi bir hiyerarşik sıralama korama örnek teşkil eder. Buna benzer kademelenmeyi sinemada da görmek mümkündür.

Aşağıda, yönetmenliğini Münir Canar'ın yaptığı, Bilkent Üniversitesi Tiyatro Bölümü öğrencilerinin oynadığı Zoraki Tabip isimli tiyatro oyununda saray yönetiminin hiyerarşik yapısında koramı görmek mümkündür.

Resim 49. Korama tiyatro sanatından örnek, Zoraki Tabip, Necip Fazıl Sahnesi, Ankara, 2011

Kaynak: <http://web03.biletix.com/etkinlik/MTE06/ANTALYA/tr>

2.2.2. Fonetik Sanatlar ve Koram

Sese ve söze biçim veren sanatlardır. Fonetik sanatlar daha içsel ve duygusal yapı arz ederler. Kulağa hitap ederler. Bu yüzden duygu ve düşüncüyü hedeflerler. Edebi eserler ve müzik en temel ürün verilen disiplinlerindedir.

Bu sanatlarda hareket ve dinamizm vardır. Fonetik sanatlar hayatın değişik yanlarını, duygu ve düşünceleri devamlılık içinde, güzele dönüştürürler. Sevinç, hüznün, sevgi, tepki-gerilim, heyecan ile yüklü duygular, bir canlılık, bir dinamizm verirler. Fonetik sanatlar zamanda yapılaşır. Bunlar edebiyat-şiir ve müziktir ([http://home.anadolu.edu.tr/~saoransay/Genel Sanat Tarihi.html](http://home.anadolu.edu.tr/~saoransay/Genel_Sanat_Tarihi.html)).

Fonetik sanatlarda koramı sesteki ton farklarında ve edebi eserlerde ele alınan konuda görmekteyiz.

2.2.2.1. Edebiyat – Şiir: Edebiyat ya da yazın, yazarın düşünce ve duygularını, okuyanın estetik bir tat almasını sağlamak amacıyla yazılmış ya da böyle bir amaç gütmese de biçimsel olarak bu düzeye ulaşmış yazılı yapıtların tümüne verilen isimdir. Edebiyat düşünce ve duyguları güzel ve etkili bir biçimde anlatma sanatı olarak da tanımlanabilir (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Edebiyat>).

Şiir ise edebiyatın bir türüdür. Şiir, dilin anlam, ses ve ritim öğelerini belli düzen içinde kullanarak; bir olayı, ya da bir duygusal ve düşünsel deneyimi yoğunlaşmış ve sıradanlıktan uzaklaşmış bir biçimde ifade etme sanatı olarak tanımlanabilir.

Türkçe' de karşılığı koşuk, yır, özün gibi sözcükler önerilmişse de hiçbiri yaygınlık kazanamamıştır. Günümüzde koşuk, nazım karşılığı olarak kullanılmaktaysa da nazım ve şiiri birbirine karıştırmamak gerekir. Birincisi yalnızca bir anlatım yoludur. Geçmişte şiirin uyak, ölçü, nazım biçimleri gibi biçimsel özelliklerden ayrı düşünülmemesi sebebiyle şiirle nazım eşanlı sayılmışsa da günümüzde bu düşünce aşılmıştır ve edebiyatın şiirle birlikte başladığı düşüncesinde fikir birliği oluşmuştur (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Şiir>).

Edebiyat ve şiirde koram, işlenen konu içindeki hiyerarşik yapıda bulunur. Ele alınan konu içerisinde mevcut rütbesel bir kademelenme veya doğumdan ölüme bir süreç vs. bulunabilir ve bu da korama örnek oluşturur. Nev L. Tolstoy'un ünlü romanı Savaş ve Barış'ta olduğu gibi; bir milletin (çöküp) dibe vurup, (halkın özveri ve emekleriyle) halk yumruğuyla tekrar (kurtuluşu) şahlanması süreci korama örnektir.

2.2.2.2. Müzik: Müzik en genel tanımı ile sesin biçim ve devinim kazanmış hâlidir. Başka bir deyişle de müzik, sesin ve sessizliğin belirli bir zaman aralığında ifade edildiği sanatsal bir formdur. Biçim ve devinim içeren bir ses oluşumunun müzik olarak kabul görmesi için dinleyende duygulara yönelik etkileşim yapması da beklenmektedir. Tarihsel dönem, bölge, kültür ve kişisel beğenilere bağımlı olarak ele alındığında müzik teriminin tanımı önemli farklılık gösterebilmektedir. (<http://www.msxlabs.org>, 18.04.2011).

Müzik soyut bir kavram, soyut bir sanattır. Çünkü müzikte işitme duyusuna dayalı tonaj sisteminin soyut varlığı doğada yoktur ve hiçbir benzetmeye başvurmaz. Örneğin, Schopenhaur bütün sanatlarda müzik olma isteğini ifade ederken, müziğin soyut özelliğini vurgulamak istemiştir. Çünkü müzikte dinleyici ile sanatçı arasında başka bir ifade yoktur. Her hangi bir benzetmeye gitmeden doğrudan doğruya izleyiciye ulaşır.

Müzik bütün bir yaşamın tutkularını, özlemlerini ve bilinçaltındaki duyguları dile getirir. Bir devrin ifadesi olduğu gibi, kitleleri harekete geçiren bir özelliği de vardır.

Müzikte her notanın sesi farklıdır ve baştan sona okunduğunda inceden kalına veya kalından inceye kademeli bir ton farkı vardır. Sesin en alt volümden en üst volüme çıkışları müzik dilinde koramı oluşturur. Buna en güçlü örneklerden birisi olarak Mozart'ı gösterebiliriz. Eserlerini okurken sesindeki güçlü çıkışlar ve inişler korama örnektir.

2.2.3. Plastik (Görsel) Sanatlar ve Koram

“Türkçede güzel sanatlarla eşanlamda kullanılan terim. “Plastik” sözcüğü Almanca ve Fransızca’da “yoğrulabilen, biçimi işlenebilen, zengin biçimli”, hatta "üç boyutlu" anlamlarına gelir” (Erzen, Eczacıbaşı S. Ans. 3. cilt: 1490). Özellikle heykel ve resim için kullanılmakla birlikte, resimde üç boyutluluk yanılsamalı olarak vardır.

Plastik sanatlar, kalıplanabilen veya şekil verilebilen (plastik niteliğe sahip) boya, kil, alçı gibi malzemelerin uygulanmasıyla oluşturulan resim, heykel, çizim, vb. sanat dallarının tümüne verilen genel addır. Bu kavram günümüzde görsel kültür olarak da kullanılmaktadır (http://tr.wikipedia.org/wiki/Plastik_sanatlar).

Sanat alanları içerisinde koram örneklerinin en fazla olduğu alan plastik sanatlardır. Teknik analizinde form, boyut, renk, doku, yüzey ve kurgu anlamında da kendi içerisinde görsel bir ayrıma gitmektedir. Bu ayrımda her ne kadar diziliş farkları varsa da belirli bir düzenin var olduğu kesindir.

2.2.3.1. Resim-Grafik: Resim sanatının, etkileyici bir anlatım aracı olmasının yanı sıra bezemeci yönünün de bulunması, tarihin en eski zamanlarında bile en yaygın sanat dallarından biri olmasına yol açmıştır.

Resim sanatı, özlem, duygu ve düşüncelerin belli estetik kurallar çerçevesinde iki boyutlu bir düzlem üzerine yansıtılmasına dayanan sanat dalıdır. Resim, insanların anlatmak istediklerini yüzey üzerine, iki boyutlu olarak resim dili ile aktarmasıdır. Resim de diğer sanatlar gibi bir anlatım ve iletişim aracıdır. Bu anlatımda sınırsız olanaklar sağlayan çizgi, biçim, açık-koyu, doku renk gibi resim öğeleri, sanatın yöntemleri ile birleşerek zengin bir dile dönüşürler. Soyut doku, düşünce ve zihinsel tasarımlar soyutlaşır, görünür olurlar.

Resim sanatı aynı zamanda üçüncü boyut gereksinimi ve gerçek boyut görünümünü elde etme ilkesini taşır. Bu da perspektif ve modle etme (ışık-gölge)

yoluyla oluşur. Resim görsel özellikler taşıyan tüm sanatların temelidir (Alpaslan, 2003: 4).

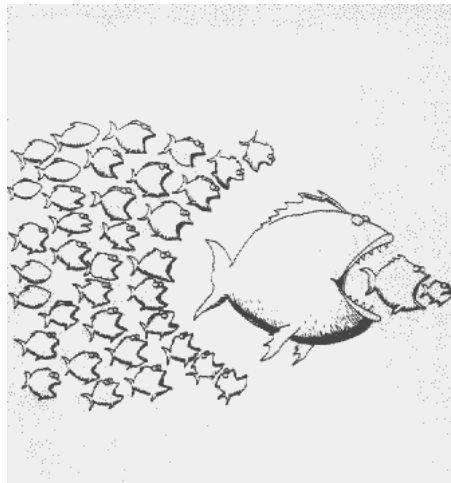
“Grafik Sanatlar, görsel öğeler ile yazıyı birarada kullanarak izleyiciyi etkilemek, izleyiciye belirli bir bildiri iletmek amacıyla oluşturulmuş her türlü tasarımı kapsayan bir sanat dalıdır. Grafik sözcüğü Yunanca’ da yazmak, resim çizmek, işaret, desen anlamına gelen “grafikos” ya da “graphein” sözcüğünden türetilmiştir”.

Korama resim-grafik sanatı içerisinde incelediğimizde, kademelenmiş ton farklarının, doku farklarının, ölçü farklarının oluşturduğu yüzeyler bizi görsel olarak bir hiyerarşiye götürür.

Resim 51. Korama grafik sanatından karikatür örneği, Daltonlar

Kaynak: http://www.loadtr.com/291297-daltonlar_karde%C5%9Fler.htm

Resim 52. Korama grafik sanatından karikatür örneği, Gary Larson

Kaynak: <http://www.komikzede.com/22-10-2010/gary-larson-karikaturleri>

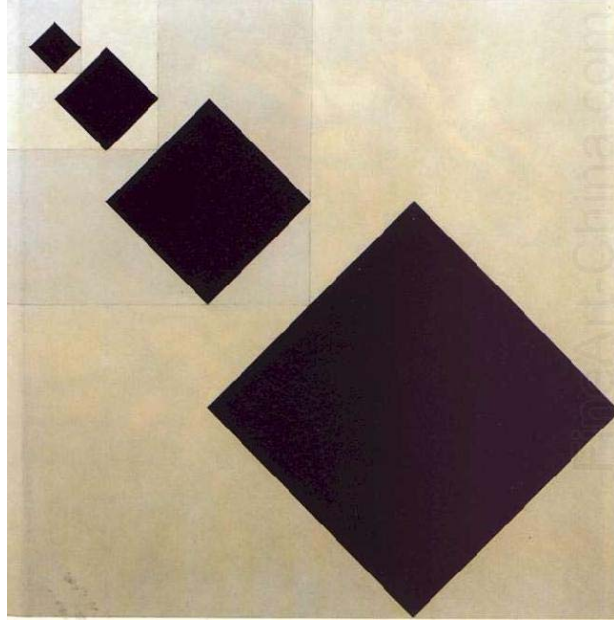
Resim 53. Korama grafik sanatından örnek, öğrenci çalışması, elle kesim kolaj

Kaynak: Öztuna, H. Y. (2008), *Görsel İletişimde Temel Tasarım*, (2), Tıbyan Yayıncılık, İstanbul

Resim 54. Korama grafik sanatından örnek, *Mutant Chronicles*, film afişi, 2008

Kaynak: <http://www.sinopil.org/yazi/the-mutant-chronicles>

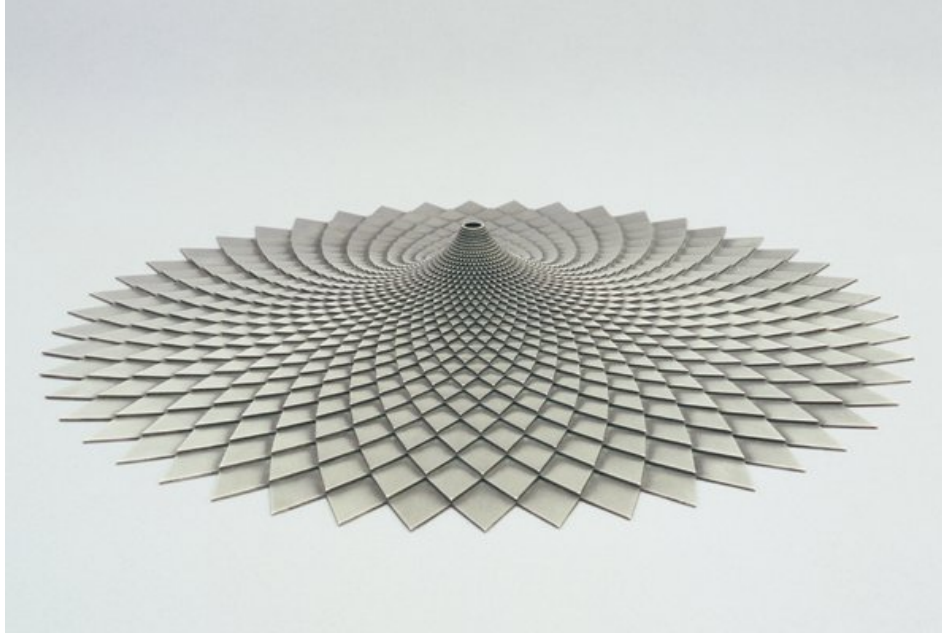
Resim 55. *Korama resim sanatından örnek, 'Arithmetic composition',
Theo Van Doesburg, 1930*

Kaynak: http://www.artunframed.com/theo_van_doesburg.htm

Yukarıda resim sanatında görülen örnekte koram, resimdeki herhangi bir çizimin veya boyamanın kademeli bir şekilde sıralanmasıdır. Görselde geometrik şekillerin kademeli sıralanışı koramı oluşturur.

2.2.3.2. Heykel: Plastik malzemelerle üç boyutlu biçimler yaratma sanatı olarak tanımlanan heykel, genel olarak “hacim” sanatı olarak görülmektedir. Sanat kavramları ve terimleri sözlüğünde heykel şöyle tanımlanmaktadır: “Estetik yaşantı oluşturması amaçlanan üç boyutlu nesne yapıt. Sözcük, bu amacı güden her büyüklükteki, hangi malzemeyi ve tekniği kullanırsa kullansın, tüm yapıtların genel adıdır” (Sözen, Tanyeli, 1994: 104).

Heykel yapımında oyma, yontma, birleştirme ve döküm gibi teknikler kullanılmaktadır. Bu bilgiler heykel sanatının üretim aşamasında malzeme ve teknik zorlamasının olmayışına dikkat çeker niteliktedir. Bunların getirmiş olduğu çeşitlilik içerisinde, günümüzde daha çok olmakla beraber hiyerarşik yapıya sahip heykelleri görmek mümkündür.

Resim 56. Merkezsel korama örnek, “Planeliner”, Simon Thomas

Kaynak: http://simonthomas-sculpture.com/gallery_smaller.php

Resim 57. Eksensel korama örnek, Large contemporary sculpture, Romado Dona Murano, 2007

Kaynak: : <http://3-b-s.eu/large%20auction%20houses.html>

Koramı bu sınıflandırmanın dışında tasarım sanatlarında da görmek mümkündür. Tasarım sanatlarında amaç izleyiciyi etkilemek, ürünü alıcısına şaşırtarak ulaştırmak olarak tanımlanabilir.

Resim 58. Çevresel korama örnek, bıçaklık tasarımı

“Direniş olmadan güç mümkün değildir. Disiplin, her şeyden önce, mekânda bireylerin katılımıyla başlar (Michel Foucault, Disiplin ve Ceza, 1975). Tüm bu sandalyeler, bir oturak olarak var olmak için bir diğerine ihtiyaç duyuyorlar” (<http://www.mimarizm.com/Haberler/HaberDetay.aspx?id=48276>).

Resim 59. Eksensel korama örnek, güç sandalyesi

Kaynak: <http://www.agahpatent.com/Tasarim/TasarimYurtdisiTesciller.aspx>

Koramı yine bu sınıflandırmanın dışında halk plastik sanatlarında da görmek mümkündür.

Günümüzde halk sanatlarının plastik (görsel) ürünler veren ve el sanatları olarak isimlendirilen bu alanının farklı disiplinlerce yapılmış farklı tanımları vardır. Encyclopedia Britanica'da el sanatları el becerisi, elle yapılan becerili iş, genellikle elle uygulanan ev dekorasyonu ya da giyim donatımı ile ilişkili görsel sanatlar için seçilmiş bir tamlamadır. Bir görüşle el sanatları, sanat ve zanaatın eş anlamlısı olarak ele alınabilir. Ancak daha serbest görüşlüdür şeklinde tanımlanabilir.

Ağaç işleri, ahşap işleri, deri işleri, tekstil, kâğıt işleri, metal işleri, taş işleri ve geleneksel el sanatları işleri gibi birçok alanda görsel hiyerarşik yapı mevcuttur. Bu yapıyı yapılan formlar arasında, dokuda, renkte ve yüzeyde görmek mümkündür.

Resim 60. Eksensel korama örnek, matruşkalar

Kaynak: <http://teknikfoto.org/matruskalar.html>

Yukarıdaki örnek, Rus yapımı bir oyuncak bebek türüdür. Ahşap el yapımı olan bebekler ortasından açıldığında başka bir bebek çıkar, onu açtığınızda yine başka bir bebek çıkar. Tek anne figürünün içerisinde iç içe yerleştirilmiş beş veya yedi bebekten oluşur. İç içe olduklarında merkezsel, çıkarıldıklarında yukarıda görüldüğü gibi eksensel koramı oluştururlar.

Resim 61. Eksensel korama örnek, 7'li uğur filleri, polyester, 3-8cm

Hediyelik eşya olarak satılan bibloların bir eksen üzerinde büyükten küçüğe veya küçükten büyüğe sıralandıkları bu düzenleme eksensel korama bir örnektir.

Resim 62. Merkezsel korama örnek, kilim motifi

Kaynak: Turizm Geliştirme Vakfı, (1995), *1. Uluslararası Eşme Kilim Festivali Türkiye Kilimciliğinin Üretim ve Pazarlama Sorunları Sempozyumu Kataloğu*, Turizm Geliştirme Vakfı Yayını, Ankara.

Geometrik desenlerin iç içe geçerek oluşturduğu bu kilim motifinde bir merkez noktası etrafında büyüdükları görülmektedir. Bu motif merkezsel korama bir örnektir.

Resim 63. *Eksensel korama örnek, cezve takımı*

Resim 64. *Eksensel korama örnek, bilezikler*

Yukarıda, cezvelerin büyükten küçüğe veya küçükten büyüğe sıralanışları aksensel korama örnek oluştururken, bir kuyumcudaki bileziklerin küçükten büyüğe veya büyükten küçüğe sıralanışları da aksensel korama örnek oluştururlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SERAMİK SANATINDA KORAM

1. SERAMİĞİN TANIMI, TARİHÇESİ VE SINIFLANDIRILMASI

1.1. SERAMİĞİN TANIMI

Seramiğin ana hammaddesi topraktır. Toprağın kullanımı insanlık tarihi kadar eskidir.

“Genel olarak fırınlanmış kilden yapılan nesnelere, teknik açıdan nesnenin biçimlendirilmesinde plastikliği (yoğrulabilirlik) sağlayan kil ile fırınlama sırasında parçanın kırılmasını ya da çatlamasını önleyen kuvars ve bu ikisini bağlayan ergitici feldspat karışımından oluşan hamurla yapılan nesnelere niteler” (Eczacıbaşı, C.3, 1997: 1634).

“Seramik, geleneksel anlatım dili ile şu şekilde tanımlanır: Organik olmayan malzemelerin oluşturduğu bileşimlerin, çeşitli yöntemler ile şekil verildikten sonra, sırlanarak veya sırlanmayarak sertleşip dayanıklılık kazanmasına varacak kadar pişirilmesi bilim ve teknolojisidir” (Arcasoy, No:1, 1983: 1).

Seramikle ilgili tanımları çoğaltmak mümkündür. Bütün tanımlamalarda seramiğin, inorganik maddelerin oluşturduğu bileşimlerin şekillendirilebilmesi ve fırınlanarak sertlik ve dayanıklılık kazandırılması temeline dayanır.

“Seramik türü ürünlere ismini veren tanımlama Yunanca’ dan gelmektedir. Şarap içilmesi gelenekleşmiş törenlerde ve şölenlerde, şarap ve büyük olasılıkla diğer başka içkiler, bardak yerine geçmekte olan şekillendirilmiş boynuz kaplardan içilmekteydi. Yunanca’ da boynuz sözcüğünün karşılığı olan kelime “keramos” olduğundan, keramoslar yerlerini seramik kaplara bıraktıktan sonra da, seramik kaplar bu adla anılmaya başlandı.

Böylece seramik üreten çömlekçilere “kerameus”, bu çömlekçilerin eski Atina’da toplu olarak oturdukları bölgeye de “Keramikos” adı verildi. Çeşitli batı dillerinde az çok değiştirilerek aktarılan bu sözcük, Fransızca’da “C ramique”,

İngilizce’de “Ceramic”, Rusça’da “Keramika” olarak yer almaktadır” (Arcasoy, No:1, 1983: 2).

1.2. SERAMIĞİN TARİHÇESİ

Seramiğin tarihçesi hakkındaki bilgileri arkeolojik buluntular ışığında edinebilmekteyiz.

İlk seramiğin, yapılan araştırmalar sonucu, MÖ dokuzuncu ve onuncu binlerde üretildiği anlaşılmaktadır.

“En eski ve önemli seramik buluntulara, Türkmenistan’ın Aşkava bölgesinde (MÖ 8000), Filistin’in Jericho bölgesinde (MÖ 7000), Anadolu’nun çeşitli höyüklerinde (örneğin Hacılar, MÖ 6000) ve Mezapotamya olarak adlandırılan Dicle-Fırat nehirlerinin arasında kalan bölgede rastlanmıştır.

Seramiğin ilk hammaddesi, balçık adı ile tanınan, çok ince taneli koyuca kıvamlı çamur birikintileri, ilk seramik kaplar da, balçık ile sıvanmış sepetlerdi. Bu balçık ile sıvanmış sepetlerin ateş ile buluşup sertlik kazanmaları sonucu oluşan seramik kaplar, kullanışlı kap-kacakları oluşturdu. Balçığa karıştırılan daha az özlü toprak ve nehir kumları ile seramik çamurunun özgülleştirilmesi ve böylelikle ateşten daha başarılı bir sıvan ile çıkması sağlandı.

Seramik eşyaların sıra kavuşması, odun ve benzeri organik maddelerin küllerinin seramik çamurunun üzerindeki etkilerinin gözlenmesi sonucu keşfedildi. Bu devir MÖ 5.-6. Bine rastlamaktadır.

Seramiğin tarihçesinde seramiğin dekorlanması, seramik sıranın bulunmasından çok önceki devirlere kadar uzanır. İlk dekor tekniğinin uygulanmasında kullanılan yardımcı araç, insan eli idi. Çanakları parmak bastırarak, kazıyarak süsleyen insan, sonradan doğadaki renkli toprakları kullandı ve giderek astar tekniğine ulaşan dekor yöntemleri geliştirdi. Sırın bulunmasıyla renkli sıralar önemli dekor araçları oldular.

İlk çamur hazırlama teknikleri yoğurma, çiğneme ve dövmeydi. Kurutma açık havada doğal olarak yapılmaktaydı.

İlk çamur şekillendirme yöntemi de el ile serbest şekillendirmeydi. Sonra devreye giren el ile çevrilen torna, yerini ayak tornasına bıraktı. Diğer bir şekillendirme yöntemi de, kutu formundaki tuğla kalıpları idi. Pişirme başlangıçta açık ateşte, açıkta yapılmaktaydı. Açık ateşin fırınlara aktarılması ile büyük aşama yapıldı. İlk fırınlar odunla ısınmaktaydılar.

Tarihin erken dönemlerinde seramik yapımında kullanılan bu yöntemler (hazırlama, kurutma, pişirme), doğallıkları nedeniyle günümüzde de kullanılmaktadır” (Arcasoy, No:1, 1983: 1-2).

“Seramiğin gelişmesindeki en önemli unsurlar; seramik hammaddesinin doğada çokça bulunması, şekillendirilebilme özelliği ve pişirildikten sonra dayanıklı kullanıma elverişli olmasıdır.

İkel insanın kap gereksinmesiyle ortaya çıkan, önceleri güneşte kurutulup, ateşin bulunmasıyla pişirilerek pekiştirilen ve giderek geliştirilen yapım yöntemleriyle sürekliliğini sürdüren seramik malzemenin tüm verileriyle değerlendirilmesi ve bunun sonucu olarak bir takım estetik algılar sağlaması doğaldır.

Ayrıca seramiğin gelişmesi bugün; seramik kapsamına giren birçok sanayi koluna da öncülük etmiştir. Örneğin; cam seramiktir, çimento seramiktir, emaye seramiktir.

Günümüzde doğal bir malzeme olan seramik, dayanıklılık, uygulama alanının geniş ve yaygın olması nedeni ile geleceğe yönelik gelişme göstermektedir” (Yardımcı, YL Tezi, 1993: 4).

1.3. SERAMİK SANATININ SINIFLANDIRILMASI

“Seramik; ihtiyaçtan doğan gereksinmeleri yerine getirecek ürünlerin yapımına yönelik endüstriyel anlamda ve salt estetik değerleri ifade eden sanatsal anlamda bir yaratma süreci olarak karşımıza çıkmaktadır” (Yardımcı, YL Tezi, 1993: 3-4)

Seramik sanatı gelişim sürecinde tarih boyunca farklı uygarlıklara ve değişen yaşam biçimlerine, farklı teknik ve estetik değerlere göre, değişik yönelimlere

girerek günümüze kadar yaygınlaşarak ve gelişerek gelmiştir. Bugün çağın koşullarıyla ve düşünce yapısıyla yeniden biçimlenmekte ve kendi kimliğini oluşturmakta ve kazanmaktadır.

Seramiklerin sınıflandırılmasında pek çok yaklaşım mümkündür. Günümüzde Seramik teknolojik olarak kimyasal bileşim, mineral içeriği, özellikleri, kullanım alanları gibi bir sınıflandırma yapılmaktayken, Seramik sanatı olarak ele aldığımızda Geleneksel ve Çağdaş olarak incelenir.

Geleneksel Seramik Sanatı: El sanatı da diyebileceğimiz geleneksel seramik sanatı, bulunduğu bölgenin kültürüne göre yapılan, başlangıcından bu yana temel olarak, genelde kullanıma yönelik yapılmış her tür eşyanın kilden sanatkârane şekillendirilip pişirilmesidir.

Çağdaş Seramik Sanatı: Çağdaş seramik sanatı, el sanatı ve kullanıma açık kap olgusundan soyutlanabilen, bulunduğu çağa ait görsel sanat yapısını geleceğe de ışık tutabilecek şekilde evrimsel koşullarla ortaya koyabilen sanattır.

Ancak bu tez çalışması, Geleneksel ve Çağdaş seramik sanatını da içine alan Endüstriyel ve Sanat seramiği olarak ele aldığımız üretim yöntemlerine göre sınıflandırılmış örnekler altında incelenecektir.

1.3.1. Endüstriyel Seramik

Endüstriyel yöntemlerle seri üretebilen, kullanıcı ve kullanıcı gruplarının fiziksel ve psikolojik gereksinmelerine uyum sağlayacak biçimde işlevsel olan ve aynı zamanda estetik değerlerin dengede bulunduğu ürünler ve bu ürünleri tasarlayan bir sanattır (Yardımcı, YL Tezi, 1993: 4).

Endüstriyel Seramik Sanatı, ihtiyaca dönük işlevlere hizmet eden, tamamen seri üretime yönelik, piyasa koşulları içinde gerçekleşen bir alandır (<http://www.kemaluludag.com/kimlikSORunu.asp>).

1.3.2. Sanat Seramiği

Endüstriyel yöntemlerle de şekillendirilebilen ancak seri üretilmeyen, işlevsel de olabilen, toplumların duyarlılığını, kültürel düzeyleri, dinsel inanç ve davranışlarını, toplum için ilişkileri, özetle güncel yaşamları yansıtmının ötesinde, seramik malzemenin tüm verileriyle değerlendirilerek; bugünkü anlamıyla salt estetik ve özgün yaratıcılığı ifade etme biçimidir (Yardımcı, YL Tezi, 1993: 4).

2. ENDÜSTRİYEL SANAT ve SANAT SERAMİĞİNE GÖRE KORAM ve TÜRLERİ

Koramı iki zıt uç arasındaki düzenli ölçü derecelenmesi olarak tanımlarsak, seramik sanatta bu tanıma uygun birçok düzenlemenin olduğunu görebiliriz. Endüstriyel ve sanat seramiği diye sınıflandırdığımız seramik ürünlerin düzenli ölçü derecelenmesi (koram) örnekleri bu konu başlığı altında verilmiştir. Koram iki uç arasında birbirinden bağımsız olarak sıralanmış formlardan oluşsa da bazı durumlarda birbirine bitişik şekilde karşımıza çıkmaktadır. Endüstriyel ve sanat seramiği ürünlerde koram çeşitleri, formda, yüzeyde ve hem formda hem yüzeyde olarak incelenmiştir.

2.1. ENDÜSTRİYEL SERAMİK ve EKSENSEL (ÇİZGİSEL) KORAM

Eğer koram meydana gelirken biçimler bir eksen üzerinde dizilirlerse ya da bu sırada aralarında eksen meydana getirirlerse, bu tür korama Çizgisel (Eksensel) Koram dendiği tanımından yola çıkarak; aynı formların küçükten büyüğe kademelenerek diziliş gösterdiği endüstriyel örnekleri inceleyebiliriz.

2.1.1. Formda Eksensel Koram

Resim 65. *“Nesting covered boxes (Ireko futamono)” Yagi Akira, porselen, 1994*

Kaynak: http://antiquesandthearts.com/Antiques/TradeTalk/2006-09-19__12-49-49.html

Resim 66. *African sunset necklace, Made in Kenya*

Kaynak: <http://www.tenthousandvillages.com/african-sunset-necklace>

Bir eksen üzerinde dizilmiş bu seramik formların her biri bir diğ erinden büyük veya küçüktür ve derece farkları arasında da orantılı bir geçiş söz konusudur. Formların bir eksen üzerinde bu derece muntazam bir şekilde dizilerek kademelenmesi görsel olarak da çok estetikdir.

2.1.2. Yüzeyde Eksensel Koram

Resim 67. “Vase”, Michael Anderson

Kaynak: <http://beggarsandchoosers.wordpress.com/2010/07/>

Eksensel (Çizgisel) koramı yüzeyde incelediğimizde; bir eksen üzerindeki dizilişin endüstriyel ürünün yüzeyinde olduğunu görmekteyiz. Yüzey üzerindeki dekoratif birimlerin aynı ama büyüklük derecelerinin farklı olduğu görülmektedir.

2.1.3. Yüzeyde ve Formda Eksensel Koram

Resim 68. “Covered jars”, Nicholas Bivins, slip-cast porcelain, largest 23cm, Montana, 2010

Kaynak: Bivins, N. (2010), Emerging Artist 2010, Ceramics Monthly, s. 64

Belirli bir eksen üzerindeki koramın hem yüzeyde hem de formda olduğu bu tasarım hiyerarşiye güçlü bir örnektir. Yüzey üzerindeki dekorlar bakıldığında eksensel koramı oluştururken, formların dizilişleri de aynı şekilde eksensel koramı oluşturmaktadır.

2.2. ENDÜSTRİYEL SERAMİK ve ÇEVRESEL KORAM

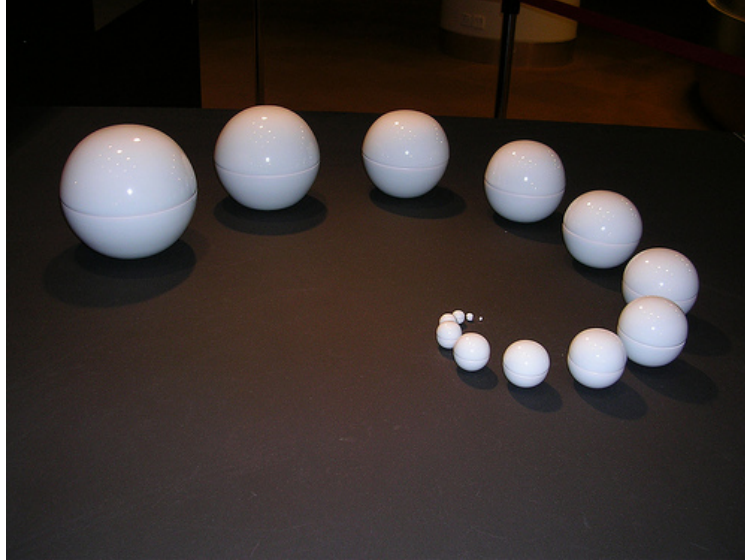
Biçimlerin bir merkez etrafında çevrelenmesiyle veya dağınık şekilde oluşmuş korama denir ve bu merkez etrafında dönen biçimler yine kendi arasında küçükten büyüğe veya büyükten küçüğe kademeli bir diziliş içerisinde. Yeter ki bir merkeze bağlı oldukları anlaşılsın.

2.2.1. Formda Çevresel Koram

Resim 69. “Iriko nesting bowls”, Yagi Akira, porselen

Kaynak: http://www.japanesepottery.com/gallery_detail.php?currentnum=65&cid=4&iid=44

Resim 70. “Nesting covered boxes”, Yagi Akira, porselen

Kaynak: <http://www.flickr.com/photos/56578443@N00/250191049/in/photostream/>

Formların bir merkeze bağlı olduğu yukarıdaki örneklerde; merkez etrafındaki dizilişin de küçükten büyüğe veya büyükten küçüğe olduğunu görölmektedir.

2.2.2. Yüzeyde Çevresel Koram

Resim 71. “Suacier in the form of a debra”, Thalia Reventlow, France, 1989

Kaynak: <http://thebluelantern.blogspot.com/2010/03/thalia-reventlows-ancient-animals.html>

Yukarıda örneğini gördüğümüz ve merkez noktasının alan dışında olduğu bu koram örneği, bir merkezi çevrelemesinden ve yüzey üzerinde olmasından dolayı konuya iyi bir örnektir.

2.2.3. Yüzeyde ve Formda Çevresel Koram

Resim 72. “Triangle pyramid vases”, Studio Chambon, 13, 16, 19cm (tall)

Kaynak: <http://www.studiochambon.com/vertical.html>

Yukarıda örneğini gördüğümüz düzenleme çevresel koramın hem yüzeyde hem de formda olduğu bir çalışmadır. Formlardaki dağınık kademeli yapının form yüzeylerindeki dekorlarda da aynı şekilde olduğu görülmektedir.

2.3. ENDÜSTRİYEL SERAMİK ve MERKEZSEL KORAM

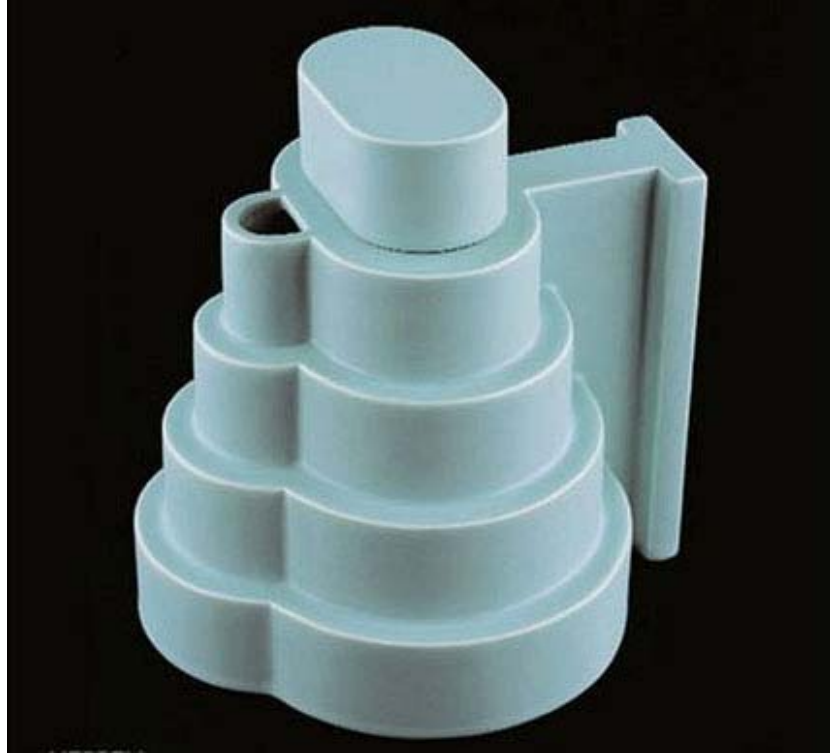
Düzenlemede biçimler merkezden kenara doğru büyüyor ya da birçok biçim bir ya da birkaç koram meydana getirecek şekilde birleştirildiklerinde eğer bir merkez noktası belirtilebiliyorsa Merkezsel Koram meydana gelir. Bu endüstriyel seramikte kullanılabilirlik ilkelerine de uyum sağlayan bir diziliş oluşturur.

2.3.1. Formda Merkezsel Koram

Resim 73. “Iriko nesting bowls”, *Yagi Akira*

Kaynak: http://www.japanesepottery.com/gallery_detail.php?currentnum=65&cid=4&iid=44

Resim 74. “Teapot”, *Ettore Sottsass*

Kaynak: <http://mocoloco.com/archives/002909.php>

Resim 75. "Reach" (from keep series), Karen Swyler, porcelian, 28 cm, 2009

Kaynak: Hatch, M. (2010), Relative Permanence , *Ceramics Monthly*, 34-37

Merkezsiz koramın formda olduğu bu örneklerde yandan bakıldığında eksensel koramın da var olduğunu söyleyebiliriz. Merkezin içe girinti veya dışa çıkıntı şeklinde olması sorun teşkil etmemekle birlikte üstten bakıldığında merkezden kenara kademeli bir büyüme olması yeterlidir.

2.3.2. Yüzeyde Merkezsiz Koram

Resim 76. "Yantra vases", Ettore Sottsass

Kaynak: http://www.designws.com/news/yantra_vases_by_ettore_sottsass_vivid_gallery_rotterdam/

Belirli bir merkez noktası olan ve merkezden kenara doğru büyüyen biçimlerin yüzeyde oluşturdukları kompozisyonlar yukarıdaki örneklerde görülmektedir.

2.3.3. Yüzeyde ve Formda Merkezsel Koram

Endüstriyel seramikte yüzeyde ve formda merkezsel koram örneklerine çok fazla rastlanmamaktadır.

Resim 77. “İsimsiz”, Döküm tekniği ile şekillendirme, 59x59x11cm, 1200 °C, Kadir Ertürk, 2011

Yukarıdaki düzenleme merkezsel koramın hem yüzeyde hem de formda bir arada olduğu bir çalışmadır. Formlar bir merkez noktası etrafında dışa doğru büyürken, form yüzeylerindeki dekorların da buna bağlı büyüdükleri görülmektedir.

2.4. SANAT SERAMİĞİ ve EKSENSEL (ÇİZGİSEL) KORAM

Çizgisel (Eksensel) koramı sanat seramiği içerisinde incelediğimizde endüstriyel yöntemlerle de yapılabilen fakat seri üretilmeyen özgün ürünler olduğunu görmekteyiz. Bu düzenlemelerin bir eksene bağlı oldukları kesindir.

2.4.1. Formda Eksensel Koram

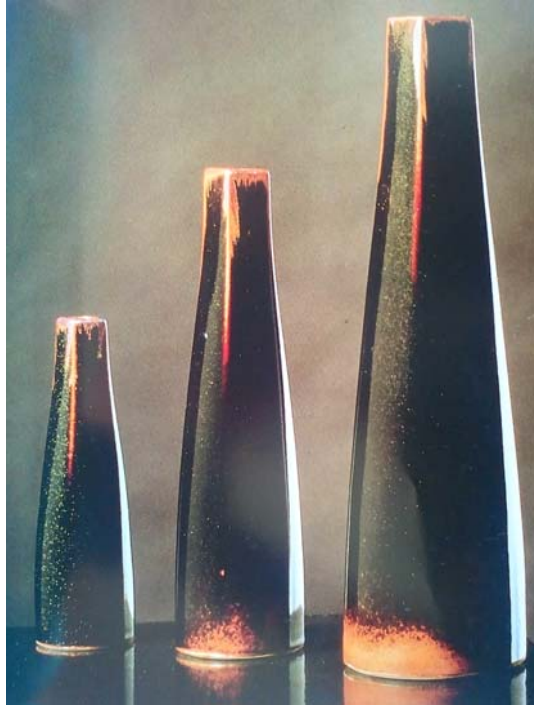
Resim 78. *“Moments of growth”, Ann Van Hoey*

Kaynak: http://www.annvanhoey-ceramics.be/p_114.htm

Resim 79. *“Cage”, Patrick Colhoun*

Kaynak: http://www.patrickcolhoun.com/portfolio_redoilbase.html

Resim 80. *"Vases", jeroen bechtold, thrown stoneware, h. 17, 25, 34cm, Holland, 1979-85*

Kaynak: Dormer, P. (1994), *The New Ceramics Trends+Traditions*,
Thames and Hudson Inc. New York, s. 61

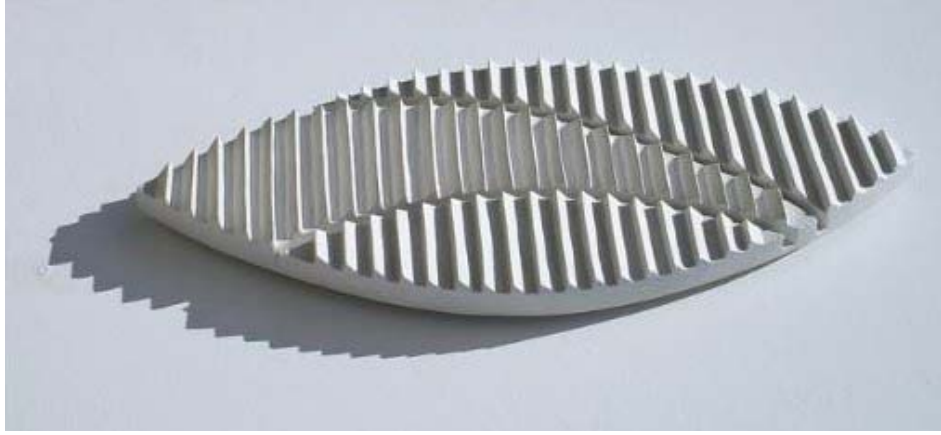

Resim 81. *Dameon Lynn*

Kaynak: <http://www.facebook.com/profile.php?id=100001922858881&sk=photos>

Formların bir eksen üzerinde olduğu koram örneklerinde; büyüklük farklarındaki ölçülü geçiş gözü rahatsız etmemekle birlikte bir uyum, birlik oluşturmaktadır.

2.4.2. Yüzeyde Eksensel Koram

Resim 82. “Winds of change”, Mark Hilde

Kaynak: <http://www.flickr.com/photos/53943657@N07/5036832507/>

Resim 83. “Pottery”, Dorothy Torivio

Kaynak: <http://www.pueblopottery.com/acoma.htm#>

Resim 84. “Pottery”, Michael Wisner, 2009

Kaynak: <http://sunsetgurldesign.typepad.com/weblog/2009/02/index.html>

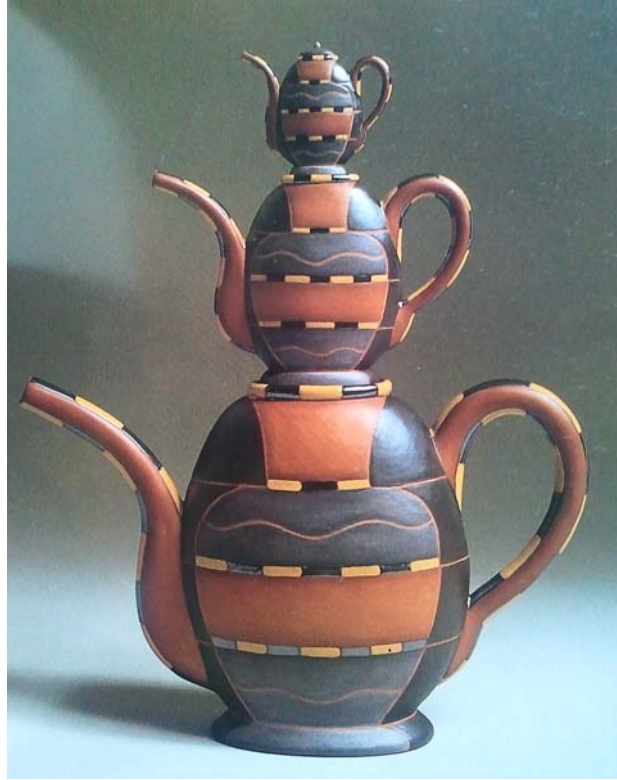
Yüzeydeki bir eksen üzerinde büyükten küçüğe veya küçükten büyüğe kademelenmiş dekorların veya rölyeflerin oluşturdukları kompozisyonlar eksensel korama, aynı zamanda bazı örnekler hem eksensel hem merkezsiz korama birer örnektir. Yukarıdaki örnekteki rölyeflerin her bir sırası eksensel koramı oluştururken yukarıdan bakıldığında bir merkez etrafında toplandıkları görülür. Bu yüzden merkezsiz korama örnek oluştururlar.

2.4.3. Yüzeyde ve Formda Eksensel Koram

Resim 85. “Tri-sequence”, Rafael Navarro

Kaynak: <http://www.phoenixartspace.com/members/art/gallery/74>

Resim 86. *Terracota with terra sigillata, Milan Gail Busch, h. 22.5cm, USA, 1993*

Kaynak: Dormer, P. (1994), *The New Ceramics Trends+Traditions*, Thames and Hudson Inc. New York, s. 205

Resim 87. *Gabrielle Baecile*

Kaynak: <http://www.accro-terre.com/expo/2010/gabrielle-baecile/#>

Resim 88. “*Struggling Form*”, (From the *Ecstatic Series*), Harumi Nakashima, 1997

Kaynak: <http://tomvansoest.blogspot.com/2010/03/harumi-nakashima.html>

Koramın hem formda hem de yüzeyde olduğu bu örneklerde; bir yandan form küçülerek veya büyüyerek koram oluştururken bir yandan da yüzey üzerindeki dekorlar, dokular, delikler veya noktalar büyüyerek veya küçülerek çizgisel koramı oluşturmaktadırlar.

Yukarıdaki gibi bazı durumlarda formların birbirlerine bitişik olarak koramı oluşturdıkları da görülmektedir.

2.5. SANAT SERAMİĞİ ve ÇEVRESEL KORAM

Formların bir merkez etrafında dağınık veya sıralı bir şekilde yörünge çizmiş olmaları Çevresel korama örnek olmada yeterli bir olgudur. Çevresel koramı sanat seramiği içerisinde incelediğimizde dağınık düzenlemelerinde yine koramı oluşturdıkları görülmektedir.

2.5.1. Formda Çevresel Koram

Resim 89. *Sırlı saçar*, İsmail Yardımcı, 2011

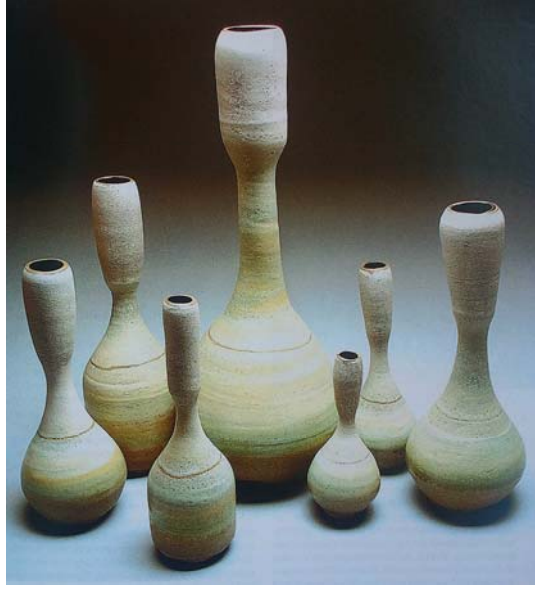
Kaynak: Kedi Sanat Galerisi İzmir Sergisi'nden

Yukarıda görseli verilen çalışma endüstriyel yöntemlerle üretilmiş sanat seramiğine örnek bir çalışmadır. Formların dizilişinin koram olduğu ve bir merkez etrafında oldukları görülmektedir. Merkezin alan dışında olduğu çevresel korama bir örnektir.

Resim 90. *"Kerakoram"*, Andrea Cepissakova, 2006

Kaynak: 18. Keramicke Symposium Lucenec-Kalinovo Katoloğu'ndan

Resim 91. “Family”, Debra Boyd-Goggin, stoneware, wheel-thrown and handbuilt, 2006
Kaynak: Watts, L. (2006), A Spring Adventure, *Ceramics Art and Perception*, 65, 98-101

Yukarıdaki örneklerde endüstriyel olmayan yöntemlerle üretilmiş sanat seramiğine örnek çalışmalar vardır. Bu çalışmalarda düzenlemelerin dağınık olarak da koramı oluşturdukları görülmektedir.

2.5.2. Yüzeyde Çevresel Koram

Resim 92. Minkyu Lee
Kaynak: <http://www.minkyulee.com/>

Resim 93. “Kepler vase series”, Katherine Dube

Kaynak: <http://katherinedube.com/home.html>

Çevresel koraman yüzeyde ve bağlı bulunduğu merkezin alan içerisinde olduğu bu çalışmalar konuya ilişkin güçlü birer örnektir.

2.5.3. Yüzeyde ve Formda Çevresel Koram

Resim 94. “Three vessels”, Bodil Manz, 9-14cm, porcelian pigments, Denmark

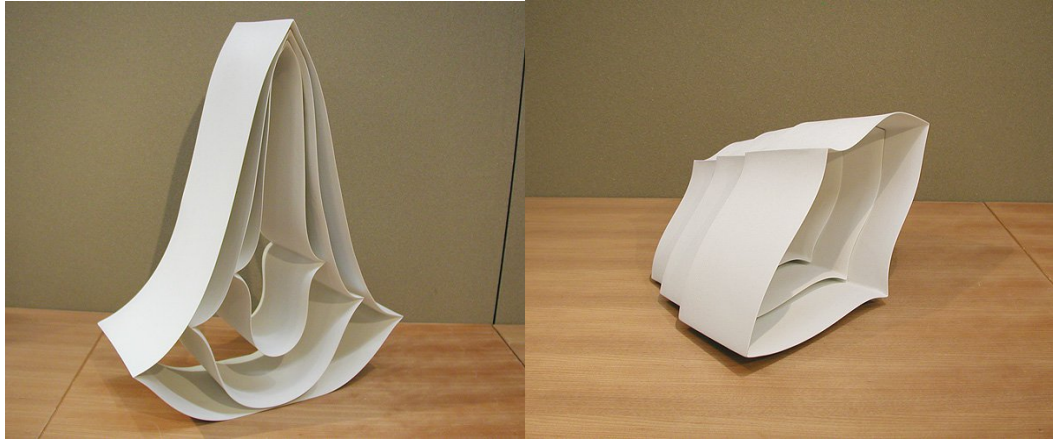
Kaynak: Peterson, S. (2000), *Contemporary ceramics*, Calmann & King Ltd., London

Merkezin alan içerisinde olduğu bu örnekte dağınık olarak düzenlenmiş formların bir çevresel koram oluşturmalarının yanında, yüzeydeki deliklerin de oluşturdıkları bir çevresel koram görölmektedir.

2.6. SANAT SERAMİĞİ ve MERKEZSEL KORAM

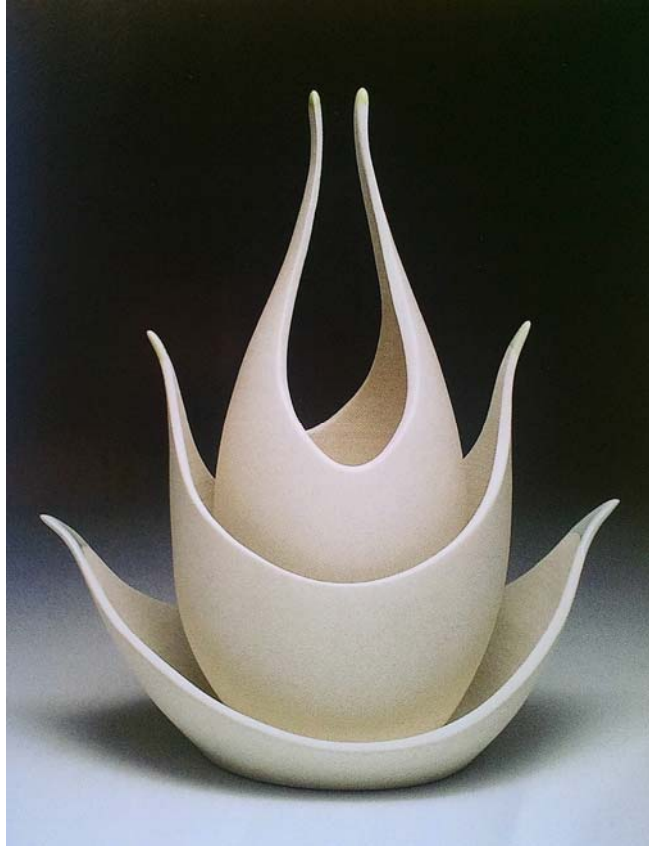
Koram örneklerinin çok fazla görüldüğü bir koram türüdür. Bir merkez etrafında biçimlerin dışa doğru büyüyerek oluşturdıkları bir yapı görölmektedir. Bu yapı ister formda, ister yüzeyde, isterse her ikisinde olsun, bir merkeze bağlı olmak ve merkezden kenara doğru büyüyor olmak zorundadır.

2.6.1. Formda Merkezsel Koram

Resim 95. *Nagae Shigekazu*

Kaynak: <https://picasaweb.google.com/keramiekinfo/NagaeShigekazu#>

Resim 96. *“Nest” (from Keep series), Karen Swyler, porcelian, 23 cm, 2009*

Kaynak: Hatch, M. (2010), Relative Permanence , *Ceramics Monthly*, 34-37

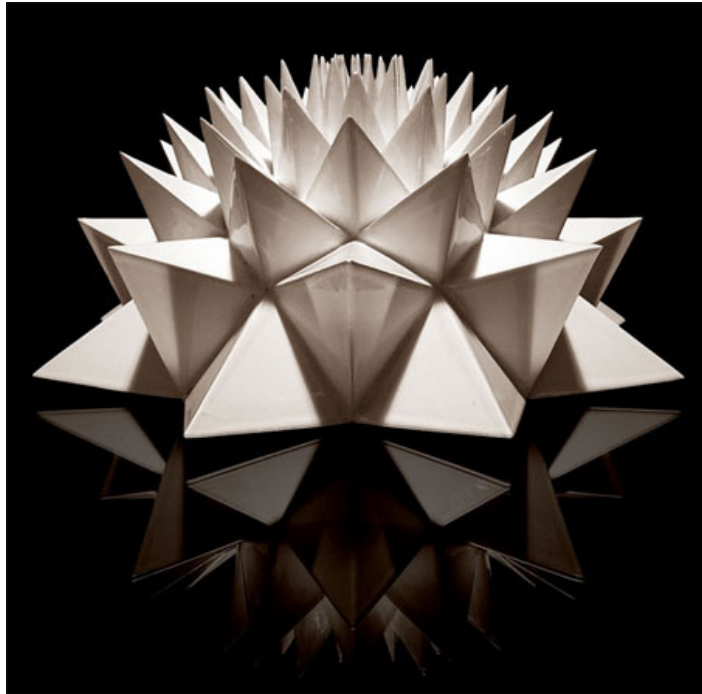
Resim 97. *“Fade trio”, Matthew Chambers, 2011*

Kaynak: <http://matthewchambers.co.uk/#/portfolio/4540696487>

Resim 98. “*Spiral coral bowl*”, Mandana Oskoui

Kaynak: <http://networkedblogs.com/gIUi4>

Resim 99. “*Helica carnea*”, Anouk Omlo

Kaynak: <http://art-and-bob.tumblr.com/post/307195561/superflyyarns-michaelborja-anouk-omlo>

Merkez noktalarını formların belirlediği bu örneklerde de görüldüğü gibi aynı birimlerin tekrarının kenara doğru büyüyerek gittiği görülmektedir. Ayrıca yukarıdaki bazı örneklerde içten dışa veya dıştan içe doğru her bir sıra Eksensel korama birer örnektir.

2.6.2. Yüzeyde Merkezsel Koram

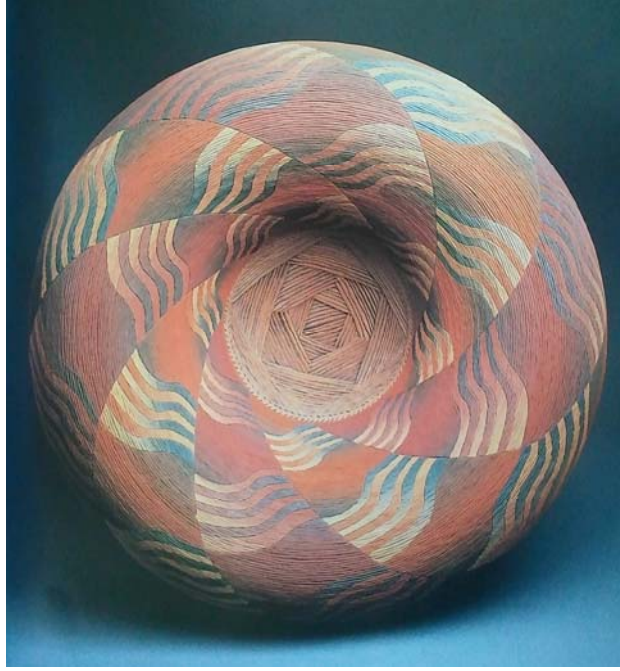
Resim 100. "Spiral wheel", Barbro Aberg, 60 x 60 x 11 cm, 2005

Kaynak: Stelt, G. V. (2007), Contemporary Ceramics, *Ceramics Art and Perception*, 67, 90-94

Resim 101. "A large globular Pot.", Tim Andrews (British), 2001

Kaynak: http://www.auctionatrium.com/index.php?page=view_item&itemID=8980&row=95

Resim 102. “Tiered casket”, Jim Lawton, 18 x 12 in (46 x 30cm), earthenware, USA

Kaynak: Peterson, S. (2000), *Contemporary ceramics*, Calmann & King Ltd., London

Resim 103. “Tall and elegant”, David Roberts

Kaynak: Quinn, A. (2007), *The Ceramics Design Course*, Thames and Hudson Ltd. London

Merkezsiz koraman form yuzeyinde olduğu orneklerdir. Yukaridaki orneklerde yuzey uzerinde dekor, doku ve rolyef olarak bunu gormek mumkundur.

2.6.3. Yüzeyde ve Formda Merkezsel Koram

Sanat seramiğinde yüzeyde ve formda merkezsel koram örneklerine çok fazla rastlanmamaktadır.

Resim 104. “İsimsiz”, *serbest şekillendirme*, 11.5x14x5, 16x18.5x6.5, 22x25.5x8cm, 1200 °C,
Kadir Ertürk, 2011

Örnekte görüldüğü gibi küçükten büyüğe sıralanmış formların bağlı oldukları bir merkez noktası vardır. Ayrıca form yüzeylerinde de yine bir merkez noktası etrafında büyüyerek giden dokular vardır. Bu yüzden düzenleme hem yüzeyde hem formda merkezsel korama örnektir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SERAMİK SANATINDA KORAM ÖRNEKLERİ

1. ENDÜSTRİYEL SERAMİK SANATINDA GÖRÜLEN KORAM ÖRNEKLERİ

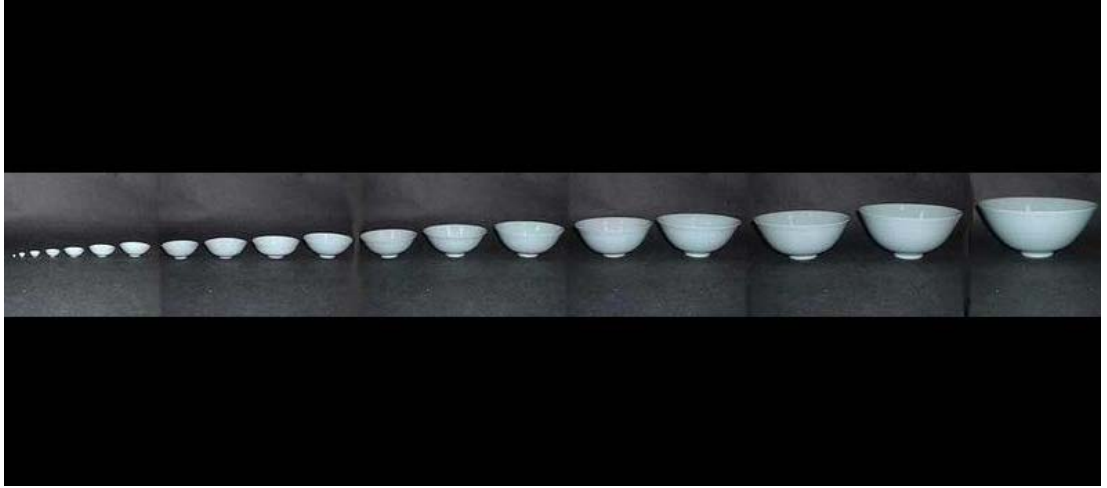
Endüstriyel seramikte daha çok işlevsellik öne çıkmaktadır. Bunun yanında endüstriyel yöntemlerle seri üretilen ürünler olması önemlidir. Aşağıda endüstriyel yöntemlerle yapılmış koram örnekleri sanatçılarıyla birlikte incelenmektedir.

1.1. YAGI AKIRA

Kyoto’ da doğan Yagi, Kyoto Valiliği Seramikçiler Enstitüsü'nden mezun olmuştur. Kısa süre sonra, Japonya'nın en ünlü avant-garde seramik sanatçısı olan babası Yagi Kazuo (1918-1979) ile birlikte çalışmıştır. Yagi Akira eserinde entelektüel ve yapısal sorunları keşfetme üzerinde durmuştur. Bu keşif setleri veya serileri, yanındaki bir nesneden ayıran boşluklar içeren bütüncül eserler üretmesine ilham vermiştir. Tarzında çok yönlü olup, eserlerini Doğu Asya estetik anlayışının yanı sıra Batı sanat ve mimarisinden esinlenerek oluşturmuştur. Yagi'nin mavimsi beyaz seihakuji veya siyah camlı çalışmaları, şehvetli ve düzenli mükemmellik ve maneviyat duygusu arasında bir denge ifade eder

(<http://www.mirviss.com/artworks/yagi-akira/>).

Kademelenmeyi minimalist bir yaklaşımla kullanan sanatçının çalışmaları endüstriyel seramikte korama iyi birer örnek oluşturmaktadır.

Resim 105. Eksensel korama örnek, “Nesting bowls”, Yagi Akira

Kaynak: http://www.japanesepottery.com/gallery_detail.php?currentnum=65&cid=4&iid=44

Resim 106. Eksensel korama örnek, “Nesting bowls”, Yagi Akira

Kaynak: <http://search.japantimes.co.jp/cgi-bin/fc20061207ry.html>

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi genelde Çizgisel ve Çevresel koram örneklerinin yoğun olduğu çalışmalardır ve yüksek derecede pişirilmiş porselen ürünlerdir.

1.2. PIET STOCKMANS

26 Ekim 1940 yılında Leopolds'da doğmuştur. 1966-1989 yılları arasında Maastricht (NL)'de Royal Mosa B.V.'de tasarımcılık yapmıştır. 1969-1998 yılları arasında Genk'te Tasarım Akademisi'nde ürün tasarımı bölümünde endüstriyel tasarım profesörlüğü yapmıştır.

1983-1985 yılları arasında Eindhoven (NL)'daKİ Tasarım Akademisi'nde seramik tasarım profesörlüğü yapmıştır 1997-1999 yılları arasında Royal College of Art London (UK)' da dış denetimci görevinde bulunmuştur. Tüm dünyada seramik yarışmalarında jüri üyeliği yapmıştır. 1989 yılından bu yana serbest tasarımcı olarak çalışmalarına devam etmektedir (<http://www.pietstockmans.com/home.php>).

Resim 107. *Merkezsiz korama örnek, "7 in 1", Piet Stockmans*

Kaynak: <http://www.pietstockmans.com/home.php>

Resim 108. Merkezsel korama örnek, “Modus vivendi”, Piet Stockmans

Kaynak: <http://www.pietstockmans.com/home.php>

Resim 109. Merkezsel korama örnek, “7 in 1”, Piet Stockmans

Kaynak: <http://www.thisnext.com/item/E1F2ED5A/FB511BCA/7-in-1-by-Piet-Stockmans>

Yukarıda endüstriyel seramik alanında yapılmış örneklerini gördüğümüz sanatçının çalışmalarında, iç içe geçmiş formların oluşturduğu düzenlemeler merkezsel korama birer örnektir. Belirli bir merkez noktası etrafında büyüyerek oluşturulmuş çalışmalardır.

1.3. KAREN SWYLER

Long Island'da doğup büyümüştür. Karen'in eserlerinde büyük etkiye sahip olan ebeveynlerinden annesi de kendisi gibi bir seramikçi, babası ise bilim adamıdır. Karen, sanatında, parçaları birleştirmek için bilimi kullanır ve tutkusu sayesinde muhteşem eserler ortaya çıkar.

2002 yılında, Archie Bray Kurumu'nun teklifini kabul ederek orada sanatçı olarak görev yapmıştır. Pek çok okuldan mezun olmuş olan sanatçı, büyük bir üne sahiptir. Eserleri, SOFA Chicago; Dubhe Carreno Gallery; The Clay Studio of Philadelphia; The Museum of Contemporary Art, Fort Collins gibi yerlerde ve daha birçok yerde sergilenmiştir.

Eserlerinin birçoğu çiçek ya da alev motiflerine benzer keskin noktalar barındırır. Tekniği ise pişirilmemiş haliyle elden çıkıp değiştirilmiş yüksek ısı porselendir. Hem oluşum hem de duygunun ilişkilerine hitap eden, sıklıkla çift halde olan ve şekillere yön vermede eşsiz olan eserler, Karen'inkilerden başkaları değildir. Sadece duygular arası ilişkiyi vurgulamak için kullandığı sınırları sanatçı normalde nadiren kullanır. Çalışmaları eşsiz ve moderndir

(<http://www.thoughts.com/Kora1993/karen-swylar-ceramist>).

Resim 110. Eksensel korama örnek, Karen Swyler, porcelian, 2009

Kaynak: <http://www.karenswyler.com/>

Resim 111. Eksensel korama örnek, “Three” (enlarge), Karen Swyler, porcelian, 2009

Kaynak: <http://www.karenswyler.com/>

Resim 112. Eksensel korama örnek, “Two to one” (enlarge), Karen Swyler, porcelian, 2007

Kaynak: <http://www.karenswyler.com/>

Yukarıda, sanatçının örnekleri görülen çalışmaları, belirli bir ekseni takip eden küçükten büyüğe veya büyükten küçüğe sıralanmış formların bulunduğu eksensel koramı oluşturmaktadır.

Resim 113. Merkezsel korama örnek, “Reach” (from keep series), Karen Swyler, porcelian, 2009

Kaynak: <http://www.karenswyler.com/>

Yukarıdaki çalışma iç içe girmiş formların kullanıldığı ve belli bir merkez noktasının olduğu Merkezsel korama iyi bir örnektir.

Resim 114. Çevresel korama örnek, “Quintet” (enlarge), Karen Swyler, porcelian, 2005

Kaynak: <http://www.karenswyler.com/>

Resim 115. Çevresel korama örnek, “Together”, Karen Swyler, porcelian, 2007

Kaynak: <http://www.karenswyler.com/>

Formlar her iki yana veya dağınık bir şekilde küçükten büyüğe veya büyükten küçüğe bir sıralama oluşturuyorsa Çevresel koramı meydana getirirler. Sanatçının yukarıdaki çalışmaları Çevresel korama birer örnektir.

1.4. FOU DE FEU

1976 yılında Sint Niklaas (Belçika)’da doğmuştur. Eğitimini 1995-99 yılları arasında Sint Lucas - Antwerpen Belçika’da 3 Boyutlu Seramik Tasarımı üzerine tamamlamıştır. 2010-11 yıllarında “Licht”, “2x Verlee”, “Expo Verwondering”, “Interieur” adlarında çeşitli yerlerde sergiler açmıştır.

İsmi Veerle van Overloop olan sanatçı, tasarımlarının ön sürecinde, beyinde canlandırdığı tasarımı tamamen oluşturmazken, uygulama aşamasında daha fazla ve güçlü tasarımlar meydana getirmiştir. Sanatçı kullandığı teknik ile gerçek ve sanat arasındaki ayrımı daha anlaşılır şekilde farketmiş, bunu küçük bir çocuğun dünyaya bırakılıp orada birşeyleri öğrenmesi gibi hissetmiştir.

Küresel şeklin onun için mükemmelliğe saf bir yaklaşım olduğunu söyleyen sanatçı, okulunu bitirdikten sonra genelde yuvarlak hatlı eserler üretmiştir. Yaptığı eserler onun için sükûneti ve barışı temsil etmiş ve büyüyen formları ona zaman süreci içerisinde kaybedilen şeyleri hatırlatmıştır.

Seramiği seçmedeki amacının kendi özgün tasarımlarını uygulayabildiği bir alan olduğunu belirten sanatçının tasarladığı tasarımlar, standartların dışında biraz daha düşündürücü işler olmuştur.

Resim 116. Merkezsel korama örnek, “The Canvas Collection”, Fou de Feu

Kaynak: <http://www.foudefeu.com/nl/>

Resim 117. *Merkezsiz kompozisyon örneği, "The Canvas Collection", Fou de Feu*

Kaynak: <http://www.foudefeu.com/nl/>

Yukarıda, sanatçının bir merkeze bağlı olarak büyüyen veya küçülen çanaklardan oluşan düzenlemeleri endüstriyel seramikte Merkezi kompozisyon birer örnektir. Bir merkez noktası vardır ve bu merkez noktası etrafında formlar dışa doğru büyür.

2. SANAT SERAMİĞİNDE GÖRÜLEN KOMPOZİSYON ÖRNEKLERİ

Sanat seramiğinde işlevsellik çok daha az olup, seri üretilmeyen, ancak endüstriyel yöntemlerin de kullanılarak yapıldığı özgün ürünler öne çıkmaktadır. Aşağıda, sanat seramiğindeki kompozisyon örnekleri sanatçılarıyla birlikte incelenmiştir.

2.1. MATTHEW CHAMBERS

Matthew Chambers ilk seramik eğitimini 1999'da Somerset'e bağlı Frome kasabasında Philip Wood ile birlikte altı yılda almıştır. 2002 yılında, Londra'da gittiği Bath Spa Üniversitesi'nden ve 2004 yılında yüksek lisans için gittiği RCA'dan birinci sınıf başarı diploması almıştır.

Bu süre zarfında, Ceramic Art London'da "The Poole Pottery prize for Ceramic Shape" ödülünü kazanmıştır. Eserlerini çok yerde sergilemiş ve işleri büyük seramik etkinliklerinde görülmüştür.

Matthew'in eserleri geometrik ve yapılandırmacı mimari sanat askından doğmuştur. Her parça geleneksel süreçleri soyut bir keşif şekliyle yansıtmış görsel ve dokunsal güzelliği olan çağdaş formlardır. Tek bir formdan ziyade birçok dairesel kesitlerle katmanlar inşaa etmiştir.

2004 yılından bu yana, otel ofis ve daireler de dahil olmak üzere, sanat danışmanları ve özel müşteriler tarafından düzenli olarak sipariş almaktadır (<http://beveregallery.com/artists?artistID=630>).

Resim 118. Merkezsel korama örnek, "Increase II", Slant series, 2011

Resim 119. Merkezsel korama örnek, "Twist II", Face series, 2010

Kaynak: <http://matthewchambers.co.uk/#/portfolio/4540696487>

Resim 120. Merkezsel korama örnek, “Succession”, 2010

Resim 121. Merkezsel korama örnek, “Bud III”, Fragmentation series, 2009

Kaynak: <http://matthewchambers.co.uk/#/portfolio/4540696487>

Resim 122. Merkezsel korama örnek, “Fade - Wall piece”, Matthew Chambers, 2009

Kaynak: <http://matthewchambers.co.uk/#/portfolio/4540696487>

Sanatçının çalışmalarındaki sıradüzen bir merkeze bağlı olarak büyüyen formlardan meydana gelmektedir. Merkezsel koramı oluşturan bu örnekler yukarıda görülmektedir.

2.2. ANN VAN HOEY

1956 yılında Belçika Mechelen’de doğdu. 1979 yılında University of Antwerp’ten yüksek lisansını Uygulamalı Ekonomik Bilimler’de tamamlamış olarak mezun olmuştur. 2000-2006 yılları arasında Mechelen’de Sanat ve El Sanatları Enstitüsü’nde çalışmış ve Seramik’ten derece ile mezun olmuştur. Çalışmalarını aynı enstitüde tamamlamış ve aynı yıl Mechelen’de stüdyosunu kurmuştur.

“Etude Géométrique” (Geometric Study) adlı beş parçadan oluşan çalışması Design Vlaanderen adlı bir organizasyonda seçilmiş ve 2008 yılında bu seriye Henry Van de Velde kalite etiketi verilmiştir. Aynı zamanda 2008 yılında Uluslararası Fransa Bianeli’ne davet edilmiştir. 2009 yılında üç uluslararası ödül almıştır (<http://www.artaurea.com/magazin/224-ceramic-origami>).

Resim 123. Eksensel korama örnek, “Moments of growth”, Ann Van Hoey

Kaynak: http://www.annvanhoey-ceramics.be/p_114.htm

Resim 124. Çevresel korama örnek, “Moments of growth”, Ann Van Hoey

Kaynak: http://www.annvanhoey-ceramics.be/p_114.htm

Sanatçının yukarıda örneklerini görülen çalışmaları; bir eksen üzerinde büyükten küçüğe veya küçükten büyüğe sıralanmış Eksensel ve bir merkeze bağlı Çevresel korama örnek çalışmalardır.

2.3. MICHAEL WISNER

Antik Anasazi ve Mimbres seramiklerinden esinlenen Michael, yaklaşık 20 yıl önce güneybatı çömleklerinden yapmaya başlamıştır. Woody Creek’de stüdyosuna yakın yerlerdeki yerel killeri almış, bu killeri filtreden geçirmiş ve her bir parçayı el ile şekillendirmiştir. Michael, Meksika’da geçtiğimiz 16 yıl boyunca Kızılderili ve çömlekçi olan Pueblos ve Mata Ortiz ile yoğun olarak çalışmıştır. 1989 yılında Juan Quezada ile çıraklığa başlamıştır. Juan ona sabit bir ilham kaynağı olmuştur.

Geleneklerinin ışığında modern ve çağdaş çalışmalar yapmış ve eserlerindeki derinlik etkileri benzersiz bir hal almıştır. Metal aletlerle oluşturduğu ritmik doku ve desenler her bir parçayı eşsiz yapmıştır

(<http://www.korologogallery.com/artists/wisner/wisnerBio.html>).

Resim 125. Eksensel korama örnek, “Black metallic eye weave”, Michael Wisner, 17.5 x 20cm, 2004

Kaynak: Wood, D. (2006), Evolving Tradition, *Ceramics Art and Perception*, 63, 74-77

Resim 126. Eksensel korama örnek, “Metallic donut eye weave”, Michael Wisner, 17.5 x 22.5cm, 2004

Kaynak: Wood, D. (2006), Evolving Tradition, *Ceramics Art and Perception*, 63, 74-77

Resim 127. Eksensel korama örnek, “Red sun flower”, Michael Wisner, 2010
Kaynak: <http://pattern-house.blogspot.com/2010/04/michael-wisner-pattern.html>

Resim 128. Merkezsel korama örnek, “Blackspoke”, Michael Wisner, 2010
Kaynak: <http://red-dot-blog.com/2011/04/02/a-true-roaring-fork-valley-piece-of-art/>

Sanatçının çalışmaları yüzey üzerinde Eksensel ve Merkezsel korama örnek çalışmalarıdır. Yüzey üzerindeki rölyeflerin her bir sırası Eksensel (Çizgisel) korama örnek oluştururken, üstten bakıldığında bir merkez etrafında toplandıkları ve Merkezsel koram oluşturdukları görülmektedir.

2.4. PETRA WOLF

1957 yılında doğmuştur. 1978-85 yılları arasında Krefeld'de Niederrhein Üniversitesi'nde Seramik Tasarım Odaklı Uygulamalı Bilimler, (ürün tasarımı) Bölümü'nü bitirmiş ve Prof. H.J. Albrecht, Prof. Dieter Crumbiegel, Horst Göbbels, H.R. Holst ile çalışmıştır. 1987-92 yılları arasında Brüggen/Bracht'da eski stüdyosunda çalışmıştır. 1989'da FBS Viersen'de okutmanlık yapmıştır.1993'de stüdyo Zissenweg'de çalışmıştır. 1997'de Image Tasarımı (Uluslararası Almanya Müzik Ödülü) Ödülü'nü almıştır. 2003'de yine KBV Viersen'de okutmanlık yapmıştır. 2006'da Forum Krefeld Viersen'de öğretim üyesi olmuştur.

1987'den bu yana 12 tane ödülü bulunan sanatçı, 2006'dan bu yana çeşitli yerlerde 9 tane yayını vardır ve çeşitli kamu koleksiyonlarında işleri bulunmaktadır (<http://www.neuewolfkeramik.de/Biographie/Biographie.html>).

Resim 129. Merkezsel korama örnek, "3D-Lines", Petra Wolf, 2011

Kaynak: <http://www.neuewolfkeramik.de/>

Sanatçının yukarıda görülen çalışması Merkezsel korama bir örnektir. Düzenleme spiral şeklinde döne de bir merkez noktası vardır ve büyükten küçüğe bir kademelenme söz konusudur.

Resim 130. Çevresel korama örnek, Petra Wolf

Kaynak: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100001080344135&sk=photos>

Resim 131. Çevresel korama örnek, Petra Wolf

Kaynak: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100001080344135&sk=photos>

Yukarıdaki iki örnekte form yüzeyinde gördüğümüz kademeli yapı birbirine bitişik olsa da bir yörünge çizmiştir ve alan dışında bir merkeze bağlıdır. Sanatçının bu çalışmaları Çevresel korama örnek oluşturmaktadır.

Resim 132. Çevresel korama örnek, Petra Wolf

Kaynak: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100001080344135&sk=photos>

Yukarıdaki örnekte eğri bir eksen üzerinde dizilmiş seramik plakalar küçükten büyüğe veya büyükten küçüğe kademeli sıralanışları ile Eksensel koramı oluşturmaktadırlar.

Resim 133. Eksensel korama örnek, Petra Wolf

Kaynak: <https://picasaweb.google.com/keramiekinfo/PetraWolf>

Form yüzeyine bitişik şekilde kademelenmiş seramik çubuklardan oluşan yukarıdaki çalışma Çevresel korama örnek oluşturmakla birlikte, seramik çubukların bir eksen üzerinde dizilerek Eksensel korama da örnek teşkil ettikleri görülmektedir.

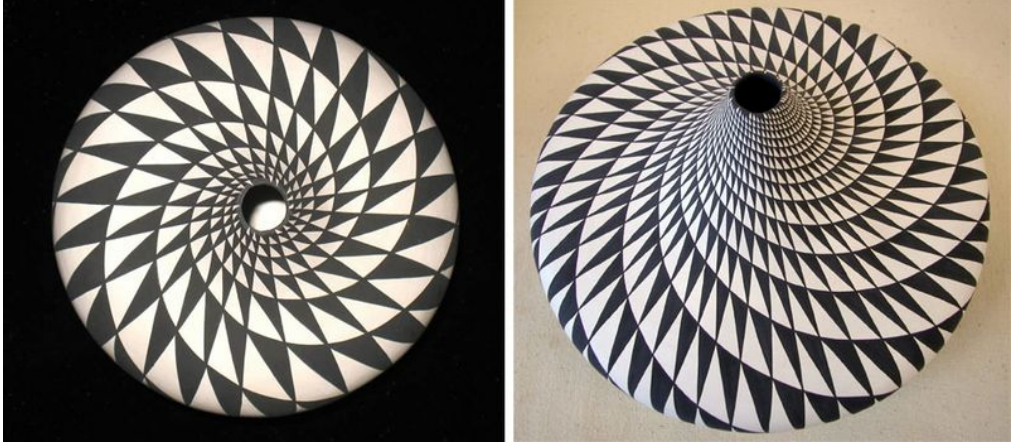
2.5. DOROTHY TORİVİO

Dorothy Torivio, 1946'da Acoma Pueblo'da dünyaya gelmiştir. Kendisi, büyük ve küçük boyutlardaki abartılı çömlek türleri üzerine yaptığı çığır açan çalışmasıyla tanınmaktadır. Gereçlerini ya siyah beyazla ya da göz kararı, el yapımı boyanmış şaşırtıcı inceliğin çok renkli modelleriyle kaplamıştır.

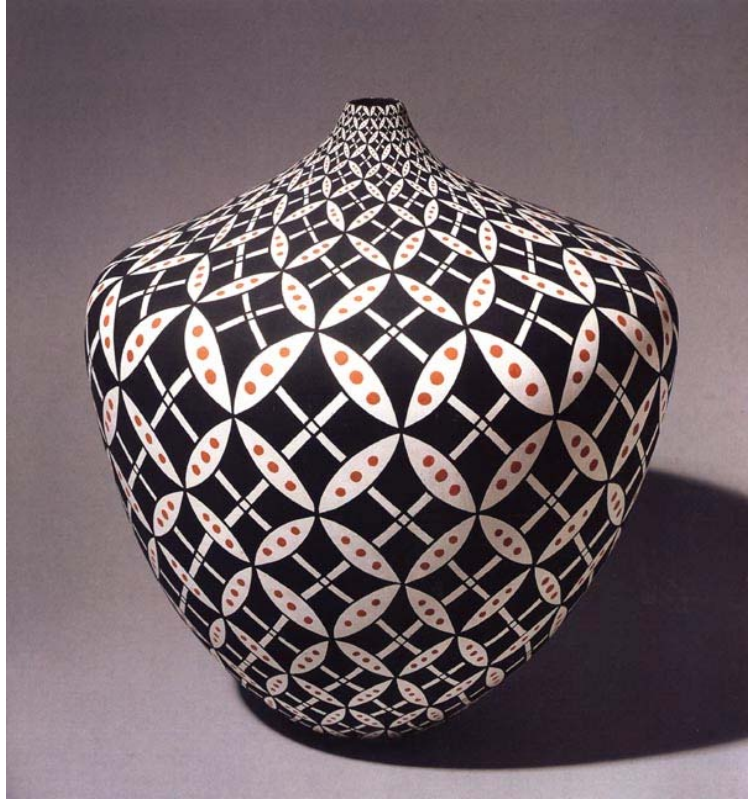
Dorothy, bir önceki Acoma neslinin ünlü çömlekçileri Lucy Martin Lewis ve Marie Chino tarafından başlatılan yenilikçi türlerin ve tasarımların farkına vardı. Halen ateş yakmada Dorothy'ye yardım eden annesi, ona çömlek yapmayı öğretmiştir. Geleneksel yukka fırçası kullanan bu sıra dışı usta el, tasarımlarındaki yaratıcılığın tanrı vergisi olduğunu söyler. Kızı, kil getirerek, mineral kaya parçalarını ezerek ve annesinin fırçaları için bitki yaprakları çiğneyerek Dorothy'ye yardım eder.

Sanatçı toplumdaki soyut bir hayat yaşıyor olsa da titiz işçiliği ve şaşırtıcı derecede zor tasarımları oldukça revaçtadır. Tekniği mükemmel olana kadar beklediği Galeri 10 sergisi, Phil Cohen'e göre, biçim ve kusursuzluğun Dorothy'nin sanatındaki karakteristik özellikler olduğunu söylemiştir.

Kafasında canlandırıp doğrudan işine aktardığı bu tasarımların matematiksel kesinliğini analize etmek imkânsızdır. Bir çömleğe bakar, ikiye bölündüğünü hayal eder, sonra dörde, sonra sekize ve bu işlemi yüzeyde boşluk kalmayana kadar devam eder. Bu beyin jimnastiklerinden sonra da çömleği boyamaya başlar. Meslek aşkıyla, beynimizin algıladığının zıt yönünde, yani negatifinden sanatını icra eder (<http://www.cla.purdue.edu/waaw/peterson/Torivio.html>).

Resim 134. Merkezsel korama örnek, “Black-on-white eyedazzler seed jar”, Dorothy Torivio
Kaynak: <http://www.boxvox.net/2010/08/dorothy-torivios-avant-garde-seed-jars.html>

Resim 135. Eksensel korama örnek, “Vase”, Dorothy Torivio, 1995
Kaynak: <http://www.cla.purdue.edu/WAAW/Peterson/GalTorivio.html>

Resim 136. Eksensel korama örnek, “Black on white”, Dorothy Torivio

Kaynak: <http://www.littleroadflower.com/products/Dorothy-Torivio-%22Black-on-White%22.html>

Resim 137. Eksensel korama örnek, “Acoma Vase”, Dorothy Torivio, 2009

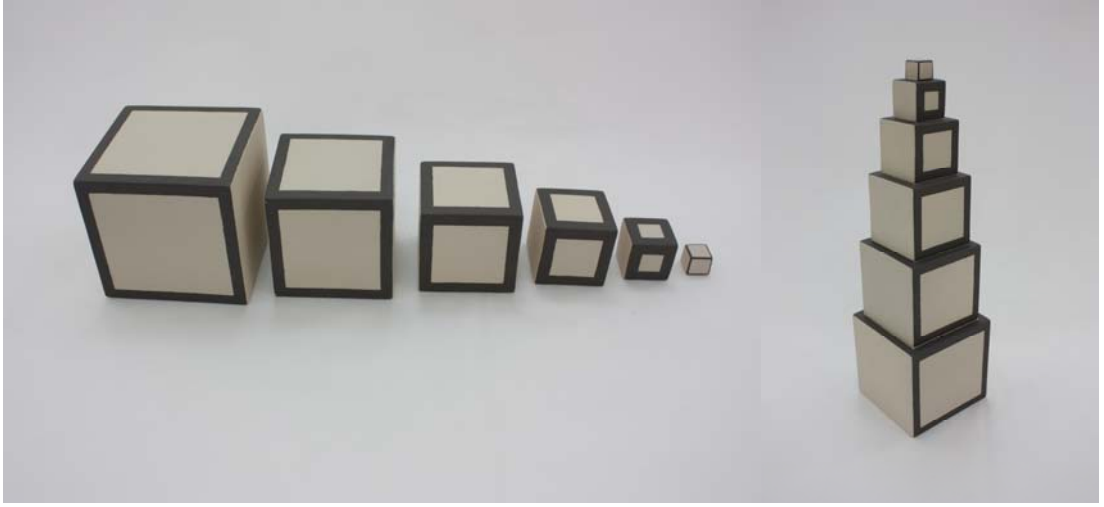
Kaynak: <http://www.cowanauctions.com/auctions/item.aspx?ItemId=70078>

Sanatçının yukarıda örnekleri görülen çalışmaları form yüzeyinde eksensel ve merkezsel korama örnek çalışmalarıdır. Yüzeydeki dekoratif uygulamaların her bir sırası eksensel koramı oluştururken, forma yukarıdan bakıldığında bir merkez noktasının etrafında dışa doğru büyüyen bir kademelenme görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

KİŞİSEL UYGULAMALAR

Kişisel uygulamalar kısmında koram, üretim yöntemlerine göre, formda, yüzeyde ve hem formda hem yüzeyde olarak incelenmiş ve özgün çalışmalarla ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Resim 138. *Formda eksensel korama örnek, “Boxes”, 11x45x11cm, döküm tekniği ile şekillendirme, 1200°C, Kadir Ertürk, 2011*

Yukarıdaki çalışma kalıpla şekillendirme olup yüzey üzerindeki geometrik dekorlar el ile mat astar kullanılarak yapılmıştır.

Örnekte koram, yatay ve dikey eksen üzerinde sıralanmış formlardan oluşmuştur. Ayrıca form yüzeylerindeki dekorlar da bir eksene bağlıdır. Boyut farklarıyla oluşan bu sıradüzen hem formda hem de yüzeyde eksensel korama örnektir.

Resim 139. *Formda eksensel korama örnek, “İsimsiz”, 10.5x17.5x45cm, 8x14x38cm, 7x12x34.5cm, çamur tornasında şekillendirme, 1000°C, Kadir Ertürk, 2011*

Yukarıda görülen düzenleme sanat seramiğine uygun, formda eksensel korama örnek bir çalışmadır. Çamur tornasında yapılmıştır ve formlarda sır veya astar kullanılmamıştır. Formlar belirli bir eksen üzerinde sıralanmıştır ve ölçülü bir kademelenme söz konusudur.

Resim 140. *Formda eksensel korama örnek, “İsimsiz”, 30x120x16cm, döküm tekniği ile şekillendirme, 1200°C, Kadir Ertürk, 2011*

Yukarıdaki örnek çalışma kalıpla şekillendirme yöntemi ile yapılmıştır ve yüzeyinde mat sır kullanılmıştır. Formların bir eksen üzerinde küçükten büyüğe veya büyükten küçüğe sıralanışları ve yüzey üzerindeki deliklerin de küçükten büyüğe veya büyükten küçüğe sıralanışları ile eksensel korama örnek bir çalışmadır.

Resim 141. *Yüzeyde merkezselsel korama örnek, "İsimsiz", 22x25.5x8 cm, serbest şekillendirme, 1200°C, Kadir Ertürk, 2011*

Yüzeyde bir merkez noktası etrafında kenara doğru büyüyerek giden dokunun oluşturduğu yapı yüzeyde merkezselsel korama bir örnektir. Çalışma serbest şekillendirme yöntemi ile yapılmış ve renkli kısımda mat astar kullanılmıştır.

Resim 142. *Formda eksensel korama örnek, “Vazolar”, 6x20x20.5cm, 6x20x22.5cm, 6x20x24.5cm, döküm tekniği ile şekillendirme, 1200°C, Kadir Ertürk, 2011*

Koramın bir eksen üzerinde olduğu yukarıdaki örnek, formların oluşturduğu eksensel koramı göstermektedir. Kullanılan yöntem kalıpla şekillendirme ve yüzeyde parlak astar kullanılmıştır.

Resim 143. *Formda eksensel korama örnek, “Kaşıklar”, 1.5x9x1cm, 2x10x1.5cm, 2.5x12x2cm, döküm tekniği ile şekillendirme, 1200°C, Kadir Ertürk, 2011*

Yukarıdaki endüstriyel ürün tamamen kullanıma yöneliktir ve dizilişi formda eksensel korama örnektir. Döküm tekniği ile şekillendirilmiş ve yüzeyinde yüksek derece opak sır kullanılmıştır.

Resim 144. *Formda eksensel korama örnek, “İsimsiz”, 5.5x10.5x5.5cm, 7x14x7cm, 9x17.5x9cm, döküm tekniği ile şekillendirme, 1200°C, Kadir Ertürk, 2011*

Yukarıdaki kompozisyonda diziliş, formda eksensel korama örnektir. Ayrıca yüzey üzerinde merkez odaklı bir büyüme veya küçülme söz konusudur. Bu da yüzeyde merkezsiz korama örnek oluşturur. Döküm tekniği ile şekillendirilmiştir ve yüzeylerdeki mat astar fırça yöntemiyle uygulanmıştır.

Resim 145. *Formda çevresel korama örnek, “İsimsiz”, 7x9x18, 10.5x12.5x22, 14.5x16.5x26 cm, döküm tekniği ile şekillendirme, 1200°C, Kadir Ertürk, 2011*

Yukarıda örneği görülen düzenlemede, formların merkez noktası alan içindedir ve merkez noktası etrafında bir yörünge çizdikleri görülmektedir. Bu tür düzenlemeler çevresel korama örnek oluştururlar. Kalıpla şekillendirme yöntemi ile yapılmıştır ve yüzey üzerinde mat sır kullanılmıştır.

Resim 146. *Formda çevresel korama örnek, "İsimsiz", 10.5x10.5x11cm, 14.5x14.5x13cm, 18x18x15cm, döküm tekniği ile şekillendirme, 1200°C, Kadir Ertürk, 2011*

Düzenleme kalıpla şekillendirme yöntemi ile yapılmıştır ve yüzeydeki dekorlarda mat astar kullanılmıştır. Kompozisyon merkez noktasının alan dışında olduğu çevresel korama örnektir. Ayrıca yüzey üzerindeki dekorlarda, yüzeyde merkezsiz koramanın olduğunu söyleyebiliriz.

Resim 147. *Formda eksensel korama örnek, "İsimsiz", 13.5x13.5x16cm, 16.5x16.5x20cm, 19.5x19.5x23cm, çamur tornasında şekillendirme, 1000°C, Kadir Ertürk, 2011*

Yukarıdaki düzenleme formda eksensel korama örnek bir çalışmadır. Çamur tornasında şekillendirilmiş ve yüzeydeki renkli alanlarda mat astar kullanılmıştır.

Resim 148. *Yüzeyde ve formda merkezzel korama örnek, "İsimsiz", 59x59x11 cm, döküm tekniği ile şekillendirme, 1200°C, Kadir Ertürk, 2011*

Yukarıdaki örnekte formlar bir merkez noktası etrafında dışa doğru büyürken, yüzey üzerindeki daireler de bir merkez noktası etrafında büyür. Bu da yüzeyde ve formda merkezzel koramı oluşturur. Düzenlemede döküm tekniği kullanılmıştır ve yüzeylerdeki renkli alanlar mat astardır.

Resim 149. *Formda çevresel korama örnek, “İsimsiz”, 10x10x23cm, 14x14x33cm, 18x18x43cm, çamur tornasında şekillendirme, 1000°C, Kadir Ertürk, 2011*

Örneği görülen yukarıdaki düzenleme formda çevresel korama örnektir. Her bir form çamur toplasında şekillendirilmiş ve yüzeylerine mat astar üzerine artistik sır uygulanmıştır.

Resim 150. *Formda eksensel korama örnek, “Tabaklar”, 22x3 cm, 25x3.5cm, 30x4cm, sır altı dekor, 930°C, Kadir Ertürk, 2011*

Yukarıda örneği görülen düzenleme formda eksensel korama örnektir. Düzenlemedeki her bir eser ise yüzeyde merkezsiz korama örnektir. Formun bünyesi çini çamurudur ve kalıpla şekillendirilmez. Eser yüzeyine fırça ile sıratlı dekoru uygulanmıştır ve şeffaf çini sırası ile sırlanmıştır.

Resim 151. Yüzeyde eksensel korama örnek, “Çanak”, 27x58x32 cm, çamur tornasında şekillendirme, 1000°C, Kadir Ertürk, 2009

Resim 152. Yüzeyde eksensel korama örnek, “Lale”, 5.5x23x47 cm, çamur tornasında şekillendirme, 1000°C, Kadir Ertürk, 2010

Örnekleri görülen formların yüzeylerinde çizgisel koram görülmektedir. Çamur tornasında şekillendirme yöntemi ile yapılmıştır. Astar atıldıktan sonra sigrafitto (kazıma) tekniği uygulanmıştır ve yüzeyin belli bölümleri şeffaf sır ile sırlanmıştır. Yüzeydeki çintemani motiflerindeki büyükten küçüğe veya küçükten büyüğe dizilişi bir eksen üzerindeki kademelenmeyi göstermektedir.

Resim 153 *Yüzeyde eksensel korama örnek, "Riton", 3.5x15x9 cm, çamur tornasında şekillendirme, 1000°C, Kadir Ertürk, 2010*

Resim 154. *Yüzeyde eksensel korama örnek, "Ritim", 11x120x41 cm, çamur tornasında şekillendirme, 1000°C, Kadir Ertürk, 2008*

Resim 155. *Yüzeyde eksensel korama örnek, “İsimsiz”, 12x27x12 cm, çamur tornasında şekillendirme, 1000°C, Kadir Ertürk, 2010*

Resim 156. *Yüzeyde eksensel korama örnek, “İsimsiz”, 13x22x57 cm, çamur tornasında şekillendirme, 1000°C, Kadir Ertürk, 2007*

Yukarıdaki dört örnekte formu oluşturan halkaların büyükten küçüğe veya küçükten büyüğe bir eksen üzerinde dizilişleri görülmektedir. Ayrıca yüzeydeki dokuda bir erime vardır ve bu da dokuda korama örnek teşkil etmektedir. Formlar çamur tornasında şekillendirme yöntemi ile yapılmıştır ve yüzeylerde belirli bölgelerde artistik sırlar kullanılmıştır.

Resim 157. *Yüzeyde merkezsiz korama örnek, “İsimsiz”, 27x58x32 cm, çamur tornasında şekillendirme, 1000°C, Kadir Ertürk, 2010*

Yukarıda örneği verilen form çamur tornasında şekillendirme yöntemi ile yapılmıştır. Yüze beyaz astar uygulanmış ve çini boya kullanılarak fırça ile elde dekorlanmıştır. Üzerindeki çintemani dekoru, merkez odaklı ve dışa doğru küçükten büyüğe bir sıralanışın olduğu yüzeyde merkezsiz korama bir örnektir.

Resim 158. *Yüzeyde eksensel korama örnek , “Burgulu Şah”, 12x32x60 cm, sır altı dekor, 930°C, Kadir Ertürk, 2011*

Örnekte görülen form yüzeyindeki dekorda, helezonların küçükten büyüğe veya büyükten küçüğe sıralanışları yüzeyde eksensel (çizgisel) korama örnektir. Formun bünyesi çini çamurudur ve kalıpla şekillendirme yöntemi ile üretilmiştir. Dekorlar çini boyları ile fırça kullanarak elde yapılmıştır.

SONUÇ

Yapılan bu çalışma sonucunda seramik sanatında koram (hiyerarşi) detaylı bir şekilde araştırılmış ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

İnsanoğlu tarih boyunca kendini, çevresini, içinde bulunduğu sosyal ve kültürel durumu, korkularını, sevgilerini, merak ya da inanışları gibi bütün duygu yoğunluklarını anlatmak için sürekli farklı anlatım dilleri bulma çabası içinde olmuştur. Resim, çizim, yazı, yontu vb plastik öğeleri, şarkı, şiir, söylenece, destan vb fonetik unsurları, tiyatro, oyun, ayin vb performansları hep bu anlatım dilinin bir parçası olarak kendine seçmiştir. Seçtikleriyle kendini ifade ederken duysal, görsel ya da mevkisel olarak bir hiyerarşik sistemi de yansıtmıştır. Kısaca “koram” olarak adlandırabileceğimiz bu kademelenme (derecelenme), yönetim sisteminden mimariye, doğaya, üretilen objelere kadar tüm alanlarda görülebilmektedir. Bu sistem ya da ifade tavrı, çoğu zaman alımlayıcısı olan kişilerin görsel yönüne hitap etmiştir.

Koramın farklı sanat disiplinlerindeki yapısının ortaya çıkarılmasında, kademelenme farklılıkları düşünülerek var olduğuna dair görsel veya duysal unsurlar değerlendirilmiştir. Dramatik unsurlar, fonetik unsurlar, el sanatları veya plastik unsurlar olsun hiyerarşik bir yapının var olduğu ve bunun farkında olarak veya olmayarak kullanıldığı örnekleriyle ortaya çıkarılmıştır.

Seramik sanatında koram, geleneksel ve çağdaş seramik ürünlerde yoğun olarak ele alınmış, seramik ürünlerin üretim yöntemlerine göre koram ve türleri (eksensel, merkezselsel, çevresel) form, yüzey, yüzey ve form ilişkisi bakımından incelenmiştir. Üretim yöntemleri olarak sanat seramiği ve endüstriyel seramik ürünler ele alınmıştır. Endüstriyel ve sanat seramiği içerisinde koram, eksensel, çevresel ve merkezselsel olarak, formda, yüzeyde ve hem formda hem yüzeyde olan örnekleri ile incelenmiştir. Endüstriyel seramikte koramın daha çok işlevsel özelliği olduğu görülmektedir. Koramı yoğun olarak kullanan farklı üretim yöntemleri ve tarzlara sahip gerek geleneksel gerek çağdaş seramik sanatçılarından birçok örnek ele alınıp değerlendirilmiştir. Koramın seramik dili ile anlatımı verilmiş ve yapısal çeşitliliği özgün çalışmalarla ortaya konulmuştur. Koramın çok yaygın olarak kullanıldığı ve üretilen işe bir düzen, görsel bir estetik kattığı gözlemlenmiştir.

KAYNAKÇA

- AKALIN, M.B. (2008), “*Güzel Sanatlar Ders Notları*”, (1), Detay Yayıncılık, Ankara.
- ARCASOY, A. (1983), “*Seramik Teknolojisi*”, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Anasanat Dalı Yayınları, No: 2, İstanbul.
- ALPASLAN, S.A. (2003), “*Tasarım Mesleki Resim*”, (1), Ya-Pa Yayınları, İstanbul
- ATALAYER, F. (1994), “*Temel Sanat Öğeleri*”, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, No: 5, Eskişehir.
- BARIŞTA, H.Ö. (2005), “*Türkiye Cumhuriyeti Dönemi Halk Plastik Sanatları*”, (1), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- BARNARD, M. (1998), “*Sanat, Tasarım ve Görsel Kültür*”, (G. Korkmaz, Çev.), 2002 Ütopya Yayınevi, Ankara.
- BEYAZIT, N. (1997), “*Tasarım*”, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 3.cilt, 1746-47, Yem Yayın, İstanbul.
- BEYAZIT, N. (1997), “*Tasarılama*”, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 3.cilt, 1748, Yem Yayın, İstanbul.
- ÇELİK, M. ve ERTEK, H. (2001), “*Temel Eğitimde, Temel Sanat-Temel Tasarım Birlikteliği*”, *Anadolu Sanat Dergisi*, Sayı 11, 94-96.

- DENEL, B. (1979), “*A Metod For Basic Design*”, Middle East Tech. U. Faculty of Architecture, Ankara.
- DENEL, B. (1981), “*Temel Tasarım ve Yaratıcılık*”, ODTÜ Mim. Fak. Basım İşbirliği, Ankara.
- DİVANLIOĞLU, H. (1997), “*Tasar’ın Öge ve İlkeleri (Temel Tasar*”, Birsen Yayınevi, İstanbul.
- ERDOĞDU, M. (2002), “*Bauhous Felsefesinin Günümüz Sanatına Etkisi*”, (YL), Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- ERİNÇ, S. M. (1998), “*Sanat Psikolojisi’ne Giriş*”, (1), Ayraç Yayınevi, Ankara
- ERZEN, J.N. (1997), “*Hiyerarşi*”, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 2.cilt, 795, Yem Yayın, İstanbul.
- ERZEN, J.N. (1997), “*Plastik Sanatlar*”, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 3.cilt, 1490.
- ESCHER, M.C. (2005), “*M.C. Escher*” (1), Remzi Kitabevi, İstanbul
- GÖKAKIN, N. (1990), “*Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı*”, (1), Sedir yayınevi, Ankara.
- GÜNGÖR, İ.H. (1972), “*Temel Tasar (Basic Design)*”, (1), İstanbul.
- GÜNGÖR, İ.H. (2005), “*Temel Tasar (Basic Design)*”, (3), Bilgisayar Destekli Baskı ve Reklam Hizmetleri Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., İstanbul.
- GÜRER, L. (2004), “*Temel Tasarım*”, Birsen Yayınevi, İstanbul.

- GÜRER, L. (1990), ‘‘*Temel Tasarım*’’, İstanbul Teknik Üniversite Matbaası, İstanbul.
- HANNAH, G.G. (2002), ‘‘*Elements of Design*’’, Princeton Architectural Press, New York.
- HATCH, M. (2010), Relative Permanence , *Ceramics Monthly*, 34-37
- HENRY, W. & M. (1979), ‘‘*Principles In Design*’’, Design Council, London.
- KİPİCİ, Y. (2002), ‘‘*Seramik Hammaddeleri ve Teknolojik Özellikleri*’’, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları, Afyon.
- LAUER, D. A. (1985), ‘‘*Design Basics*’’, CBS Collage Publishing, USA
- LAUER, K. R. (1981), ‘‘*Structural Engineering for Architects*’’, New York
- LENOIR, B. (2004), ‘‘*Sanat Yapıtı*’’, (3), (A. Derman, Çev.), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- MALCOLM, D.C. (1972), ‘‘*Design: Elements and Principles*’’, Davis Publications, Worcester Mass.
- MEGEP, (2007), ‘‘*Fotoğraf ve Grafik –Nokta-Çizgi*’’, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara
- MEGEP, (2007), ‘‘*Grafik Fotoğraf-Doku*’’, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara
- MEGEP, (2008), ‘‘*Grafik ve Fotoğraf-Strüktür*’’, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara
- MEGEP, (2007), ‘‘*Grafik ve Fotoğraf-Renk*’’, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara

- MEGEP, (2007), “*Fotoğraf ve Grafik-Tasarım İlkeleri*”, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara
- ODABAŞI, H.A. (2006), “*Grafikte Temek Tasarım*”, (3), İzlenim Sanat Yayınevi, İstanbul.
- OEI, L. & KEGEL, C.D. (2002), “*The Elements of Design*”, Thames & Hudson Ltd, London.
- ÖZKAN, Z.C. (2008), “*Temel Tasarım Eğitimi ve Dijital Ortam*”, (YL), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- TUNALI, İ. (2002), “*Tasarım Felsefesi*”, (3), Yem Yayın, İstanbul.
- TUNALI, İ. (2004), “*Tasarım Felsefesine Giriş*”, (2), Yem Yayın, İstanbul.
- ÖKSE, A.T. (1999), “*Önasya Arkeolojisi Seramik Terimleri*”, (2), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- ÖZTUNA, H.Y. (2008), “*Görsel İletişimde Temel Tasarım*”, (2), Tibyan Yayıncılık, İstanbul.
- PETERSON, S. (2000), “*Contemporary Ceramics*”, (1), Calmann & King Ltd., London
- PETERSON, S. & PETERSON J. (2009), “*Seramik Yapıyoruz*”, (3), (S. Çizer, Çev.), Karakalem Kitabevi Yayınları, İzmir.
- REINHOLD, V.N. (1972), “*Wucius Wong Principles of Two-Dimensional Design*”, Wucius Wong, USA.
- SAN, İ. (2003), “*Sanat Eğitimi Kuramları*”, (2), Ütaopya Yayınevi, Ankara
- SÖZEN, S. ve TANYELİ, U. (1992), “*Sanat Kavramları ve Terimleri Sözlüğü*”, Remzi Kitabevi, İstanbul.

STELT, G. V. (2007), Contemporary Ceramics, *Ceramics Art and Perception*, 67,
90-94

ULUDAĞ, K. (1998), “Seramik Sanatının Kimlik Sorunu”, *Türkiye de Sanat Dergisi*, Mart/ Nisan, Sayı: 33, İstanbul.

WATTS, L. (2006), A Spring Adventure, *Ceramics Art and Perception*, 65, 98-101

YARDIMCI, İ. (1993), “Anadolu’da Başlangıcından Günümüze Seramik-Metal Teknik ve Biçim Etkileşimleri”, (YL), Eskişehir.

ZELANSKI, P. & FISHER, M.P. (1996), “Design Pirinciples and Problems”, (2), Thomson Learning Academic Resource Center, USA.

<http://www.resimkalemi.com/karma-teknikler/1199-cizgili-dunya-cizgiler.html>,
(Kasım 2010)

<http://corin.wegotways.com/tag/paper/>, (Kasım 2010)

<http://www.architectureweek.com/2004/1027/contents.html>, (Kasım 2010)

http://gorseldil.blogspot.com/2009_01_26_archive.html, (Kasım 2010)

<http://www.travelpod.com>, (Aralık 2010)

<http://www.didimweb.com/blog/dogada-desen-fotografciligi-50-guzel-ornek.html>,
(Mayıs 2011)

<http://www.arkitera.com/h61213-modern-piramitler.html>, (Aralık 2010)

<http://www.anitkabir.org/>, (Mayıs 2011)

<http://www.flickr.com/photos/moth/167101867/in/photostream/>, (Aralık 2010)

<http://www.vanseodesign.com/web-design/size-scale-proportion/>, (Ocak 2011)

<http://pascalpetit.blogspot.com/2011/02/ai-weiweis-sunflower-seeds-at-tate.html>,
(Ocak 2011)

<http://davidreport.com/200703/more-paper-art-from-jen-stark/>, (Ocak 2011)

<http://altinorann.blogspot.com/2011/05/12-egrelti-otu.html>, (Ocak 2011)

<http://www.nhit-shis.org/wp-content/uploads/homedesign/waterside-canal-apartment-split-level-concept1.jpg>, (Ocak 2011)

<http://www.sifalibitkiler.us/archives/549>, (Mayıs 2011)

<http://www.dailypictures.info/free-pictures/4860/Sydney-opera-house-2560x1600-jpg>, (Ocak 2011)

<http://www.sinepil.org/yazi/the-mutant-chronicles>, (Ocak 2011)

http://www.loadtr.com/291297-daltonlar_karde%C5%9Fler.htm, (Temmuz 2011)

<http://www.komikzede.com/22-10-2010/gary-larson-karikaturleri>, (Haziran 2011)

http://simonthomas-sculpture.com/gallery_smaller.php, (Ocak 2011)

<http://www.liveauctioneers.com/item/6740158>, (Ocak 2011)

<http://www.agahpatent.com/Tasarim/TasarimYurtdisiTesciller.aspx>, (Ocak 2011)

<http://teknikfoto.org/matruskalar.html>, (Temmuz 2011)

<http://www.tiyatrotarihi.com>, (Aralık 2010)

<http://www.turkcebilgi.com/sinema/ansiklopedi#ansiklopedi>, (Aralık 2010)

<http://www.msxlabs.org>, (Aralık 2010)

http://tr.wikipedia.org/wiki/Plastik_sanatlar, (Ocak 2011)

<http://www.mimarizm.com/Haberler/HaberDetay.aspx?id=48276>, (Nisan 2011)

<http://www.kemaluludag.com/kimlikSORunu.asp>, (Temmuz 2011)

http://antiquesandthearts.com/Antiques/TradeTalk/2006-09-19__12-49-49.html, (Nisan 2011)

<http://www.tenthousandvillages.com/african-sunset-necklace>, (Kasım 2010)

<http://beggarsandchoosers.wordpress.com/2010/07/>, (Ekim 2010)

http://www.japanesepottery.com/gallery_detail.php?currentnum=65&cid=4&iid=44, (Mart 2011)

<http://www.flickr.com/photos/56578443@N00/250191049/in/photostream/>, (Mart 2011)

<http://thebluelantern.blogspot.com/2010/03/thalia-reventlows-ancient-animals.html>, (Mart 2011)

<http://www.studiochambon.com/vertical.html>, (Haziran 2011)

<http://mocoloco.com/archives/002909.php>, (Mart 2011)

http://www.designws.com/news/yantra_vases_by_ettore_sottsass_vivid_gallery_rotterdam/, (Mart 2011)

http://www.annvanhoeey-ceramics.be/p_114.htm, (Mart 2011)

http://www.patrickcolhoun.com/portfolio_redoilbase.html, (Nisan 2011)

<http://www.facebook.com/profile.php?id=100001922858881&sk=photos>, (Mart 2011)

<http://www.flickr.com/photos/53943657@N07/5036832507/>, (Mart 2011)

<http://sunsetgurldesign.typepad.com/weblog/2009/02/index.html>, (Mart 2011)

<http://www.pueblopottery.com/acoma.htm#>, (Temmuz 2011)

<http://www.phoenixartspace.com/members/art/gallery/74>, (Aralık 2010)

<http://www.accro-terre.com/expo/2010/gabrielle-baecile/#>, (Nisan 2011)

<http://tomvansoest.blogspot.com/2010/03/harumi-nakashima.html>, (Ocak 2011)

<http://www.minkyulee.com/>, (Kasım 2010)

<http://katherinedube.com/home.html>, (Şubat 2011)

<http://networkedblogs.com/gIUi4>, (Mart 2011)

<https://picasaweb.google.com/keramiekinfo/NagaeShigekazu#>, (Kasım 2010)

<http://matthewchambers.co.uk/#/portfolio/4540696487>, (Nisan 2011)

<http://art-and-bob.tumblr.com/post/307195561/superflyyarns-michaelborja-anouk-omlo>, (Aralık 2010)

http://www.auctionatrium.com/index.php?page=view_item&itemID=8980&row=95,
(Mart 2011)

<http://search.japantimes.co.jp/cgi-bin/fc20061207ry.html>, (Mart 2011)

<http://www.pietstockmans.com/home.php>, (Ocak 2011)

<http://www.thisnext.com/item/E1F2ED5A/FB511BCA/7-in-1-by-Piet-Stockmans>,
(Ocak 2011)

<http://www.karenswyler.com/>, (Temmuz 2011)

<http://www.foudefeu.com/nl/>, (Temmuz 2011)

<http://pattern-house.blogspot.com/2010/04/michael-wisner-pattern.html>, (Nisan
2011)

<http://red-dot-blog.com/2011/04/02/a-true-roaring-fork-valley-piece-of-art/>, (Haziran
2011)

<http://www.korologogallery.com/artists/wisner/wisnerBio.html>, (Nisan 2011)

<http://www.neuewolfkeramik.de/>, (Mayıs 2011)

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100001080344135&sk=photos>, (Mayıs
2011)

<https://picasaweb.google.com/keramiekinfo/PetraWolf>, (Mayıs 2011)

<http://www.boxvox.net/2010/08/dorothy-torivios-avant-garde-seed-jars.html>,
(Temmuz 2011)

<http://www.cla.purdue.edu/WAAW/Peterson/GalTorivio.html>, (Ağustos 2011)

[http://www.littleroadflower.com/products/Dorothy-Torivio-%22Black-on-
White%22.html](http://www.littleroadflower.com/products/Dorothy-Torivio-%22Black-on-White%22.html), (Temmuz 2011)

<http://www.cowanauctions.com/auctions/item.aspx?ItemId=70078>, (Temmuz 2011)

http://www.artunframed.com/theo_van_doesburg.htm, (Ağustos 2011)

[http://home.anadolu.edu.tr/~saoransay/Genel Sanat Tarihi.html](http://home.anadolu.edu.tr/~saoransay/Genel_Sanat_Tarihi.html), (Eylül 2011)

<http://web03.biletix.com/etkinlik/MTE06/ANTALYA/tr>, (Eylül 2011)

EKLER

SÖZLÜK

Anasazi: Anasaziler 800 ile 1600 yılları arasında Amerika'nın güneybatısının kuzey Rio Grande bölgesiyle Colorado Platosu'nda yaşamış olan tarihöncesi bir tarımcı halktır.

Astar: Seramik sanatında ‘’angop’’ ya da ‘’slip’’ olarak anılan ince toprak tabaka; bir tür renkli ya da renksiz sulu seramik hamuru.

Avant-garde: Günün onaylanmış ve geçerli sanat anlayışlarını yadsıyan deneyci sanatçıları ve onların yapıtlarını niteler.

Bezeme: Mimarlık ürünü üzerinde ve her türden kullanın eşyası üzerinde süslemeye yönelik olarak yapılan çalışmaların tümü.

Çintemani: İç içe birbirlerine anı noktada teğet olarak degen üç daireden oluşan ve bu biçimde üç ögenin bir üçgenin köşelerini merkez alacak konumda yerleştirilmesiyle oluşan bezeme örgesi.

Dekoratif: 1. Dekorasyona ilişkin. 2. Soyut işlevinden çok bezemesel yönü ağır basan her türden ögenin niteliği.

Dışavurumculuk (ekspresyonizm): 20. yy'm ilk yirmi yılı içinde, özellikle Almanya'da gelişen bir Modern Sanat akımı. İzlenimcilik'e bir tepki olarak belirlediği söylenebilir.

Dinamizm: Davranışları canlı ve hareketli olan canlının özelliği.

Duyusal kurgu: Genellikle çevreyi, belirli bir kalıba uygun olarak algılama eğilimi.

Figür: Resim ve heykel sanatlarında betimlenmiş, doğada rastlanan ya da düşşel her tür varlık ve nesnenin genel adı.

Fonksiyonel (işlevsel): İşlevine uygun nitelikte yapılmış ya da biçimlenmiş nesne ya da yapıtları niteler.

Girift Motif: Motifleri birbirine girik ve iç içe geçme olan tezyinat tarzı.

İnorganik: Organik olmayan, cansız olan minerallerdir.

Mimbres seramikleri: Mimbres bölgesinde üretilen, beyaz bir arka plan üzerine siyah boya ile farklı tarzda geometrik desenler, figüratif hayvan resimleri, insan ve kültürel simgeler dekore edilen seramiklerdir.

Minimalist: Biçimde aşırı sadeliği ve nesnel yaklaşımı savunan kişidir.

Nazım: Dizmek sıralamaktır. Edebiyatta, sözün ölçülü ve ahenkli olarak söylenmesine denir. Nazım ölçülü ve ahenkli olarak söylenmiş veya yazılmış sözlerin genel adıdır.

Nesnel: Kişiye özgü olmayan, tamamen kanıtlanabilir yargılardır.

Niteliksel: Kalitatif, nitel.

Objektif: Belli bir ağırlığı ve hacmi, rengi olan her türlü cansız varlık, şey, nesne.

Perspektif: Üç boyutlu gerçeklikleri iki boyutlu resim düzlemi üzerine betimleyerek, üçüncü boyut yanılması yaratma işine yarayan bir resim ve çizim tekniği.

Ritim: Sanat yapıtında yer alan öğelerin kendi aralarında oluşturdukları ardışık zaman ve mekân aralıklarının belirlediği düzen.

Rölyef (kabartma): Taş, metal, kil, ahşap ya da alçı yüzeyi üzerinde, bazı kesimleri oyuk bazı kesimleri ise, kabartmalı bırakarak betimler oluşturma yöntemi ile yapılmış sanat yapıtı ya da bir yapıtın bu anlamda oluşturulmuş parçası.

Sigrafitto: Pişirimi yapılmamış ürüne astar kullanılarak ince kazımalar şeklinde uygulanan dekor yöntemi.

Soyut: Varlığı duyularla algılanamayan, somut karşıtı.

Uyak (Kafiye): Mısra sonlarındaki yazılışları ve okunuşları aynı, anlamları ve görevleri farklı kelimelerin, eklerin benzerliğine denir.

Zanaat: Ahşap, kumaş, demir vb. gereçleri, sanatta olduğu gibi bir yaratıcılık gerektirmeyen el becerisi ve deneyime dayanarak işleme.